پښتو متلونه

یا

ضرب الامثال

راټولونکی او لیکونکی:
دکتُر عنایت الله شهرانی

کره کتنه دیوځه زیاتونو سره:
سیداګل غریب یار
قوس-۱۳۸۷

Pashto Proverbs

Author:
Dr. Enayatullah Shahrani

Published by:
Qizil Chupan Cultural Center
Dec. 2008

[illegible] يا ضرب الامثال

٢٠
٢

۸۱۰۲۵
۱۵/۱۱
اسکن شد

پښتو متلونه

یا

ضرب الامثال

کتابخانه شخصی

راټولونکی او لیکونکی:
دکتر عنایت الله شهرانی

کره کتنه دیوخه زیاتونو سره:
محترم سیدا گل غریب یار

د پښتو متلونه یا ضرب الامثال

د دې کتاب د متلونو راټولونکی او لیکونکی
دُکتُر عنایت الله (شهرانی)

کره کتنه دیوځه زیاتونو سره محترم سیدا ګل (غریب یار)

د متلونو شمیر: ۳۰۰۰

هـ.ش. کال ۱۳۷۹ میلادی کال ۱۹۹۹

موتې خاوره د وطن به پرې ورنه کړم
که په سر د ځمکې هر وطن ختن شي
همیش خلیل

یاداشت

ضرب المثلهای زبان پشتو (د پشتو امثال او حکم) که در سال ۱۳۵۴هـ ش برای نخستین بار از جانب دکتور عنایت الله شهرانی جمع‌آوری و تدوین شده از طرف (د کتاب چاپولو مؤسسه) به چاپ رسیده بود در جریان بیشتر از سی و سه سال اینجا و آنجا در ضمن نشریه ها و کتابهای که در مطبوعات کشور و بیرون مرزی به زبان پشتو به نشر رسیده است، مهر چاپ خورده است.

مجموعهٔ د پشتو امثال و حکم کار آغازین و ابتدایی بود اینک مجموعهٔ د پشتو متلونه یا ضرب الامثال باغنای بیشتر با تصحیح و نقد شاد روان سیداگل غریب یار و دانشمند گرامی عبدالحمید عاطف و اهتمام برهان الدین نامق از سوی کانون فرهنگی قیزیل چوپان اقبال چاپ می یابد.

کانون فرهنگی قیزیل چوپان افتخار دارد که این اثروزین را که بخش بزرگ از فرهنگ غنامند زبان پشتو است به دسترس علاقه مندان میگذارد و در راه خدمت هرچه بیشتر به فرهنگ کشور از بارگاه ایزومتعال(ج) توفیق مزید میخواهد.

در اخیر از جناب دکتور بهرامی و دوستانش که زمینه چاپ این اثر را مهیا نموده اند اظهارسپاس میدارم و برای شان از خداوند(ج) سرفرازی دارین آروز مینماییم.

بااحترام

کانون فرهنگی قیزیل چوپان

د الفبا په ردیف:

۱ - هغه متلونه چی په "الف" شروع‌شوی	۱۹۷	۱۸ - هغه متلونه چی په "ښ" شروع شوی	۵۹
۲ - هغه متلونه چی په "ب" شروع شوی	۱۱۵	۱۹ - هغه متلونه چی په "ش" شروع شوی	۳۵
۳ - هغه متلونه چی په "پ" شروع شوی	۱۵۱	۲۰ - هغه متلونه چی په "ص" شروع شوی	۷
۴ - هغه متلونه چی په "ت" شروع شوی	۱۵۷	۲۱ - هغه متلونه چی په "ع" شروع شوی	۲۷
۵ - هغه متلونه چی په "ټ" شروع شوی	۶	۲۲ - هغه متلونه چی په "غ" شروع شوی	۲۸
۶ - هغه متلونه چی په "ج" شروع شوی	۲۰	۲۳ - هغه متلونه چی په "ږ" شروع شوی	۳۸
۷ - هغه متلونه چی په "څ" شروع شوی	۴۵	۲۴ - هغه متلونه چی په "ف" شروع شوی	۸
۸ - هغه متلونه چی په "ځ" شروع شوی	۲۲	۲۵ - هغه متلونه چی په "ق" شروع شوی	۱۳
۹ - هغه متلونه چی په "ح" شروع شوی	۱۶	۲۶ - هغه متلونه چی په "ګ" شروع شوی	۳۱
۱۰ - هغه متلونه چی په "چ" شروع شوی	۳۱۳	۲۷ - هغه متلونه چی په "ک" شروع شوی	۱۵۳
۱۱ - هغه متلونه چی په "خ" شروع شوی	۱۵۱	۲۸ - هغه متلونه چی په "ل" شروع شوی	۱۵۳
۱۲ - هغه متلونه چی په "د" شروع شوی	۵۳۹	۲۹ - هغه متلونه چی په "م" شروع شوی	۹۲
۱۳ - هغه متلونه چی په "ر" شروع شوی	۳۱	۳۰ - هغه متلونه چی په "ن" شروع شوی	۹۳
۱۴ - هغه متلونه چی په "ړ" شروع شوی	۱۳	۳۱ - هغه متلونه چی په "و" شروع شوی	۹۴
۱۵ - هغه متلونه چی په "ز" شروع شوی	۱۱	۳۲ - هغه متلونه چی په "ه" شروع شوی	۷۵
۱۶ - هغه متلونه چی په "ژ" شروع شوی	۱۵	۳۳ - هغه متلونه چی په "ی" شروع شوی	۱۳۷
۱۷ - هغه متلونه چی په "س" شروع شوی	۱۱۱		

د دی کتاب د متلونو شمیر (۳۰۰۰) دری زره دی.

د پښتو ژبی دا فولکلوری او ادبی اثر شهید ډکتور پوهاند بهاؤالدین (مجروح) ته چی د ګران هیواد افغانستان د آزادی په لاره کې د هیواد د دښمنانو له خوا شهید شو. په ډېره مینه ډالی کوم.

په درناوی

ډکتُر عنایت الله شهرانی

مُقدّمه

سیداگل (غریب یار)

د افغانستان د کورنیې پادشاه محمد ظاهرشاه د دریمی لسیزی په پیل کې د تعلیم یافته یا په بل عبارت د باسوادو ډلی شمېر درې نیم فیصده شاوخواکې وو.

هیله داوه چی که د باسوادو شمېر څومره مخ په زیاتیدو شي. هماغومره به هیواد د ترقي او پرمختګ په لوری چټک ګامونه واخلی. یو وخت دا شمیر د دوه نیم فیصدونه دری، دری نیم - څلور او څلور نیم فیصدو ته ور سیده.

ولی څومره چی د باسوادو یا تعلیم یافته کسانو شمېر په هیواد کی زیاتیدو. مونږ فکر کاوه چی دا تحوّل به د هیواد آبادی- ترقی، ملّی وحدت او قوی ورورولی د پاره ښه زمینې برابری کړی.

ښاغلي ډکتر عنایت الله شهراني چې مورنی ژبه (ترکی- اوزبیکی) ده. ولی ده ته خپل هیواد- خلک دورونو په شان ښکاري د هغوی ژبه فرهنګ ادب او فولکلور د ځان ګنی او خپل ځان د هغوی.

محترم شهراني د پښتو ژبې دری زره متلونه. په ډېرو مشکلاتو را ټول او نشر ته تیار کړی دی چې دا پخپله د پښتو ژبې یوه لویه ادبی پانګه ده.

چې زه د نوموړی دی لوړ اقدام او خدمت ته د قدر او احترام په سترګه ګورم هیله لرم چې زمونږ نور علمي او ادبی شخصیتونه د ښاغلی ډکټُر شهراني خدمت غوندی خدمتونو ته لاس پوری کړی. او د افغانستان د ټولو قومونو ته دیو واحد ملت په سترګو وګوری داسی خدمتونه د افغانستان د قومونو مینځ کی ملی وحدت، یو په بل اعتماد او احترام پیدا کوی. افغانستان د ټولو اوسیدونکو قومونو ګډ کور دی او د تاریخ په اوږدوکی دورونو په شان ګډ ژوند کړی دی.

زه ښاغلی ډکټُر صاحب شهراني ته د دی لوی ادبی خدمت له کبله مبارکی وایم. داد ده د نظر وسعت. بی تعصبی او هیوادوالو سره د رښتنی وروری ثبوت او بیلګه دی.

دا متلونه د الفبې په ردیف راټول او لیکل شوی دی. متلونه په روانه – ساده او سلیسه طریقه لوستونکوته وړاندی شوی. دا کتاب افغاني ټولنی ته په داسی حال او وخت کی وړاندی کیږی. چې افغانستان کی پخواني علمي او ادبی کتابونه د افغانستان د دښمنانو له خوا یا سوزول شوی او یا له مینځه وړل شوی دی داسی کتابونه که په پښتو وی یا په دری لیکل را ټولول او نشرول یی د بل هر وخت په نسبت مهم او ضرور دی.

د بله خوا هغه افغانان چې لویدیځی نړی ته مهاجرت کړی دی هغوی چې خپل هیواد خپلو خلکو او خپل ملی کلتور په یاد کی ساتلی دی.

د ادبي کتابونو درلودلو او لوستلو ته ضرورت لري. زه بيا بيا محترم ډاکټر صاحب شهراني ته د دې لوړ ادبي خدمت له کبله مبارکي او کوروداني وايم.

په درنا وی سیداګل غریب یار
د امریکې د کلورادو ایالت د اروادا ښار
د ۱۹۹۹ کال د دسمبر میاشت

پښتو متلونه یا ضرب الامثال ډاکټر عنایت الله شهرانی

دویم چاپ

دا د پښتو ضرب الامثال مجموعه چی در نو لوستونکو ته وړاندی کیږی د دی متلونو راټولولو د **۱۳۴۵** هـ.ش. د پیل نه تر **۱۳۵۴** هـ.ش کال پوری لس کاله وخت نیولی دی.

څرنګه چی د دی متلونو زیاته برخه راټولول د نشراتو او کتابونو نه برسیره د پښتو ژبی سیمو او سیدونکو او عامو پښتنو نه په لاس راغلی.

نو د وخت د اطلاعاتو او کلتور وزارت وغوښتل چی د پښتو څیړنو د بین المللی سیمینار په ویاړ د پښتو د متلونو دا کتاب چاپ او د سیمینار ګډون کونکوته یې وړاندی کړی. همدارنګه هغوي د کابل ښار د کتاب خرڅولو دوکانو د لاری خرڅلاوته وړاندی کړی.

مخکی له دی څو رسالی تیاری شوی وی چی د لومړی چاپ په سر کی نومونه یاد شوی دی. ولی د دی کتاب ارزښت او قیمت په دی لوړ وو چی دا متلونه یا ضرب المثلونه د لومړنیو منابعو او سیمونه راټول شوی وو. دویم د هغه وخت د پښتو ژبی د متلونو لوی کتاب چی ډیر متلونه په کی راټول شوی وو. یوهم دا کتاب حسابیده.

د هغه وخت د مهمو علمی شخصیتونو نه چی شپه او ورځ د دی مجموعی په راټولولو کی بید ریغه مرسته راسره کړیده. خدای بخښلی شهید پوهاند ډاکټر سیدبهاؤالدین مجروح وو. شهید ډاکټر مجروح د افغانستان د لویو علمی شخصیتونو څخه وو. چی د نړی په څو ژوندیو

ژبو پوهيده. په فلسفه کې لوی لاس درلود. چې دهغه آثار زما دا ادعا لوی ثبوت دی.

شهيد ډُکټر مجروح تل ويل چې زه حاضريم د پښتو ژبې د موادو په راټولولو کې تا سره ډېره مرسته وکړم. زه چې دا کتاب د هغه په نوم اهداء کوم يو دليل يې همدا دی. او دا هم بايد له ياده ونه وزې چې د دی ليکونکی (ډاکټر شهرانی) سره يې د دوستی او وروری يوه خاصه مينه او اړيکې درلودې. يو وخت چې استاد مجروح د اريزونا د پوهنتون د ميلمه پروفيسور په حيث امريکې ته تشريف راوړی وه. زه هلته د ډاکټری اخستلو په درسونوکې بوخت وم. په وار وار زما د پښتو دا کتاب درناوی کوله. لوی څښتن دی پری ورحميږی. روح دی خوشاله وی. کله چې د امريکې د زرق و برق د ټولنې د ژوندانه نه په ۱۹۹۵ کال کې ستړی شوم. خپل کډ سره بېرته پاکستان ته ولاړم. يوه ورځ د پيښور يونيورستی ته ولاړم. د پروفيسور ډُکټُر انور خان چې د پيښور د پوهنتون رئيس وو. وليد د خبرو په ترڅ کې نوموړی د ضرب الامثال د پښتو د کتاب نه يا ده وکړه. ځکه چې د کتاب يوه نسخه د پوهنتون د مرکزی اسيا د تحقيقاتو په مرکز کې موجوده وه. ما ورته وويل چې ما هغه کتاب د دويم وار نشر د پاره تيار کړی دی.

يو څه موده وروسته مې د کتاب د بيا نوښت نه وروسته د ښاغلی واصل نور سره د ډُکټُر انورخان دفتر ته ولاړم پوه شوم چې پروفيسور انورخان تقاعد کړی و او د هغه پر ځای عبدالله جان (خليل) مقرر شوی و. د خبرو په ترڅ کې د ښاغلی سره د ضرب الامثال په هکله خبره ياده شوه هغه راته په ډاگه وويل چې د پيښور د پښتو اکاډمی يونيورستی د پښتو د متلونو کتاب تيار کړی چې ستاسی کتاب هم په هغې متلونو ورزيات شوی دی.

پرته د تردیده دا یوه زورونکی او نه منلووړ خبره وه چی د علم او پوهی په مرکز کی پرته د مؤلف دا جازې او یا د نوم یادولو د هغه کتاب د یو بل کتاب سره یو ځای وکړی شی. چی دا د ادب د علمی اساساتو او پر نسبونو د ټولو اصولو مخالف یوه ادبی کړنه ده. دا موضوع می تری بیابیا و پوښتله ښاغلی (خلیل) وویل چی دا کار په همدی ډول پای ته رسیدلی دی.

یو ځلی می دا موضوع د ښاغلی انجنیر احسان الله (مایار) سره طرحه کړه. هغوی غوښتل چی دا کتاب بیا چاپ کړی، ولی د هغوی د مصروفیتونو له کبله ته دا فُرصت میسر نه شو.

د ۱۹۹۹ کال د نومبر د میاشتی په پنځمه نیټه می د جناب استاد محمد اسحق نګارګر مشهور بیدل شناس مُحَقِّق او لیکوال سره می امریکی نه لندن کی تیلیفونی خبری وکړی. نوموړی د عامیانه فولکلوری دری ادبیاتو په خاصه توګه ضرب المثلونو په هکله اوږدی خبری وکړی د خبرو په ترځ کی د پښتو د متلونو موضوع را یاده شو. پرته د ځندنه استاد نګار ګرو فرمایل جناب استاد سیدا ګل خان (غریب یار) د امریکی کلورادو ایالت کی اوسیږی. د پښتو د ژبی پیژندل شویو لیکوالو څخه دی. هغه کولی شی چی د ضرب الامثال یا پښتو متلونو کتاب په هکله کی در سره مرسته وکړی. زه باور لرم چی خپله مرسته ونه سپموی.

وروسته له دی خبر و د اروا ښاد غریب یار سره می تیلیفونی تماس ونیو. او پوه شوم چی نوموړی پوه، عالم او په عین زمان کی د یو پراخه نظر خاوند دی.

ښاغلی غریب یار د خبرو په ترځ کی د خدای بخښلی ملنګ جان د پښتو ژبی ملی شاعر د دی لاندی شعر د وه بیتونه چی زما ډیر خوښ شول وویل.

چي يې موروي په دې خاوره زيږولي چې په هره ژبه ګوياوي خو افغان دي چې خيرخواه د وطن نه وي ملنګ جانه خلص داچې نه افغان او نه انسان دی. همدارنګه يې د قران کريم يو متبرک آيه چې ژبني او نژادي تعصب اسلام کې مردود ګڼي ووايه دا دي زه هم د اروا ښاد غريب يار د قول په تاييد دا لاندې آيات شريف چې قومي ژبني او نژادي تضادونه بې اهميته ثابتوي. په صراحت بايد ووايم چې د دې کتاب ليکونکې(شهراني) يوې ژبې – يو قوم، يو نژاد ته تر هغه وخته پورې په احترام او درناوي ګورم چې د هغوی نه تعصب. تفوق طلبي تفرقه اچول- او خاص امتيازونه ګورم او دې اهدافو په خاطر مې هيواد را وران نه کړي. او که چيرې دا ټکي د يو شخص – يو قوم يا يو ولايت او سيمې نه وکتل شي. په هغه صورت کې دا ډلي او ټولنې زما د احترام او قدر وړپرګني نه دي. اصلاً ژبه که پښتو دی – دري او يا ترکي يا بيله ژبه دا ټولي په يوه ټولنه کې د افهام او تفهيم وسيلې دي. او دا دې متبرکه ايات شريف.

شروع کوم د لوی خدای په نامه چې بخښونکې او مهربان دی.

و من اياته خلق اسموات والارض و اختلاف السنتکم والوانکم.

(د لوی ښبتن د نښونه د اسمانونو – ځمکي پيدا کول او اختلاف د ژبو او ستاسي د رنګونو دی)

دا دی دا کتاب د جناب غريب يار په قلمي مرسته تيار شو او د يادولو وړټکي په کې دا دی. چې اروا ښاد غريب يار ماته وويل چې زما مورنۍ ژبه پښتو او په پښتو کې مې دري اثرونه او ډيرې مقالي ليکلي دي. که چيرې زه ورته د دې اجازه ورکړم چې ځيني نيمګړتيا وې که املايي وي يا انشايي يا نوري اصلاح کړم. دا د دوی مهرباني او اخلاص وو. چې ما د ده د دې مهرباني نه ډير استقبال وکړو.

مهم دلیل چی د اروا ښاد غریب یار د نامه په مقابل کی می تصحیح ولیکه. په دی دلیل چی لومړی چاپ یو لړ غلطی او خطاوی درلودل. چی په رښتیا کی هغوی دی کتاب ته نوی ساه ورکړ.

لکه څنګه چی وویل شو پخپله د څو کتابونو مؤلف دی. لوی څښتن دی په ګران افغانستان کی یوه داسی ورځ راوړی چی ټول ملتونه د ورونو په شان د افغانی ملت په نوم ژوند وکړی. او خپله لار د اسلام د سپیڅلی دین د لار ښوونو سره سم د ژوندانه د تیرولو د پاره وټاکی. آمین یارب العالمین.

ومن الله توفیق
دُکتُر عنایت الله شهرانی
بلومینګټن - انډیانا نومبر ۱۹۹۹.

فهرست

د (آ) دريف	د (ژ) رديف
د (ا) رديف	د (س) رديف
د (ب) رديف	د (ښ) رديف
د (پ) رديف	د (ش) رديف
د (ت) رديف	د (ص) رديف
د (ج) رديف	د (ع) رديف
د (څ) رديف	د (غ) رديف
د (ځ) رديف	د (ف) رديف
د (ح) رديف	د (ق) رديف
د (چ) رديف	د (ک) رديف
د (خ) رديف	د (ل) رديف
د (د) رديف	د (م) رديف
د (ډ) رديف	د (ن) رديف
د (ر) رديف	د (و) رديف
د (ړ) رديف	د (هـ) رديف
د (ز) رديف	د (ی) رديف

د ا د لومړی چاپ په وخت په ۱۳۵۴ کال

یادونه

د پښتو ژبې په غني ادب کې د فولکلور برخه او د پښتون قام د اجتماعي تفکر د راویستونونو په جمله کې د اولسي ادب. د مختلفو د سلسلي څانګو یوه غوره ساحه د پښتو متلونو. امثالو او حکمو شته منه ذخیره ده چې د دې ژبې په څېړنو کښې لوی فصل او باب جوړوي. پدې برخه کښې هغه تتبعات چې تر اوسه پورې شوي دي د خپل حجم په لحاظ د څېړنې خاوندانو ته مُکلّفیت ور په مخه کوي چې پدغه ساحه کښې. د خپل مطالعات نور هم پراخ کړي او نتیجه یې افغاني ټولنې ته وړاندې کړي تر څویې، د پښتو ژبې د دې درنې برخې په څرګندولو سره د دې ژبې د علمي او ادبي څېړنوپه لړ کښې خپله ملي وجیبه د اطلاعاتو. او کلتور وزارت د جمهوري دولت د کلتوري پالیسي په رڼا دا کړې دي کښې د پښتو ژبې د انکشاف او تقویې په حقله خپلو مهمو ملي وظایفو ته کلکې پاملرنې له لارې دادې په کابل کې د پښتو ژبې د تحقیقاتي مرکز د تاسیس په درشل کې د پښتو ژبې د نوروثقه متنونو د چاپولو په سلسله کې د دې ژبې د امثالو او حکمو دغه مجموعه هم وړاندې کوي چې د بیهقي د کتاب چاپولو مؤسسې خپره کړې. او پدغه برخه کې د پښتو ژبې د علمي او ادبي تتبعاتو د وړاندې بیولو او پراختیا او تقویې د پاره خپل ځان او نورو هغو پوهانو او ادیبانو ته د لوی خدای نه د لازیات خدمت توفیق غواړي. چې پدې لاره کښې په تحقیق او مطالعه لګیادي.

پوهاند دوکتور نوین
د اطلاعاتو او کلتور وزیر

مخنی خبری

د پښتو متلونو (امثال او حکم) مجموعه می د خپلو دوستانو په مرسته وروسته له څو کالو زیار ایستلونه وروسته سرته ورسوله که د غه مجموعه د ځینو پوهانو لکه اروانباد گل محمد نوری، محمد دین ژواک او نورو آثارو کتل او له یو بل سره می په تله کړی همداراز د پښتو ژبو سیمو له بیلو بیلو گوټو څخه می د دوی اصلی اصطلاحات د پښتواری، حکم او امثال په ترتیب سره و کښل زما په گروهه دا متلونه او اصطلاحات پښتونولی حکم او امثال گڼل کیږی.

د پښتو متلونو دا مجموعه له دری زره دری سوه، څخه زیاته ده چی ما په ډیر زیار په اصلی بڼه راټول کړی دی او تر وسه می زیار ایستلی چی د خلکو اصلی اصطلاح ولیکل شی ما ډیره هیله درلوده چی د (موضوع) له مخی متلونه ولیکم خو د ډیری مشغولتیا او دوخت د لږوالی له کبله می دا کار ونه کړای شو هیله کوم چی نور محترم لیکوالان به د غه نیمگړتیا پوره کړی.

د دغه کتاب تالیف د افغانستان د بیلو بیلو ژبو د متلونو په لړ کی یوه بله مجموعه ده چی د پوهنی مینانو ته وړاندی کیږی البته د دغه کار څخه د مخه می یو بل اثر د دری د "امثال و حکم" په نامه لیکلی دی. دواړه پښتو او دری کتابونه د لومړی او دویم ټوک په څیر ترتیب شوی او د هیواد د نورو محلی ژبو متلونو لپاره می دریم ټوک ترکتنی لاندی نیولی دی. پدغه لوی کار کښی ځینو ملگرو په خاصه توگه د بناغلی محترم نصرالله سوبمن د پښتو ټولنی د ریاست غړی زیار او مرسته د زړه

له کومی ستایم او ورته کورودانی وایم. په پای کښې هیله کوم چې د دغې مجموعې په لیکلو سره وکړای شم د ګران هیواد افغانستان فولکلور ته د یو څه خدمت مصدر وګرځم.

په درناوی

دُکتُر عنایت الله (شهرانی)

نظریه

د ادبیاتو د پوهنځي تدریسي غړی ښاغلی دُکتُر عنایت الله شهرانی چې د پښتو متلونو کومه مجموعه یې ترتیب کړې ده، ماولیده. د ښاغلي دغه زیار دنمانځنې وړدی او د ده د ملیت غوښتنې، بې تعصبۍ او وسعت نظر ښکارندوی شمیرل کیدای شي.

زه مربوطو ادارو ته دا ویل لازم بولم چې باید د دغه کتاب په چاپولو سره د ښاغلي عنایت الله شهرانی حوصله افزایي و کړي او نور خوانان هم دغې بې تعصبۍ او وسعت نظر ته تشویق کاندي.

پوهاند عبدالشکور رشاد

د ادبیاتو په پوهنځي کې د پښتو څانګې مشر

پښتو متلونه

په تېرو زمانو کې چې خبرې او ليک نه وو نو انسانانو د خپلو اړتياؤ له پاره ځينې نښې او اشارې په کارولې د دغو نښو په لړکې ځينې نښې داسې هم وې چې د خلکو ډېرې زياتې خوښيدلې په نتيجه کې همدا خوښ کړل شوې وېناوې او يا اشارې د متلونو په څېرپاتې شوې. کله چې خبرې او ليک منځ ته راغلې نو په دغه وخت کښې ښايسته او د منلوړ جملې سينه په سينه او يا د ليک په صورت کې له يوه نسل څخه بل ته منتقل شوې. څرنگه چې ذهن ټول مطالب ساتلای نشي نو د دغه کړاو دليري کيدو له پاره ليک يواځينې وسيله ده چې د معنی څخه ډک کلمات او افکار د کاغذ پرمخ کاږي او په دې ډول دورک دورکيدو له خطر څخه ژغورل کيږي.

په وروستيو وختو کې پوهانو او علماؤ په دې باور پيدا کړ چې ټول ادبی موضوعات دې په يوه ځانگړې ترتيب سره راوړل شي او د ترتيب له پاره يو معيار جوړ کاندي چې د هغې له مخې مطالب د حدودو څخه ونه وځي. دوي په دې گروهه وو چې داسې کلمات و کاږي چې عامه خلک د هغې له ښکاره کولو څخه بې برخې وي او يا په بله وينا کتابی وي. که څه هم دا ټکې په خپل ذات کې د ارزښت وړدي او هرو مرو په ادبياتو کې به معيار موجود وي خو د دغه په څنگ کې د اکثريت ژبه هم د خپلو معيارونو په نظر کې نېولو سره بايد ترڅيرنې او کتنې لاندې ونيول شي. له نيکه مرغه په دغه وروستيو وختو کې د ملی ادب او فولکلور له پاره ډيره زياته پاملرنه شوې او په دغه برخه پراخې څېړنې ترسره کيږي.

د فولکلوري موضوعاتو ټولول، څېړل او ترتیب کول آسان کار نه دي او له دغه عهدي څخه وتل ډېر زیار ایستل غواړي. د دغې هیلې سرته رسیدل یواځې د عامه ټولنې سره اړیکې ټینګول ایجابوي او هغه فولکلوري شتمني چې له د وي څخه سینه په سینه پاتې دي بې له کوم تصرف څخه اخستل کیدای شي د عامه ټولنې دا خبرې یا لنډې معنی لرونکې محلي (متلونه) د دوي په خواله حکمت بلل کیږي خو دا باید و وایو چې د دوي حکمت تل د منلو وړ نه وي بلکه خینې وخت کیدای شي چې یو سړی له خپله خانه یوه جمله جوړه کړي نو له دې امله موږ هغو مطالبو ته ارزښت ورکوو چې د اکثریت عوامو په ژبه معمول وي او یا دا چې له یوي کیسې څخه چې زموږ اصلي مطلب جوړ وي لاس ته راشي په دې ډول په عامیانه ادبیاتو کې ډول ډول اړخونه لکه ظرافت، ټټبې متلونه یا امثال و حکم، سندري یا څلوریزې، دودونه، کیسې، اساطیر، نڅا، جادوګري او خرافات لیدل کیږي. زموږ اصلي مقصد په دغه برخو کې یواخې متلونه دي او باید په دغه برخه کې څوټکي ښکاره شي. متلونه د یوه نسل څخه و بل نسل ته د افکارو، کلچر او دودونو دلېږ دولو یوه وسیله ده چې خپله دنده (وظیفه) یې په شه توګه ترسره کړې او د میني، اخلاقي، اجتماعي، ذهني او اقتصادي اړخونه لري.

دا چې د معنی څخه ډکې لنډې جملې ولې د متل په نامه یادیږي یو څه د مخه ښکاره شو خو بیا د معلوماتو د زیاتولو له پاره یو څوټکي نورهم دلته راوړو.

په عربي ژبه کې ضرب دوهلو او مثل لکه چې پوهیږو د مثال په معنی راځي. په دې ډول ضرب المثل (په پښتو کې متل) یوه مرکبه کلمه یا جمله چې اغیزه وکړي او یا د کلمې وړاندې کولو دخبرې غشي مطلب ویل او داسي نور ژباړه کیږي. د دې څخه دا معنی اخستل کیږي چې ګواکې انسان د خبرو غشي فیر کوي او خپل هدف (نښه) تر مثبتې

اغیزی لاندې نیسی. اوریدونکی د دغی مطلب داوریدو څخه ډیره ګټه اخلی او ژوره اغیزه وربا ندی کوی. ضرب[1] د لومړی توری په زور د "ر" په سکون او دابجد ب سره سیخولو ته وایی چی په پښتو کی خیژکی بلل کیږی ضرب[2] المثل (متل) هغه شی ته وایی چی د هغه په واسطه مثل شړل بادوهل کیږی. محمد عرفی وایی:

در مقامی که بُوَد روی کنایه به عدو ــ ضرب شمشیر ندارد اثر ضرب مثل[3] ضرب المثل (متل) هغه لنډی او معنی لرونکی جملی ته وایی چی د لفظ او عبارت له مخی کولای شو هغه ایجاز وبولو. ضرب[4] د زور سره بیان کولو او د یوه شی او بل شی ګډولو ته وایی او یا چټک تګ په روزی پسی د مځکی په مخ خوځیدل او نور

د فارابی[5] له نظره ضرب المثل هغه مفهوم ته ویل کیږی چی د لفظ او معنی له کبله د خاص او عام د منلو وړشی او هغوی د خوښی او یا خپګان په وخت کی هغه په یاد کی استعمال کړی او یاد مطالبو د پیدا کولو له پاره هغه په کار واچوی. د محنت په وخت کی د نصیحت په څیر یه کار شی مفهوم یی د حکمت څخه ښاره وی ځکه عوام خلک ناقص شی نه منی. یو بل پوهاند وایی[6] د ضرب المثل امتیاز راشه والی ګه نورو خیرو څخه په دغو څلور شیانو کی دی. د لفظ لنډوالی د معنی رسول تشبیه. اوښه کنایه او دا څلور واړه د بلاغت وروستی پړاودی. پوهیږو[7] چی مثل یا ضرب المثل هر یو د یوی واقعی یا کیسی عصاره ده چی د هغه

(۱) برهان قاطع - ۷۷ مخ
(۲) بهار عجم دویم ټوک ۱۹۸ مخ
(۳) ادب محلی هزارګی مجله ادب ۵۸ مخ شهرستانی
(۴) شمس الغات مخ ۴۲
(۵) ضرب المثلها مخ ۳ د بدخشان ورځپاڼه ش ۳۹ ۲۱ ثور ۱۳۵۰
(۶) " " " "
(۷) مخ ۱۲ د هزاومردم مجله ش ۷۹ علی اکبر هخدا شهر یور مه ۱۳۳۹

وخت د عمومي افکارو او احساساتو نماینده ګي کوي

همدا راز خیني خلک مثل (درمنشور) د مادي او معنوي ژوند د خوي او عادت مثل (نمونه) ګڼي چي د نیکه ګانو او مشرانو څخه پاتي وي او یا د ټولني د فکر او لاس نماینده ګڼل کیږي

ضرب المثلونه (متلونه) (۱) د هري ژبي د ادبیاتو غوره برخه بلل کیږي چي د ادب او فضل څښتنان هغه په کار وي. ضرب المثل په نظم او نثر کي هغه ټول مطالب دي چي د استعاراتو. حکمت. اخبار. پند او اصطلاحاتو په څیر راځي او نورلیکوالان او پوهان هغه د خپل کلام د ښایسته کیدو یا پخیدو له پاره راوړي.

ضرب المثل (۲) مثل وهل یعني په کلام کي د یوه شي مثال راوړل د یوه قوم (۳) او یا ملت د علماو او پوهانو د فکر او ذوق محصول امثال او حکم ګڼل کیږي

ضرب (۴) دوهلو مثل. شکل. نوع او وصف په معني راځي چي جمع اضراب کیږي او هم د هوښیار چټک سړي په معني او د عروض په اصطلاح کي د شعر د دوهمي مصراع وروستي جز ضرب الفتح: د فتحي او پیروزي په وخت کي د ډرهل وهل د (م) او (ث) په زور سره د مثل یا مثال راوړل دي.

په دي توګه ښکاره شوه چي هریوه پوهاند ضرب مثل (متل) په بیل ډول تعریف کړي دي خو په عمومي ډول مثل د افکارو او عقایدو د لنډولو او یا په یوه نقطه کي یو ځای کولوته وایي او دا افکار د یوه قوم او یا ملت محصول دي او د خورا زیات ارزښت وړبلل کیږي.

---

(۱) امثال او حکم مخ ۹ علي اکبرو د هخد شهر یورماه ۱۳۳۹

(۲) غیاث اللغات مخ ۲۲۸

(۳) د امثال منظوم له کتاب څخه. لومړی ټوک تالیف سعید نفیسي

(۴) فرهنګ عمید صفحه ۷۰۰

آ

- آبا کور نشته له ادی ډار نشته.
- آدم خان دي په خیال ګوروان درغلی دي.
- آره آره یوم پرغاړه.
- آسان یی نالول چونګښو هم پښې پورته کړي.
- آس د موږې په زور غورزي.
- آسمان په ولاړ وي لاټ به مرد اروی.
- آسمان چې غوریږی هومره نه اوریږي.
- آسمان چې وریځی ښوروي باران به وکړي.
- آسمان لري مځکه سخته.
- آس که ټکی دي میدان لنډ دی.
- آس یی په سوو ګټې. میړونه یی په خولو ګټې.
- آس یی خپله. غمچینه دې له ځنګله چې یی نه وهی نو کله.

- آس دی له بله تازینه دی له خنګله څه اوس نزغلی نو کله.
- آس یی و هغوته ورکړ چی د تانګ د تړلونه وو.
- آموخته خور بلا خور.
- آموخته خوربنه دی که میراث خور؟ ویل آموخته خور.
- آئینه د چا عیب نه پټوي.
- آس پر دي سپور پري میري.
- آس چی خدای خوار وی نو یا بوتری کړي.
- آس چی د خرو سره و تړي د خره خوي زده کوي.
- آس خپلی وربشی خپله زیاتوي.
- آس یی پرخره بارکړ، خویی پری مردار کړ.
- آس لره په لاس لره.
- آس می در کړ، خو پري سپریږیي به نه.
- آس زړه شوه له شو که و نه لویده؟.

الف

- ابامه گوره   خورچین یې گوره.
- اتنه وران شی چی امرالدین ناري کوي.
- ابا او بو یووړ. ویل یی ابا څه کوی غاړي غرونه یی یووړه.
- اختر پټ میړه نه دي.
- اختر پټ میړه ته دی چی تیرسی.
- اختر تیر سومتایی یی هیره نه شوه
- اختر چی تیرشی. نکریزی په دیوال و تپه.
- اختر دیوه سړی ندی.
- اخر عمر د خواری دي.
- اخوریی جوړ کړ. ویل یی آس به خدای راکړی.
- ادب له بې ادبه زده کیږی.
- ادب له زحمته اخیستل کیږی.
- ادې چې زورورِه ده. دبابا د زوره ده
- ادی مه یی پو که چی سړیږی.
- ارزان بی علته نه وی-گران بی حکمته.
- ارمان به کړی هلکه، بیا به نه مومی اد که
- ارمان چی وروستی عقل لمړی وایی.
- اړسترگی نه لری.
- اړه په اړه خلاصیږی.

- ازاری ته په ازارولو ګناه نشته.
- ازمویلی څوک نه آزمویی.
- ازمایلی بیا مه ازمایه
- اسیاوان چی تسپی اړوی ژوند ه ګړی خطا کوی.
- اصل بها لری.
- اصیل په جنډه کالو کی هم معلومیږی.
- اصیل په ګډله کښی کم اصل کزاره کښی.
- اصیل ته اشارت کم اصل ته کوتک.
- اصیل چی خوارشی نه خاوری کیږی.
- اصیل خطانه لری کم اصل وفانه لری.
- اصل کوټ ورکم اصل څپړور.
- اشه شه بابا راشه، قاضی غلام غوندی مویی لری.
- اغزی له اولی ورځی نه تیره وی.
- اکو یو په بل پوری پکو.
- الابلا به ته کړی - لور اوزوی به پری ماړء کړی د مولاجواب په څه کړی.
- الف که څه نه لری د ب دی څه لښکری ولیدی.
- الم نشرح هغه الم نشرح ده خو خوله د ملا عثمان غواړ.
- آلو په شپتالو نه پیوند یږی.
- امانت مځکه هم نه خیانتوی.
- انا سپره کتهوی باندی
- انا مړه شوه تبه یی وشلیده.
- انسان بی وزره مرغه دی.
- انسان په شان د ګل دی.
- انسان تابع د احسان دی.

- انسان ترکانی کلک ترګل نازک دی.
- او باز یم خوبی ګودره نه ګډیږم.
- ابو اخیستی زګ ته لاس اچوی.
- اوبه په ډانګ نه بیلیږی.
- اوبه په اوبو شیدی په شودو
- اوبه په ځی نه په جګه ځوړی.
- اوبه په کمزوری ورخ ښی ځی.
- اوبه پورته وهه کښته یی لرده.
- اوبه چی تر سر تیری شی څه یوه نیزه څه سل نیزی.
- اوبه چی تر غاړی ورسیږی زوی تر پښولاندی کیږی.
- اوبه چی ډنډ شی خوند یی بدیږی.
- اوبه تر حلقه زوی ترپښو
- اوبه د سره خړیږی.
- اوبه که هر څو بندی کړی خپله لیاره پیدا کوی.
- اوبه د لوښی له مخه ښنلی کیږی.
- اوبه که بری دی تر بله لری دی.
- اوبه ته لیدلی دی که پوی یی په لاس کی نیولی.
- اور او اوبه نه سره یوځای کیږی.
- اوربش څه په مینځکه کی څه په جوال کی؟
- اوربشی که په جوال شی د خره برخه لپه وی.
- اور ته خپل او پردی یو دی.
- اور چی مړی تاوی زیاتیږی.
- اور له خپلی لمنی لګیږی.
- اوره په موټی غوړی په ګوته.
- اوره دی په اوړو منت دی پر خه.

- اوړه په خیشته پیشته کړی منت پر تناره کړی
- اوړه د میچنی زوی د خچنی
- اوړه که تمام دی پیمانه خویی پر ځای ده
- اوړه یو موتی نه لرې تنور یی پر بام جوړ کړی دی
- اوړه یې یوموتی نشته شل یې تنورونه دی
- او سپنه په او سپنه ماتیږی
- اوسپنه چی څومره ټکیږي هغومره پخیږی
- اوسپنه څومره چی سره شی هغومره پخه شی
- اوس دي اوښی کړي چی دي ماشو پروړ دي پرو خوړ
- او ښان درانه بارونه وړي خوراک یی څوز دي
- اوښان بیګاریدل ګیدړه هم ځغاسته چی بی پرسی ده
- اوښان نه ژاړي بارونه یې ژاړي
- اوښ په خپلومتیازو کی ګو ډیږي
- اوښ په بده نه وهل کیږي
- اوښ په چج نه درنیږی
- اوښ تر پله لاندي نه شی پټیدای
- اوښ ته یې ویل الفبندي و که ده ویل په کومو لاسو؟
- اوښ ته یی ویلی غاړه دي کږه ده. ده ویل کوم ځای می سم دي
- اوښ ته یې ویل لوبی و که. ده جړو نګان د بیخه و کنبل؟
- اوښ چی ولاړ مهاریې زه څه کوم
- اوښ که لوي دی هم د شیدوتمه تری مه کوه
- اوښ که هر څونه لوي دي الوتی نه شی
- اوښ می د ګوډه وی مګر د خڅګیر مخ دی نه وینم
- اوښه هر څه دي بی هوښه
- او ګره په پوکي نه سړیږي

- اول سلام پسې کلام
- اول خان پسی جهان.
- اول حق د ګاونډي دي.
- اول می نه خوړل ګلونه اوس په تالا باغچو کی پانی ټولومه.
- اول زده کړه بیا کوز ده کړه.
- اول کوه احتیاط، وروستی مه کوه پریاد
- اول میرانه په سیالی وه اوس سپیتانه په سیالی ده.
- اول امیانی ګوره بیا نو شی رانیسه.
- ایلچی ته نه بند شته نه زندان.

ب

- بابا به ویل ادی به منل.
- بابا چی غلا کوله اول یې له ملا کوله.
- بابا دي خداي وبخښی خو د سهار په لمانځه سست ؤ.
- بابا که کار کم کاوه خو محکم کاوه.
- بابا لري می واده کړه چی ستا کنډولی واړه کټوري کړم.
- بابا ګیلی کوي – ادي پیړي کوي.
- با چهان چی د او کړي پیړوي خوري وس یې لري.
- با چهی با چهانو لره ښایې لویی خدا لره.
- باد چی پاسنی شی د باران دستی شرنګی شی.
- باران په تیراوشو خره یې دلړه مړي یو وړه.
- باران وشو چاکو نه پټ شول.
- بارونه یې تړل او ښانو ژړل.
- باریې په شا نه شووړا یو لرګی یی بل کښیښود.
- بازار ته څه وړي ویل طالع.
- باز چي هر څومره خوارشی چونګښی نه خوري.

- باز خانه – بی بازه نه وی.
- باغ چي لاښ شی باغوان يې خوار شی.
- باغ چي پوخ شو باغوان يې کوږ شو.
- باغ د باغوان دی ژرنده د ژرند گړی.
- باغ که باغوان لري چغال هم خدای لري.
- باغ که خرابوي الوپکښی يې دي.
- بام يې لوړ، کوريې ډگر.
- بتی کوټی چي خوار شی نرۍ و ريجی خوري.
- بخت په ټنډه دي نه په منډه.
- بخت چي کوټه شی باچهان ټکري خوري.
- بخت چي د زور مل شی هر کاريې جلبل شی.
- بخت دهغه چاچی غم يی پر بل چا.
- بخت يا په کوڅی دي يا په کوټی.
- بخت چي کوټه شی تندی ترتن ټکری خورينه.
- بخښښ په لک حساب په کک.
- بد با نجڼ آپت نه وهی.
- بد بوټی بلا هم نه وهی.
- بد به يم نه له وروره سره.
- بد په بلا اخته ښه دي.
- بد په سلام نه ورکيږی.
- بد تر بور په بد ځای کی په کاريږی.
- بد خصلت سړی يا د يو دی يا پېری.
- بد درد ته بده دوا په کار ده.
- بد زوی نه زوی، چی بد گرځی بد به پرځی.
- بد عادت چی زور ورشی عقل مرور شی.

- بدمه راسره کوه ښه دی نه غواړم
- بد مه کوه بد به نه وینی
- بده ماندینه پریښوده کیږي. بد کښت نه پریښول کیږي
- بده ماندینه. تنګه موچڼه ده
- بده ماندینه کړه لښته ده ماته بهشی سمه به نشی لکه چي په دری ژبه وایي
- زن بد در سرای مرد نکو - هم درین عالمست دوزخ او
- بدنیتی د مال نیستی ده
- بد یاران په بده ورځ په کاریږی
- بدی پر بدی واوښت بدی تېندتری لاندی واوښت
- بدای له خواره ګتی خواریې له بډایه
- بر بنډ له لاړی اوړی اووړی نه اوړی
- برج دې تر آسمانه. سپی دی له لوړی مری
- برج می جوړاوه رانه کاداڼه شوه
- برخی تولی ازلی دی نه په زورنه په زاري دی
- برخی ویشه میړونه ګوره
- بره یې وهه کوزه یې لاړ ده
- بریت ښه بریت دی خو په خوشی شونډه ولاړ دی
- بریې شته برکت یې نشته
- بزه په خپل ښکرنه دریږی
- بزه چی پر بام و خیږی لیوه ته هم شکنځل کوی
- بلاویده ښه وی نه ویښه. یا لکه په تورکی ژبه چی وایی: اوقیلب یاتګن ایت نی قویروغینی باسمه! ترجمه: «ویده سپی لکی تر پښپو لاندی مه کوه!»
- بلا په مخ وهله کیږی نه په شا

- بلا چي په مخ ونه وهی پرځتې نه وهله کیږی
- بلا دهغه پخی چی یی ګرتګ پر بریتو څاځی
- بلا پر بلا واوښت بلا پوخ تری لاندی واوښت
- بلا له خپلې لمنې پورته کیږي
- بلا وه برکت یی نه وه
- بل ته کوهی مه کنه نه چی په خپله پکښی ولوېږی
- بل ته ګوته نیوله کیږی او ځان ته نه
- بلخه بی تمیزه. لالی درته راغی بی کمیسه
- بلمنګی خواږه دی له پر د یو څه مانه دی
- بنده اریان خدای مهربان یا لکه چی په دری ژبه وایی (مشکلی نیست. که آسان نشود - مرد باید که هراسان نشود)
- بنده راشه د خدای خپل شه. لکه پرځان داسی پر بل شه
- بنده چی داد کی نو الله یې یاد کی
- بنده وتړل بارونه مولا وکړه خپل کارونه
- بنده او خپل عمل یا خپل عمل د لارې مل دی
- بنده هم بی وزره مرغه دی
- بوت نه خپلی کیږی
- بوچ له اختره خلاص دی
- بوری هم ژاړی واری هم ژاړی
- بیاله که ترړو د لاندی اوبه پکښی بهاندی
- بی اتفاقی د کوروانی ده
- بی چرګه به هم سباشی
- بی حرکته برکت نشته
- بی ډوډی اوسی بی کوره مه اوسی. وږی اوسه مه بي کوره
- بی ډوډی مه ګدیږی

- بيړی په نيت چليږی.
- بی زحمته راحت نشته.
- بيزاره دی له خيره خوسپی دی درو تړه.
- بيزی په بدراضی.
- بی سته څوک جنت ته نه ځی.
- بی ښځی سړی ښه دی نه په کور کښی هميش جنګ.
- بی عقل دونه په بل نه کوی لکه په ځان.
- بی عقل جمال خوښوی، عاقل کمال.
- بی عقل زوم د خواښی په باټو ختاوزی.
- بی کاری د بدبختی زانګو ده.
- بی کسه بدی نشی پاللای.
- بی ګود ره چی ګډيږی خو د به دی سيند وړی.
- بی ګو دره مه ګډيږه.
- بی مزده کارمی نه زده چی مزد راکی کارمی ښه زده.
- بی ميوه ونه څوک په ډبره نه وهی.
- بی وخته ميلمه يې له خپلی خوری.

پ

- پاړوګرد مارله لاسه مري.
- پاک اوسه بې باک اوسه.
- پټه وم پټه به اوسم.
- پټه خوله د مرګی لیوه دی.
- پخواله پخوا سره ولاړ.
- پر اوښ سپور سپی یی وخوړه.
- پر پچه وختی کشمیر دی ولیده.
- پر پردی خوله توره نه وهله کیږی.
- پر پوست سکه نه وهله کیږی.
- پر خره یوه لپه اور بشی ډیرې دي.
- پر خره سپور دی. خریې لټوی یا لکه چی په دری ژبه چی وایی: (خرتۀ پام خرمی شورم) خر زیر پایم. خر می پالم.
- پر دي اور ترو اوري سوړدي.

- پر دي خرشل منه باروړي يا لکه چې په دری ژبه وايي (مال مردم زير کُنده).
- پر دي خر په شا زورور دي.
- پر دي زوي نه زوي.
- پر دي جنګ نيم اختر دي.
- پر دي سپي په ډوډۍ خپل دي.
- پر دي کټ تر نيمو شپوو دي.
- پر دي عيب د کلي رنځ دي.
- پر دي غم ترو اوری سوړ دي.
- پر دي غم نيمه ښادی ده.
- پر دي غوښه په ځان پوري نه نښلي.
- پر دي موچڼه پرېښه معلوميږي.
- پر دي مال نه خپليږي.
- پر دي شوروا ته پياز په ګنډه وهي.
- پر دي شی نيمه خوادي
- پر دی مورنه سور کيږی
- پر دي ډوډۍ ترزرمنه تيږی لاندي ده.
- پر دي ورکړه نيمه خواده.
- پر دي خواره يا پور دي يا پيغور دي يا لکه چې په دری ژبه وايي: (نان مردم نخور! چون نان در شکمت نمی ماند ولی منتش دايمی می ماند).
- پر ږانده شپه او ورځ يوه ده.
- پر-سپی هډو کی ډير دي.
- پرښو تلوار پربدوتامل
- پر کورنګ نيمن دانه ډيره ده.

- پر کور خاوري خړلی ښی دي نه د هنجی کروت او غوړی
- پر کورو هغه ډوډی ښه ده نه د بل کروت او غوړی
- پر ګازره نه یم پر خرپ یې یم
- پر لخه خیته یې ملاتړلی ده
- پر لوړه وخیږه ځارو کړه خلک چی کړي هغه کارو کړه
- پر ملایې لمبول دي بخښنه یې په خدای
- پر هغه دي خدای میلمه چی میلمه یې نه وي لیدلی
- پر یوه باندی چی دوه شی رڼاورځ پرې توره شپه شی
- پر یوه لاس کښی قرآن په بل کښی توره یا لکه چی په دری ژبه وایی: (یک دست در طبق، یک دست در یخن)
- پړمی کړه مړمی کړه
- پسرلی څه ځان اګاه کړه ځان ته زیړه غوا پیدا کړه
- پس له واده څوک سندري نه وایې یا (بعد از توی و نغاره زدن)
- پښتون سل کاله وروسته و اراواخست ویل یې چی اوس می هم تلوار وکړ
- پش موړ شو چی پاتی یې کورشو
- پښه دي پاس وي که په خره وي که په اس وي
- پښی هلته ځی چی زړه ځی
- پښی لوخی نه تنګی موچنی یا لکه چی په انګریزی ژبه وایی:

Your feet is your second heart.

- پشی به د اوړو جوړه کړم میو به څوک وکوي
- پشو ته دي خدای وزرنه ورکوي که نه د چوغکو تخم به ورک وای لکه چی په دری ژبه وایی:

(ګربهٔ بیچاره ګر پر داشتی – تخم ګنجشک از زمین برداشتی)
- پک په پمن پوري خاندي
- پک ته چی پیغورور کوي نو ورته وایي څهیوره

- پک نه په سرتار لري نه په چړی کار لري.
- پک نه په سر تارلری نه په چا کار لری.
- پکه دا دي لابله سپکه.
- لینډا ګان (پکان) مولیدلی ماغزه وتلی مونه وه لیدلی.
- پک نه سر لري نه یی په جا اوبی.
- پکی سرپه خیال کی چی میړه یی شا بازخان دي.
- پګړي چی له سره ولویږی په اوږوتکیه شی نه ده لویدلی.
- پلاریې کړه خوپه لاریې کړه.
- پلار دی سپرو مړکی که پلو؟ ویل څه یی کوم زما دښی ووت که سپرو مړ کړ که پلو.
- پلاریې ګټی زوي یې ښتی.
- پلاریې په اته زوي یې په شپیته.
- پلار ګټلی ز وي ته هیڅ دي.
- او یا: پلار ګټلی زوی ته آسان دی.
- پند انه راوړه شړومبی وړه کور دی خپل دی؟
- پنډیې مه ګوره ایمان یې ګوره.
- پنځه ګوتی سره یو دي خو برابرې نه دي- په دری ژبه: پنج انگشت برادر است برابر نیست.
- پنځه ګوتی په خو له نه منډلی کیږي.
- پور پرغاړه میږ مرداره.
- پور په ورکړه خلاصیږی.
- پور په پور نه خلاصیږي.
- پور چی تر سلو پور ته شی وچه یې مه خوره لکه چی په دری ژبه وایی: (قرض که به هزار رسید قند آو بزن.)
- پور چی خنډیې شی خورونی شی.

- پورچی خندی شی جنګنی شی.
- پور ته چی ګورم پاڼ دی کښته ګورم پړانګ دی. (پیش جر . پس تبر)
- پور د بدو برخه ده.
- پور دي په پورمنت دی نور.
- پور که د پلار شی خواږه پري زهر شی.
- پوروړي به له نیستمن څه یو سی.
- پورور کړي غلیم وژلی.
- پوره ورک دي کړه دوه کوره.
- پوستین یو تودوي بل نه ځایوي.
- پوهان د تکی پسی نه ګرځی.
- په آسمان ستوري نه لري په ځمکه سیوري.
- په اوبو څوک نه چاغیږي.
- په اوړي یې ګټه په ژمی یې څټه!
- په بادراغلی په باد تللی.
- په مستی کښی بنګړي ماتیږی.
- په یارانه کې بنګړی ماتیږی.
- په باران پسی پتی ګرزوي په خیرات پسی شکري.
- په باغ کښی الو په کلی کښی بلوغو.
- په بدلو څوک نه لویږي.
- په بدو زوی ښه پلار یادیږي.
- په پتبه خوله څه نه کیږي.
- په پردي کورسل میلمانه هیڅ دي یا لکه چی په دری ژبه وایی:
خرچ اگر از کیسهٔ مهمان بُود - حاتم طایی شدن آسان بُود.
- په پردي مال ځواني نه کیږي.
- په پردې ملک خانی نه کیږي.

- په پوښتنه سړي مکې ته ځي یا لکه‌چې وایي (جوینده یابنده است)
- په تیاره کښې خپل سیوري هم نه ښکاري.
- په تیاره پسې رڼا ده.
- په تیر پسې پرتاب نشته.
- په تیرو اوبو پسې چا بیل نه دی اخیستی. (پشت آو رفته بیل نه وردار)
- په تش ګومان بدبخت وخوړ خپل ایمان.
- په تش لاس چې اخلاص کړي څوک به خلاص کړي.
- سل بابړ د یوه لوړ.
- په تول بابړ یو لوړ.
- په جار جار مې د ښه نسته، ګیډه مې مړه که.
- په جنګ کښې حلوانه ویشله کیږي.
- په جنګ یو ګام د سلو کالو لار ده.
- په جنګ کښې مړي کیږي.
- په څاڅکي څاڅکي ډنډ جوړیږي یا لکه په دري ژبه: (قطره، قطره جمع گردد و انگهی دریا شود)
- په چاچې د خدای نظر شي توري خاوري ورته زرشي.
- په چغل کښې اوبه نه دریږي.
- په خپل کسب مه شرمیږه.
- په خپل کور کې میږي هم زورور دي.
- په خپله خر نه لري د بل په آس پوري خاندي.
- په خپله ډوډۍ مړ په کلي نازولی.
- په خندا پسې ژړا ده.
- په خواره مځکه کې هرو ابنه شین کیږي.
- په خواري څوک بد نه ایسي په بیکاري بد ایسي.

- په خوله کښې ګوله نه پټيږي.
- په خوله دې شين پسرلی په زړه دې کړنګ ژمی.
- په خوله صاف په زړه خلاف.
- په خوله تنګ په ګېډه لوی.
- په دوبې چيرې وی چې په ژمی سيورې کوي.
- په در نود روند په سپکوسپک.
- په دوه بېړيو پښې مه ږده.
- په دنيا باورمه کوه کله لوړوي کله ځوړ.
- په ډېرو کی خوره په لږو کښې يې ويشه.
- په رنګ ښايسته په عمل خوار خسته.
- په رندو کښې يو سترګی پاچا دې.
- په زړه هوښيار په خوله بې کار.
- په زحمت پسې راحت شته.
- په زهيرو زړو ګوتې مه وهه.
- په ژرنده کښې دې شپه شه، دزوم کره دې مه شه.
- په ساتيری کی تل خوابدې پيښيږی.
- په سپکو سپکه په درندو درنده.
- په سپين سرمزو په سر.
- په سپی د خاوند زړه بد يږی.
- په سترګو ګوري په زوي توږې.
- په سترې مشی د چا خه شی.
- پړه سينه چې کيږی به جنګ کله موندل کيږی.
- په سلووهلی ښه دې نه په يوه پړ.
- په شرم هغه شرميږی چې پری پوهيږی.
- په شړومبو که چاغيدلای غړک به چاغه شوې و اي.

- په شوتلو کښې چې وابنه کوی په دي کښې دی هم چل دي
- په شید و سوي مستې پوکی
- په شپه کښې هر څوک بیربړی څوک حال وایې څوک یې نه وایې
- په شمله دې شوم غلطه کور ته چې دي راغلم یوه اوبنه وه بله کټه
- په ښادې دي ښاده نه شوم په غم دي توره تلبه و سوم. لکه چې په دری ژبه به آتشش گرم نه شدم. دودش کورمان کرد.
- په ښو پردي خپلیږی یا (به زبان شیرین مار از خانه اش می برآید)
- په ښه ورځ هم بده ورځ نه هیریږي
- په ښه کی ورور په بده کښې پیغور
- په صورت کشې نري دې په کار کښې گرندې دي
- په ظاهر دوست په باطن وروست
- په عمل کشر په عقل مشر
- په غرمویې وگته په سیوري یې وخوره
- په غره کښې اور بلیږی سورنا چې ورته نخیږی
- په غم پسې ښادي ده
- په غم کی ناری وی په ښادی کی نغاری
- په غوجل کشې یوه میر رنگ د ټولو بد کړی
- په کام پسې ناکام دي
- په کور کښې یو ټک دارونه لري پر خان یې نو غمباره ایښې ده
- په کور کی نه سوړ سک نه پیاز. اړړی دواز گو
- په گرزید نه مري په کښنستومري
- په گور کی یې غوانه در لوده د گوروان سریې مات کی
- په گټه نه پوهیږی خوراک ته یې کړیږی
- په گوړه ویلو سره خوله نه خوږیږی
- په گیډه کښې پرزند نوم یې ارجمند

- په ګوره. ګوره کوه خوله په دي خوره وي.
- په لاس کار په زړه یار.
- په لاس کی یې شړشم زرغونیږی.
- په لوخه شا دغره څخه د بري راوړه چاته سوال مکوه.
- په ما او تا چی او ږدي که د سل واره تر سونه موپريږ دي.
- په ما ښام کښی څوک هدیري ته نه ځی.
- په مځکه کی سیوري نه لري په آسمان ستوری.
- په لیڅی کی هم وینښته لټوی
- په مرګ یې ونیسه چی په تبه راضي شی.
- په مړ دا یرو کښی د کي مه وهه!
- په مشرانو مجلس ښایسته وی.
- په ملنګ څه کلنګ.
- په نا از مويلی آشنا باور نه شی کیدای.
- په نابلد سپی هر سړی عونډی واروی.
- په ناسته غومبر نه کیږي.
- په نابود زوی خپل پلار شرمیږي.
- په نن پسی سبا شته.
- په نهومیاشتو کښی نه پخیږی په نهوورځو کښی پخیږی.
- په کار کښی فکر کول د پیغمبر (ص) خاصه ده.
- په وهلو څوک نه سمیږی.
- په هر غار کښی ګوتی مه منډه.
- په هغه دی خدای مه وهه چی وهل یې نه وی کړي.
- په هغه واله کښی چی اوبه تللی وي بیا راځی.
- په هندوستان یې ګتی په چوره کلی یې بایلی؟
- په یارانه کښی بنګړی ماتیږی.

- په یوه باندي چې دوه شی رڼا ورځ پرې توره شپه شی.
- په یوه برستن کښې دوه لوخ نه پټیږي.
- په یوه تیګی کې دوه توري نه ځاییږي.
- په یوه ځپیړه دوه مخه خوږیږي.
- په یوه ځپیړه سل مخه خوږیږي.
- په یوه ځنګل کښې د دوو زمریا نوشپې نه سا کیږي.
- په یوه سپاره دوړه نه کیږي.
- په یوه کتاب ځوک نه ملا کیږي.
- په یوه ګل نه پسرلی کیږي.
- په یوه ګیده دوه منته مه اخله.
- په یوه لاس کښې دوه هند وانی نه اخستلی کیږي.
- په یوه مړي موړ شوي په ټول کلی سور شوي.
- په یوه موزه کښې دوه پښې نه ځایږي.
- په یوه و دانه په دوهم بیرانه په دریم ډک دګنی.
- په هغه مې مه وژنه چې مرګ یې نه وي لیدلی.
- پیاز دی وی په نیاز دی وی.
- پیر ئا نوته عزنی څه دي.
- پیر که خس وي د مرید بس وی. (پیر ما خس است. برما بس است)
- پیر نه الوځی مرید یې الوځی. (از آش کده. کاسه داغتر است)
- پیشو چې ایسار شی ونې ته خیږي.
- پیشو چې جنګ کوي منګولی مخ ته نیسی.
- پیل که له تندي مړشی یوز نګون او به یې لاپه نس کښې وی.
- پیل چې ژوندی وي یو لک وي چې مړشی دوه لکه شی.

ت

- تا به ولی ما به خوړ کی.
- تاته یې لور پخوي – موږ ته یې تنور پخوي.
- تاته یې ابۍ پخوی ماته یې تبی.
- تا زیان چی هوسی وهی دهغو خولی توري وي.
- تازي چی ترتازی پاته سو لکۍ یې غوټه پري که.
- تخته چی په تخته جوړه شی ترکاڼ ته څه حاجت دي.
- تر اوبو د مخه موزه مه کاږه.
- ترباغ یې موږۍ لویه ده.
- تر بورته بی وروره مشی ورورته بی زویه.
- تر بوروژنه خوشرموه یې مه.
- تربور که خرشی هم مه پري سپریږه.
- تربور که هر څومره خوار شی د خوار گمان مه ور باندی کوه.
- تر بورد تیری میوږی دی.

- تر بې عقل دوست هوښيار دښمن ښه دي.
لکه چې په دری ژبه وايي
(دشمن دانا بلندت مي کند – بر زمينت مي زند نادان دوست)
- تر بيکاری بيگاري ښه ده.
- تر پردی مصری توري لوړ پر غاړه ښه ده.
- تر پروت زمري گرځنده گيدړه ښه ده.
- تر پښولاندی مځکه مه گوره ليری و اتڼ ته گوره.
- ترپلی ښه دی نه وتلی.
- تر تياري ورخه مه تېرېږه!
- تر نشه ولاړه په خرپ ترېدلی ښه ده.
- تر څو چې رښتيا راځی دروغوبه کلی وران کړي وي.
- تر څو چې يوز وژلی نه وی پوست يې مه خرڅوه.
- تر خوړلو يې لاامید ښه دی.
- تر خه خوره تر خه مه وايه.
- تر دی يې درتير هغه توريې ستا گنډهير.
- تر رمې يې سپی ډير دی.
- تر رنگ يې خوند ښه دی.
- ترزرين پوښه پياده دغوايې سپور ښه دی.
- تر سرې گټی تود تا و ان ښه دی.
- تر سلو د اوو يوه بر منته ښه دی.
- تر سل منو خوړلی يو چارک کرلی ښه دی.
- تر کانبی د بيزو گانو کار نه دی.
- تر کوره به در سره يم نه تر گوره.
- تر شور يې په شوروا خوشاله دی.
- تر مزد يې شکرانه ډيره ده.

- تر مړه زمری ژوندی ګیدړه ښه ده
- تر خور او پلار خوږی راځه که غوښی خوری؟
- تر نکل يې و پوهيدی ډير دی
- ترورخ تیری اوبه بیرته نه راګرزی
- ترور نیمه مور
- تروری تروری موږ په سره جوړ شو تاته پاته مخ توری
- ترورور روزلی بریشی ګومل ښه ده
- تروزلی ورور پری ایښی ګومل ښه ده
- ترویش په چور خوشاله دی
- تربا کی دوه په ایکی
- تریوی خرما دوی وڅکی ښی دی
- تږی په خوب کی اوبه وینی
- تږی سپی يې پر کور نه اوبیږی
- تش لاس نرښحه کوی
- تشه لاسه؛ ته می دښمن يې
- تښتی له سیرلی غرول کړی په زمری
- تلتک دی د میلمانه کوسی دی د کور بانه
- تلخی دځنکندن ده که دشپه پربل وطن ده
- تله د چامخ اوڅي نه ګوري
- تنباکو که ښه دی عملی ته خواږه دی
- توبه دمیږو خالی ده
- توبه باید دستی وی هسی نه چی په سستی وی
- تو په شونډ کیږی
- توتکی وايې بی آزاره ده ویلی ورشه د سیند د غاړی د ماشونه و پوښتنه
- تور توتان له تا قربان

- تور په توره شپه اخله چې ژېړوينې شين مه اخله.
- تور د تور دی زيږ دا نجنو دی.
- تور سپی دا ورکړی په بيه خرڅوی.
- تور ليمڅی په صابون نه سپينيږی.
- توره په اصل والی غوڅه کوی.
- توره سره ښه د مخونه دورور په وينو.
- توريالی ټول ننګيالی.
- توريالی له شانه وهل کيږی.
- توری به لالاوهی مړی به عبدالله وهی.
- توری چی باتيږی جګړه پيښيږی.
- توری چرګی سپنی هګی اچوی.
- توری څوانان وهی منصب سدو اخلی.
- توکل نردی اندينبه ښځه.
- توکړی لاړی بيرته خولی ته نه راځی.
- ته به يې خپل و يولی دی به دی زوم وخيږی.
- ته ترما جارزه ترتا جار.
- ته خوجينګ داړی وی زه دی نه خندا مړ کړم.
- يا تا خولی جينګه ده ماله خندانه مړ کړی.
- ته خودی ډاګ وی زه دی درسره دی ډاګ کړم.
- ته خود غرو وي زه دی له کمرو و غورزولم.
- ته خود غونډ و وی زه دی هم د غونډ وکړم.
- ته څه سخندر لری لکه چی ناری اوری.
- ته ښه سړی يې د پلار دی دامانه کړی.
- تياره بدان خوښوی رڼانيکان.
- تيرپه هير چی تېرشو نو هغه هېر شو

- تیزه تیږه ماتوی.

- تیزه چاړه چاړه نوک دی.

- تیږه په خپل ځای درنده وی.

- تیږه چرځی د خوآر په سرلګی.

(یا هر جا سنګ است، در پای بزلنګ است.

- تیږه چی چیری پرته وی هوری درنده وی.

ټ

- ټال کښی ځنګیده په سرګنډوو دریده.
- ټپوسه خپله پوسه. تاته چاویل چی د بل چرګوړی نیسه.
- ټک له دواړه لاسو خیږی.
- تیغ له ماړه نسه خیږی.
- ټینګ عزم غرونه ماتوی.
- ټک دیولاسه نه خیږی.

ج

- جارتر هغه زوی چی تر هر چاوی نیک خوی.
- جار دی شم روپی چی هم سپریږي هم ګډی.
- جامه چی د پور شی په خان پوری دی اور شی
- جامی خو دی ښی دی چی په ګیده څنګه یي.
- جاهل ته دوه ځله سلام اچوه.
- جټ یم هغه تور، نه می ننګ شته نه پیغور.
- جغ پرغاړه اوجغ غواړه.
- جفا مرګی ښه ده نه بی اتفاقی.

- جومات که ونړیږي محراب یې پرځای وي.
- جنګ په وسه تنګ په غله.
- جنګ په شید یاره ښه دي جنګ په شید یاره نه په درمنده.
- جنګ جنګي کوي تنګ تنګي.
جنګي سپي هغه دي هوسۍ ژرښکار کوي.
اویا میړه هغه دي چې هوسۍ ژرښکار کړي.
جنګ چې نه کوې ډ بره لویه اخلي.
جنګ سوړ شومیری تود شو.
په غیرت من د نیستي زور نرسي.
جولاشوی نه یې بیادي نیچې پتې کړي.

څ

- څټه په ملګري پورته کيږي.
- څراغ چې په خپل کور کښې لګيږي د ګاوندي کورته حاجت نشته.
- څښتن په سپي حکم وکړ سپي په لکۍ.
- څښتن (خاوند) يومزل کوي سپی دوه.
- څمڅه په ځان غره شوه چې په دي اوګره سره شوه.
- اويا: څمڅی په ځان غره شوه چې پدی اوګره سره شوه.
- څنګه چې سوال هغسې يې ځواب.
- څنګه چې ژرنده هغسې يې دوله.
- څنګه چې جومات هسې پوزي.
- څنګه وي هغه سياه بخته چې څلويښت ورځی نه وی نيک بخته.
- څو چې ونه ويشل شي خبر به نشي.

- څوربښتیا څرګندیږي دروغو به کلی وران کړی وی
- څوک چی دیوي منی په قدر پوه نه شی هغه د ټول باغ په قدر نه پوهیږی
- څوک چی اوښان ساتی دروازی به لوی ږدی
- څه چی کري هغه به ریبی
- څوک چی لاس در اوږد کړی مه یې غوڅوه
- څوک چی خوب کوی میښه به یې نر کټی زیږوی
- څوک چی زحمت ونه ګالی راحت به ونه مومی
- څوک چی با روړای نشی اوږه نه ورته نیسی
- څوک چی دی طلبګار وی هغه به دي یا روي
- څوک چی پر مخ ښی باید تر شا وګوری
- څوک چی غوا خرڅوي له پړي به یې تیریږي
- څوک مه وهه په ګوته تابه نه ولی په لوټه
- څوک مه وهه په نوک تا به نه وهی په سوک
(نزن در مردمان به انګشت - که نزنن در ترا به مشت)
- څوک نه وایې چی زما د غړ کی خوند بد دی
(تا سمند زمانه در دوش است - کس نګوید که دوغ من تُرش است)
- څوک نه وایې چی زما شولمبی ترخه ده
- څوک وایې څه و خورم څوک وایې په چایې و خورم
- څو کوچنی ونه ژاړی موریې تئ نه ور کوی
- څونه چی خرګی هغونه یې بارګی
- څویې ونه شاربی کوچ نه کوی
- څه توره تیره وه څه اناورسته وه
- څه چی تپاروی هغه د باروی
- څه می په هغه پسرلی چی نه می غواخري نه خو سی
- څه چی په کټی کښي وي هغه په څمڅی راخیږی

(آنچه در دیگ است در کفلیز می آید بیرون)
- څه خوره څه پریږده.
- څه چې پلار او نیکې دې کولې.
- څه د کور څه دې پور.
- څه کوه هغه چارچې نه دې مور کړي وي نه پلار.
- څه راوړه څه یوسه.
- څه غرپناه څه ور پناه.
- څه زه بدوم څه د بمنانولاسونه راپسې ټکوهل.
- څه ژرنده پخه وه څه غنم لاندہ وه.
(چیزی گندم تر است و چیزی آسیا کُند است)
- څه مړه څه ماړه.
- څه وهلې څه پوروهلې.

ځ

- ځاځی پورغواړي توری لانور غواړی.
- ځان پخپله د بلاء په خوله کښی مه ورکوه.
- ځان ته ښه وایي او ښه نه کړي دا څه وایي داڅه کړی.
- ځان دی وخوری نو کری چی به لړو ډیر لری.
- ځان ځانی خپله خواری.
- ځما پسته غاړه اوستا زیږه رسی.
- ځمکه لکه سره زر ده.
- ځمکه هغه سوځی چی اور پری بلیږی.
- ځلمی د ځوانی په نیشه مست دی د چانه اوری.
- ځنګل چی اوراخلی وچ اولانده په کی ټول سوځی.
(جنگل که درگرفت، تر و خشک می سوزد).
- ځوان پر غړی زوړ پرلری.

- ځواني نه پټيږي.
- ځي ځي آبازو ته به راځي.
- ځواني دزړورو اس دی.
- ځواني يوه نيشه وي نه چې هميشه وي.
- ځي خوځي نو په ځان ولې ناوخته کوي.
- ځای ته گوره بيا نوښوره.
- ځای درتنگ او به در خړي.

ح

- حاجی په مکه کښې لټوه چرسی په تکیه کښې
- روند د خدای څخه څه غواړی؟ دوی سترګې
- حال د منصور وایه چی سریې په دارسو
- حرام چې د چا په کور ننوتلی وی حلال یې هم ورسره تللی وی
- حساب په مثقال بخشش په خروار
- حساب په کک بخشش په لک
- حسد هسی نیکی خوری لکه بل اورچی لرګی خوری
- مریض تش لاس ګرځی
- حق اخر حقدار ته رسی
- حق خپل ځای نیسی
- حق په تا . حق له تا
- حق وایه د خدای له پاره توره وهه د ورور له پاره
- حقی روژی تیری دی نفلی زه نه نیسم
- حیادار حیا کوی بی حیا ویل زما څخه بیریږی
- حیوان قیمت په بارجګوی انسان یې په کار
- حیوان چی بی کاره شی هم خوړل کیږي هم خر څیږی

چ

- چا په کلي کښې نه پرېښود دهٔ ویل آس مې د ملک کره وتړی.
- چا په ورا [1] کې نه پرېښود. دهٔ ویل د مخ اوښ زما دی.
- چاته چي شی نه ور کوی ورته ښکاره کوه يې مه.
- چا په قافله کې نه پرېښود. دهٔ ویل په مخنی اوښ سپرېږم.
- چاړه که د سرزرزشي په نس کښې نه وهله کیږی.
- چاړه که د سرزروشي څوک يې په خېټه نه منډی.
- چا مونده ماموندهٔ.
- چرت يې واهه خورجین يې بایلوه.
- چرسی زوی نه زوي تریا کی دوه په ایکی.
- چرګ په تالي کې ګوره.
- چرګ دی یم خو حلالوه مې مه.
- چرګ په ډيران مه ګوره په کاسه يې ګوره.

[1] په خینو پښتني قبیلو کی د «ورا» پرځای «قافله» هم ویله کیږی

- چرګ چي ځوان شی پر بام ورو ورو ځی.
- چرګ پر بام کرار تله ویل یې چی بام تر مالاندي ونه نړیږي.
- چرګ د مالګی په ځتهلو څه پوهیږي.
- چرګ هسی یو ما رغه دي چی چا ونیو د هغه دي.
- چرګه می نا جوړه ده بانه می ورته جوړه ده.
- چرګه چي بیره شی له پیشی نه کمه نه ده.
- چرګه د جولالاړه نوم د ملک وشو.
- چرګه زما دی هګی د بل کره اچوي.
- چغال آلو ته نه رسیده ویل یې ترخه دي.
(دستم به الغنجار نمی رسه، الغنجار ترش است).
- چغری ځښتن نه موند امرخیلو وطن.
- چغل په خوی غل چی چغلی کوی د بل.
- چنګښه له ما ره سره غځیده دوه ځایه شوه.
- چور په اجاره دي.
- چوغکی دی یو تر بل چا بکی دي.
- چی اختر تیرشی نکریزی په دیوال وتپه.
- چی اړشی (وخره) هند و ته هم ماما وایې.
- چی او به وی تیمم ته څه حاجت دی. لکه چي په دوی ژبه وایې:
آب آمد تیمّم برخاست.
- چی اوبه نه وي ژوندون ګران وی.
- چی اوبو ته وایی پانی سریی لاندی که ترکانی.
- چی او ریې بل شی خدای یې مل شی.
- چی اوښ دی کړویې نړه.
- چی اول لري اخر نه لري.
- چی ایمان وي مرګی څه دي چی مړي وي ملګی څه دي.

- چې بابا ژوندی و داډي په لاس کودي و.
- چې بابا ژوندي و هلته ادې وه.
- چې بابړ يې زما په کتاب پړيې.
- چې بادار حضور شي مربی ترورشي.
- چې با د نه وي ونه نه ښوري.
- چې باد وي د پاسه باران وی سمد لاسه.
- چې باد یې وي کينې وريځ زغلي لکه سبزیې.
- چې پټې خوري مولی به زغمي.
- چې بخت نه وی ډانډس نه زده کیږي.
- چې بخت يې تور سی دښمن يې د پلار کورشي.
- چې بد ګرزي بد به پرزي.
- چې بدی کوي بد مومي.
- چې بده غواړي په ده به واوړي.
- چې بل يې وخوري ګل به شي.
- چې بې ملوځې تورمارېې پراوړوځي.
- چې بې ځايه اشنايې کړي اوردبل پرخپل تندي کړي.
- چې بې قامه شي بې مقامه شي.
- چې پال ګورم ښه راځي چې یارګورم نه راځي.
- چې پر دې کور ته یې تمه شي یو من غوښه یې کمه شي.
- چې پرلوړه ګرځي په زوره پرزي.
- چې پور ګټي نور ګټه.
- چې په پټه وي په ښکاره لنګيږي.
- چې په تا درشم کور نه ورکوي چې په ماراشي خورکي.
- چې په تمه د سوروشي هغه پاتې په مسروشي.
- چې په ځان يې خوري خاوري کیږي چې په بل يې خوري ګل کيږي.

- چې په تنګ شي نو په جنګ شي.
- چې په توره يې وهلی نه شي زړه يې مه بدوه
- چې په شاتوسړي په زهرويې مه وژنه.
- چې په نازلويږي په زيار زړيږي.
- چې په ډير حرص يې غواړي هغه کم مومي
- چې په ډير يې واخلې په لږ يې مه خرڅوه.
- چې په ډکه کاسه موړ نه شي په څټلويې نه مړيږي. لکه په دری ژبه چې وايي: (به خوردن سير نشوی. به ليسيدن سير نمشوی).
- چې په ډله کښې دې دوست نه وي مه پکښې کښېنه.
- چې په نيمه شپه بيدار شي که غل يې زما يارشي.
- چې له زورور سره نه وی برابر د هغو د څنګه مه کښينه زړه ور.
- چې په کور کې غوړی مومې ليونی په غرونو د رومې.
- چې په کار شرميږی هغه کله پورته کيږی.
- چې په مرګ يې ونيسې په تبه به راضي شي.
- چې په ميله کښې سوړسک خوری کور کښې به څه خوری.
- چې پيريې زورور وی مريدان يې ځنځيرونه ماتوی.
- چې لری ارمونی ندی چې شاهدلری دروغجن ندی.
- چې پيشی دغو بنوسر خانه کړی نو ساتی بسی له چا.
- چې پيلان ساتی پيل خانی به لوړی جوړوی.
- چې پيلان ساتی دروازی به دنګې جوړوی.
- چې تر ملکه دې کړه نوور که دې کړه.
- چې تل ځې په غدی يوه ورځ به يې وی د کم بختی.
- چې توری په تيری شی پول په اشرپی شی.
- چې توری چلېږی وينې توېږی.
- چې ته مې وليدې په ځان مې شکرو کېش.

- چی تیر شو هغه هیرشو.
- چی تیغ چلیږی وینه بهیږی.
- چی جګ ځم وایې مرغی آلوزی چی تیټ ځم وایې دامونه شلوی.
- چی چم لری چمتو دی چی چم نه لری هندو دی.
- چی چنګبنی وایې غار ترهکی وایې کندهار.
- چی چنګبنی وایې کور ترهکی وایې مقر.
- چی چیرته ډب هلته ادب.
- چی حیامی ځنی نشی څه بلا می ورنه نیسی.
- چی حج حج وایی یو وخت به حاجی شی.
- چی څوک دی ونه پوښتی مه کړیږه.
- چی څه دریوری وینم - ګوړی غوندی دې وینم.
- چی څه نه دریوری ویم هر ګز دې نه وینم.
- چی ځوان وم دهری جنی یاروم چی زوړ شوم د نجونو پیغور شوم.
- چی خان یې په یاران یې چي یاران درسرهنه وی توری خاوری دبیابان یې
- چی خاوند یې لیتېږ خوری د سپوبه څه احوال وی.
- چی خاوند یې نینی چیچی نوسپی ته به څه ورو اچوی.
- چی خبره شی بی اثره ترینه پټه خوله بهتره یا په دری ژبه: دهن بسته هزار دینار.
- چی خپل دی وی خوره چی خپل دی نه وی مره.
- چی خدای شرموی داس په شا یې سپی خوری.
- چی خدای یې نه کابنده به یې څه کا.
- چی خدای یې کوی هغه به وشی.
- چی خونه لری خرنه اوزی.
- چی خرنه شی غوړ نشی.
- چی خوله خوایږی زړه بدیږی.

- چي خوله لري قراره. نه به بوره شي نه وراره.
- چي خوی بد شي پلمی ډ برېږي.
- چي خير دی نه رسيږی بد مه رسوه.
(مرا ز خير تو اميد نيست شر مرسان).
- چي د اختر کالي دی داوی نو دلوبو به دی کوم وی.
- چي د بل عزت کوی د ځان عزت کوی.
- چي دا غړ که کوچ کړی طالبان به رانه وچ کړي.
- چي دا ملا کيسی کړی ماغونډه وريسی کړی.
- چي د بل مور بوره وی ستا به هم بوره کی.
- چي د بنګو بټيل زدويې اخر به بټيګی شی.
- چي د خدای وعده پوره شی د بنده سخه به پخه شی.
- چي د دووښځو ښځتن وی سخت به يې ځنکندن وی.
- چي درانه بارونه وړی خوراک يې غوزوی.
- چي دردی شی په ستونی ستا به هير شی زوی اولونی.
- چي دروند نه شوی سپک په څه شوی.
- چي درومی څه به مومی لکه په دری ژبه چي وايي: گر گران و گر شتابنده بُوَد هر که جوبندست يا بُنده بُوَد.
- چي درنی نه کړم ازار به دی څه کړم.
- چي د ړندو پرکوڅه راشي پر يوه ستر ګه لاس ږده.
- چي د سترګو نه لری شی د زړه نه به هم لری شی.
- چي دی زده کړه په طفلی هير به يې نه کړی ترپيری.
- چي د ګيدړی په ښکار وزی تا بيا د زمری نيسه.
- چي د ملا نه يې غواړی خدای د نغاړی.
- چي دودنه وی، هلته سودنه وی.
- چي به ډکه کاسه موړنه شی په څټلو به يې هم موړنه شی.

- چې د ګنډل یې نه وي ولې دې څیرل.
- چې دې نیا د رغلو ځای ورکوه چې تله لار ورکوه.
- چې دوستي کوي په زرمه بېربېره چې دښمني کوي په سرمه بېربېره.
- چې دوه په غیږ ورشي یوځملوي.
- چې ډوډۍ وي، بې دسترخوانه هم خوړل کیږي.
- چې ډیرې وایې لږ کیږي.
- چې قصابان ډیرې شي غوا مرداري شي.
- چې د میږي هوګه راشي نو وزر وکړي.
- چې د یوې منې په قدر پوه نه شي چې ټول باغ ورکړې هم هیڅ دی.
- راځې د بل د کوره پر تا به شپه شي تکه توره.
- چې وخت لرې بخت لرې.
- چې روپۍ وي برکې چیلۍ ډېرې وي.
- چې زر وي زاري د څه ده؟
- چې زر وي زرګر نه ورکېږي.
- چې زرلري زور لري.
- چې زړه خوږیږي له رنډو سترګو هم اوښکې ځي.
- چې زور نه وي خواره زیره به څه وکړي.
- چې زده کړې د رویزه، هېره به نه کړې دا مزه.
- چې زړه تنګ نه وي ځاي نه تنګیږي.
- چې زما په زړه لیکلي، څه پاچا څه لنګ وهلي.
- چې زما سره ځې تل به توري وڅکي خوري.
- چې زور تېرشي عقل هېرشي.
- چې زور د زورورشي پټې له تخمه سره خپل شي.
- چې زه کونډه یم پر دنیا دې میړونې نه وي.
- چې زور شي د هرې ګادرې د پیغور شي.

- چی زوی نه ژاړي موریې تی نه ورکوي
- چی زیار کاږی گټې د هغو دی
- چی زما پر مینه نه وي هغه واړه ښه سړی وی
- چی زما په دودی مست شی هغه زما د مور سیره شی
- چی ژوندی یم ښه می غواړه چی مړشوم مه راپسی ژاړه
- چی ژوندی وی قلندروی چی مړشی چغندر شی
- چی سباشی غم پیداشی چی بیگاشی غم پناه شی
- چی ستاله کوره راځی په غلبیل کی راولیږه
- چی ستړی نه شی موړ مه نه شی
- چی سر وي خولی ډېرې دي
- چی سردې نه خوږیږي داغ پرې مه ږده
- چی سره ونه میږی سره به ونه گټی
- چی سرومال تری جار کړی، نو هر سړی د خان یار کړي
- چی سم د چا ویل وي په هر چا به یی منل وي
- چی سود کوی سود به مومی
- چی شپه یې ترمنځ وی د هغی بلامه ببربره!
- چی شرم نه لری ایمان نه لری
- چی ښه وي بد دي اور واخلی
- چیرته چی یې ښه هلته یی شپه
- چی ښیری کړی هغه به خپلی مینی سپیږي کړي
- چی غواړی پری واوړی
- چی عقل نه لري په کور یې تل غم وی
- چی عقل یې کم وی باریې د روند وي
- چی عقل یې ویشه ته چیری وی؟
- چی خدای درسره مل وی خطر نشته
- چی غټ شی پرن دی بولي چی ډنگرشی گرن دی بولي

- چې غټ وي لټ وي
- چې غل نه وي له پاچا مه ببربره!
- چې غل نه تېښتې مل دی وتښتی
- چې غل نه يې د جوال خوله مه ورسره نيسه
- چې غلی غلی باسی هغه تل کانی پری باسی
- چې غواړي پرې واوړي
- چې غوټه په لاس خلاصېږي حاجت خولی ته نشته
(گره انگشت را به دندان باز نکن)
- چې غورځي هغه پرځي
- چې کوچنی وي پرپښوځي چې لوی شی پراوړوځي
- چې کری هغه به ريبي
- چې کلی په نامه لري يو خوی ترنوروښه لري
- چې کور پر غره لري هم نوی هم زاړه لري
- چې گرنگ مي ځځيده خدای راکړه ستايې څه
- چې قاضی دی مدعی شی د عوا به له چا سره کوی
- چې گډې ږيږاوه غم به يې وړي
- چې گل کری گل به ريبي
- چې لاس په خشيو نه شی خوله په غوړونه شی
- چې لږ خوري هغه تل خوري چې ډېر خوري هغه گندير خوري
- چې لوي غاپي کوچني ترا پي
- چې له خانه مست نه وی په بنگونه مستېږي
- چې لمونځ مي کولای جما تو نه ډير وه
- چې له مازيري بلا زيږي
- چې له خدا يه پته نه وی د بند گانويې ولی پټوي
- چې له ياره وايي له خانه وايي
- چې ليوه ميږه خوري په توره شپه يې خوري
- چې مالگه و خوری لوښی مه ماتوه

- چی مربی لري مربا به خوری.
- چی مړشو هغه پړ شو.
- چی مړه شی امیران. نیمګړی نه دی دا جهان.
- چی مېلمه شی اسوده شی.

(در این روز آدم نی ده سفر باشه نی ده خانه. مهمان باشه ده قوشخانه.)

- چی مېړونه وی هلته کورونه وی.
- چی مشریی قمبر وی اختر یې ما زدیګروی
- چی ملا وایې هغه کوه چی ملا کوی هغه مه کوه.
- چې مور لري ادکه په صفت به یې واده که.
- چی مال لري اقبال لري.
- چی مور یې بتیاری وي زوي یې نه فتح خان کیږي.
- چی مور میره شی پلار پلندر شی.
- چی منبه زهیروي کتی یی وهه.
- چی ناچاریی شی سړی توري ته هم لاس اچوي.
- چی نر کچور درسره نه وی بوی دی نه ځی لونګینه.
- چی نغده دي ولیده ځنګه دي وخندل؟
- چی نغری سوړوی اولاد به یې کله موړوی.
- چی نه ځنی خلاصیږی برېر پري ورځه.
- چی نه کوې حبیب څه به وکړي خوار طبیب.
- چی نه دی کار په هغه دې څه کار.
- چی نه دي وي له موره داسی مه وایه چی وروره
- چی نه خوري له باغ غم یی پر څه خوري غرمساغ.
- چی نه دي وي له ملا داسی مه وایه چی اغا.
- چی نور یووار خاندي کوڼ دوه وار خاندي.
- چی نوم دي د غله دي ناستی دي په څه دي.
- چی نه دي وی غله مه دي اس مه دي ګله.
- چی نه دي وي سړي مه نغن خوره مه غوړي.

- چی نه دي وینم اخر به می هېر شی.
- چی نه دي وي له پښتنه له هغو کسانو تښتنه.
- چی نه دي وي غمخور پاتی دي مه شه میراث خور.
- چی نه غواړم هغه مه را پیښوي.
- چی نه لري هلک، هغه کور د تیغ لایق.
- چی نه لري سړي نه دي کورت خوري نه غوړي.
- چی نه مرم لا به واروم
- چی نه پوهیږي د هغو دوې برخی وي.
- چی نه لري باغچی هغه دې نه خورې الوچی.
- چی نه لري پنگه، مه کښېنه د چاله څنگه.
- چی نه منی د چا پندونه، لاس به نیسی پر سرونه.
- چی نه وي چا کولی څه به یې وې ریبلی.
- چی نه وای د خدای زورونه د هر چا بس وه خپل کورونه.
- چی واک یې د موروی گانی په کوروی.
- چی واوري وایه، چی ووینی مه وایه.
- چی وخت د ښکارشی، تازی اسهال شی.
- چی وخت دختی شی، دیتیم پزه وینی شی.
- چی وخوري د نر لغته، داسی به کښېنی لکه اورته.
- چی وخوري پیتی، سر دې کښېږ ده په لښتی.
- چی ولاړشی تر بلخه، درسره ده خپله برخه.
- چی ولویدې د اول بخت، بیادې نه وینم دوهم بخت.
- چی ولویدی خوړ و بی نه شوی "غلتیدی، هان، افگار شدی، نی!"
- چی وي غواړی په خوله، وبی خورې په څه.
- چی هر څنگه وړی شی ټانتی مه چیچی.
- چی هلک ملک شو، کلی ورک شو.
- چی هوړه ونه خورې له خولی بوې نه ځی: (نه می هوړه خوړلی، نه یې له بویه وبریږم.)

- چې هوس دی. هغو مره بس دی
- چې هوسې نیسي د هغو تازیانو خولې تورې وی
- چې یاری کوی شوګیرې به تیروی
- چې یو لورې تر ملاوې. مه یې ځنې رغوه
- چې یې زده کړی په طفلی هیریې نه کړې تر پیری
- چې یو وهم بل په رنګیږی
- چې یو مړنه شی بل به موړ نه شی
- چې یو خوری بل ورته ګوري
- چېرته چې اوسې. په خوی به د هغو سې
- چېرته چې زړه ځی هلته پښې ځی
- چېرې کولاله. ګوره خپله سیاله
- چېرې چې هیدو چیرې ګیدو راځه چې سره ځو
- چېرې چې ډنګ شی دابی. ګودې ترڅنګ شی
- چېرې دې وهم چیرې دې باسی
- چې اختر تیریې نو نکریځې په د یواله وتپه

خ

- خان ته مه وایه چی د خره خل دې کوږ دې.
- خانده خانده چی ښه کور دی کړی.
- خان صاحب یو و ریښم نه څوارلس زره روپی یې وخوړلی.
- خاورو په ایروته اړول. باد دواړه یووړل.
- خاوره د خسرد کوره اخستله کېږي.
- خبره تر خبرې پورې یاد ېږي.
- خبرې چی روپیې کوې، نه پلار کوی، نه ادې کوی. (کاری را که زر کند، نه پدر کند نه مادر کند.)
- خبره اول زده که بیا یې کوه.
- خبرې هر څوک کوې مگر خوله د ملا عثمان غواړی.
- خپل به دې وژړوی پر دی به د ې وخندوی.
- خپل به از ارشیی بیزاره کیږی نه.
- خپل پر تنگه کی په کار دی.
- خپل ته نامه وړه. پر دې ته جامه.

- خپل، خپل، پر دي، پردي.
- خپل دا په نس د بل دا په وس.
- خپل مې خپل دي، خو پر دوهم غواړم چې مې خپل شي.
- خپل دي که مړکی، لمر ته دي نه غورځوي.
- خپل سر په خپله نه خر ییل کېږي.
- خپل عمل د لاري مل دی.
- خپل عیب دولو منځ دی.
- خپل عیب د ښځې غوښه ده.
- خپل کور یا خپل ګور.
- خپل مال وساته! همسایه دي غل مه نیسه!
- خپل مال تر ستر ګولاندي ښه دی.
- خپل وطن ګل وطن.
- خپل وخت خوشې مه تیروی.
- خپل وطن هر چاته کشمیر دی. هر چاته خپل وطن کشمیر دی.
- خپل وهلی ښه دی، پر دي پورې وهلی نه.
- خپل هغه دی چې بیګاه یې کور وینې. صبا یې اور وینې.
- خپل یې که ور کوي. بیا منت ورباندې نه ږدی.
- خپله ښه خپله ښه پیژني.
- خپله تنیا که ملغلره ده.
- خپله ژبه هم کلا ده هم بلا.
- خپله خوله په بل نه وچیږي.
- خپله شړی ښه ده، نه د بل وریښمین شال.
- خپله لاسه ګله لاسه.
- خپله خواری نه ژاړي سر ښځوري غواړي.
- خپله مرسته له خپله دسته.

- خپلوی له لرې ښه ده، نه له نژدې
- خپلې مورې را نژدې شه پر دې مور د زړه لمبه مې در پسې شه
- خدای په رښتیا خوښېږي
- خدای په اتفاق خوشحاله کېږي
- خدای د حق ملګرې دی
- خدای د کراری مل دې
- خدای د ناروا ملانه تړي
- خدای د ناروا مل نه دی
- خدای دبل په ګناه څوک نه نیسي
- خدای دې په هغو پوښته چې لرې یې
- خدای دې هیڅوک داسې نه که، چې خپله درنه که، د بل سپکه
- خدای کوږ کړی نه سمیږي
- خدای چانه دې لیدلی په قدر تویې پیژنی
- خدای وایې ته حرکت کوه، زه به برکت کوم
- خدای وهلی د خلکو نه شرمېږي
- خدای خبر دی چې تره کاپر دی
- خدای یو دی روزی یې ډېری دی
- خدایه لوی مې کړې، لویې مه راکوی
- خرابه ښځه د بل ده
- خر په پالان نه درنېږي
- خر په اته، کوټې یې په شپیته
- خر پرلاز که، خپله چار که
- خر په زین اس کیدای نه شي
- خر په سمباڅه خبر دی؟
- خر په ځان حیران، ښتن په بار

- خر په وهلونه آس کیږي

- خر چې ترخره پاته شي غوږیې پرې کوه

- خر چې ترمکې ولاړشي. هم هغه خر دی

(خر عیسی گرش به مکّه برند. چون بیاید هنوز خر باشد)

- خر خان ته حیران خاوند یې بارته

- خر خپل اوپر دی فصل څه پیږنی

- خر که مری دیگان به وړی

- خر له باره ولویده. له مستی ونه لوید

- خر له وری پاتی کیږی. له هنگه نه پاتی کیږی

- خر مردارېده نه. اوسپی تری تله نه

- خر هغه دی خو کته یې بدله ده

- خرو که ښکر درلودی. د غو یو نسونه یی څېرول

- خره ته جوار او اور بشی یو دی

- خره ته یې گل ونیو هغه وخوړ

- خری ته ویل زوی دی شوی دی ویل څه یې کم هغه خپل بار به وړی زه خپل به وړم

- خره گله که بیا تری گیله که

- خرسپی د لیوه ورور دی یا په دری ژبه چی وایی:

"سگ زرد برادر شغال"

- خلک په لیونی پوری خاندی. لیونی په خلکوپوری

- خلک هر څه کوی خوهر څه نه وایي

- خوار په خپله خواری نه شرمیږی

- خوار تلتک نه درلود چی پیدا یې کړ تر غرمی پکښې پروت و

- خوارته مه ور کړی نوکان. چی پری وکروی خان

- خوار خو خوار دی عزیز کرده دی خدای نه خواروی. لکه چی په دری ژبه: رحم کن بر عزیزی که خوار شده باشد.
- خوار خدای کړی سپی چا کړی؟
- خوار کبرجن خدای نه بخښی.
- خواران به هر خای کښی حیران.
- خوار په هندوستان هم خوار دی.
- خوار سړی برګ یې سپی.
- خوار شوم نو هوښیار شوم.
- خوار شو خوله کبره ونه لویده.
- خوارشی د کس نه د ناکس.
- خوار کورله د یوالو معلومیږی.
- خواره بازاری هغه نه هغه خواری.
- خواږه به دی وغواړم نه د وروړله مرګه.
- خوار خدای کړی. منت په چا کړی.
- خواره شی مکاری. چی هم جنګ کوی هم ژاړی.
- خواره شی چرګی. چی له خیاله مستک نه خوری.
- خوارشی خندنی. نه پر غم یې نه پرښادی.
- خوار کبرجن د خدای دښمن دی.
- خوار کبرجن خدای نه بخښی.
- خواره هغه کړی چی ګاللی یې شی. بوره هغه کړی چی ژړلایې شی.
- خواری د میړو په شاده.
- خواری ماوکړه. کندو ته میرمن کښیناسته.
- خواری لوری، تخت به زه درکم. بخت دی خدای.
- خواری نه عیب ده نه پیغور.
- خوار مړکړه کالی یې مه ورخېره.

- خواره د لوښي له مخې خواړل کېږي.
- خواره د لوښي له رویه خوړل کیږي.
- خواره که د بل وو، نس خودې خپل وو.
- خواست چې کوی داسې کوه.
- خوابنې پرزوم ربړدي، زوم یې لور ور پرېږدي.
- خوب په روغ صورت کېږي.
- خوب چې راشي بالښت نه غواړي - مینه چې راشي ښایست نه غواړي.
- خوب د مرګ ورور دی.
- خوره! چښه! حساب مه پوښته!
- خوره ګډلو، خوله پوره څخه زغله.
- خوری سوړ سک تیغ د پلونا سي.
- خوریې د ماما د میني دښمن دي.
- خوږ به د کم خونه تر ځانه.
- خوشي خواري د لور په لمسي.
- خوشحال خټک په درندود روند په سپکوسپک.
- خوله په غاښو ښايسته وي.
- خوله په ممیزومه آموخته کوه.
- خوله چې آموخته شي اس نه دي چې قیزه شي
- خوله دي خپله ګل پري وله.
- خونه که وسوه د یوالونه یې پاخه شوه.
- خوی چې بد شي باني یی ۀ برې دي.
- خیرات دی اوشه، د مړویه اروا دی مه شه.
- خیرات لاپوخ نه دی، خوازک یې ورته په سرنیولی.
- خیراتی اس غاښونه یې کتل.

- خیښي په خوښه سودا په رضا.

د

- دابا دغومره ړیره وه چي په تاویزو کښي ولاړه.
- دابا د مرگه پس، په ادې ورغی هوس.
- داباسین نه چي اوبه غواړې. تږی نه یې.
- دادی د غونه او گره وه چي په ښتلو خلاصه شوه.
- دا خوله هغه حلوا.
- داد پتي سردی پیتي بیرته سورور دی.
- داد حافظ غونډاری دی.:
- دا د نیا که د یوه شی هغه یو به پری موړنه شي.
- دادی څوک نه وایې چي خواریم. بډای به نشم. بډای یم خوار به نه شم
- دادی کور، دادی اور. که چېری لاړی مخ دی تور.
- دادو د کلي میاشي کله ورک کله پیدا شي.
- دادی اره دادی سپاره.

- دادي لا بله ملا گله
- دازله يې سپور سپور کی پیاده پلی
- داس لغته اس زغمی. د خره لغته خره
- داسمانی تکی څخه څوک خان نشی ساتلی
- داسی ونه نشته چی باد نه وی ښورولی
- داسی کاروی د کهال. انګور غواړی بی دیوال
- داسی مړی مه کوه چی خوله دی پری څېری شی
- داسی ممیز نشته چی خلی پوری نشته
- داسی مه وایه چی زه یم. داسی به شی لکه چی زه یم
- داصیلی کول سخت ساتنه‌يې اسانه دکم اصلی کول اسان او ساتنه‌يې سخته
- دادیگ او دا شلغم (تیپر)
- د انصاف په وخت کی لیوه او میږه په یو ګدال او به څښی
- د اوبو لار په وتی ده
- د اور سوی جوړېږی خود لمر سوی نه جوړېږی
- د ازرایل په پردی زوی څه
- د اور لمبه که سړی هر څوښکته کوی. هغه اخر سر او چتوی
- د اوبو نه مخ کښی موزی مه کاږه
- د لوړی لوښانی دژمی نګولی
- د اوړی نه شړی کېږی
- د اوښ په شان د سر سیوری مه خوره
- د اوښ په شا سیوو خوړم
- د اوښ او خره بارله ورایه معلومېږی
- دامی سمندوله دد. برخه می لانوره دد
- دامی سمندوله دد. برخه می بله ده
- د اور په رڼا مه څه د سپی پرغپا مه څه

- داوښ غلا په ګنده کي نه کېږي یا چي په دري ژبه وايي: شتر دزدی په خم خم نمی شود.
- ایلتي مار پټ چیچل کړي.
- دايي ګزدايي میدان.
- دايي ډول اودايي ژرنده.
- دايي ګاني چي دوی شي، د هلک سر کوږ راځي.
- دا شپان لوچي تیر شي. بیامې دي خدای جوړه نه کړي.
- د بابا د غوښه ژیره ده. چي د مچولو بس ده
- د بارانه ولاړ شوی، ناوی ته کښینا ستي.
- د باران اوریدل د مسافي مخ نه نیسي.
- د بارانه تښتېدم تر ناوی لاندي مي شپه شوه
- د باز په ځاله کښي باز زېږي.
- د باز عمر لنډ وي.
- د بد مرغه مړي غوابه په ژمی کښي لنګېږي.
- د بدي خبري سل کاله عمر دی.
- د بدي خبري به څه خواب وي.
- د بډای په ختم د ملا ارمان نه خېژي.
- د بډای په ختم ملا نه ستړي کېږي.
- د بزي بدن چي بخارو کړي نو د شپانه ډوډي خوري.
- د بل په پرتاګه خان نه پټېږي.
- د بل په لاس کښي مړي غټه ښکارېږي.
- د بل په قول شرط مه تړي.
- د بل دسترخوان کې سل میلمانه هیڅ دي.
- د بل پرمړي دي خپل یاسین تیزوی.
- د بل تروریجو غوښو خپل سوړسک ښه دی.

- د بل تر اطلسه خپله خمتا ښه ده.
- د بل تلتک ترنیمو شپو وی.
- د بل دلاسه عسل ګنډیر دی.
- د بل ډوډی یا پور ده یا پیغور.
- د بل زوی نه زوی.
- د بل کار د ایمان په رڼا کیږی.
- د بل کور چا خوار نه دی لیدلی.
- د بل یاری د سر سو داده.
- د بنده مخ د خدای له نوره دی.
- د بنده هیله ګنده ده.
- د بنده ویره په سترګو کی ده.
- د بنګړو یاری زه دی ترم ته ورانوی.
- د بیکاری لار ورکیږی د کار داری لارونړیږی.
- د بی پیره سزا بد مذهبه ور کوی.
- د بی پیره سره بدمذهبه جوړیږی.
- د بی عقلی ښځی تل کمیس سوزی.
- د بی غیرته سړی میلمه واکداروی.
- د بی کاره خدای بیزاره.
- او یا: له بی کاره خدای بیزاره.
- د بی ننګو په ننګه به تل شرمنده یې.
- د بی نیازه چی مروریی، هغه نه سودمن یې.
- د پاچا نه پاچاهی، ځی د مزدوره مزدوری نه ځی.
- د پا خه اوستاد دیګ ورو ورو پخیږی.
- د پایځی رګ نه پریښود کیږی.
- د پردی مصری توری نه می لور پر غاړه ښه دی.

- د پر دې ابې نه خپله تبې ښه ده.
- د پردي په زوی د عزرائيل څه.
- د پر دی اس نه خپل ټټوښه دی.
- د پر دې تور سرې ښه غواړه د خپلې تور سرې د پاره.
- د پړانګ سپينې منګلې شپنو پوځې پرې ويشلې.
- د پسرلې ترګلو دژمې اوربښه دی بټرنا سياله ښځې جره کور ښه دی.
- د پشې منډه تر کادانې پورې دی.
- د پشي نظر په کولپې وي.
- د پيشې که دا پزه په يادوه بيا به د غوښو نوم په خولې وانه خلې.
- د پنبې پر د کان که ونه سوځې. بخرکې به درونانوځې.
- د پنبې کور چې وسو. هغو ته ښه شو.
- د ښتنو جوړه په پردې وی مرګ يې هسې پلمه وی.
- د پښتو خاورې سترګوته الوزې.
- د پلار آشنا د زوی کاکا.
- د پلار ګټه د امبار کوټه، د زوی ګټه د زړه غوټه.
- د پور د لاسه دوه کوره خرابيږي.
- د پيغلې شل مخه په بخچه کې دی.
- د بيل يوه تپه مرګ دی.
- د پوه سړی دوستی زيان نه لري.
- د پيښې څخه تيښته نشته.
- د پيل په يوه و څکه څه کيږی.
- د تاچې څومره خيال دی زما هغومره مال دی.
- د تالندی چې دربی شی. د شپانه ورته غړيې شی.
- د تبر خوله نيځی لميځی نيولی ده.
- د تخته که ولوېږم و ځمکی ته لويږم.

- د تربور په زړه سوی کې پیغور نغښتی دی
- د تروای په ډیر ایرس رنګ یې بدکړ د اولس
- د ترم چې څه ځي یوپوف
- د تش تو پکه دوه کسه بیریږي
- د تشه ډاګه به سیلی څه یوسي
- د نورو مخ رڼا وي
- د تربورمرګ د خدایه غواړم نه د بل دلاسه
- د توری شپې ناری یې څه نه ویې
- د توری وهلی به جوړشي د خولې ویشتلی نه جوړیږي
- د توری تپ جوړیږي، د بدې خبرې تپ نه جوړیږي
- د تولو نیمه نیمه، دابې شوه یوه نیمه
- د تپوس د ځالي نه تپوس پاڅي
- د شګو بند تل او به وړي
- د ځان پربنادي نه یم خپل شوق اخستی یم
- د جنګ په ورځ آس نه چاغیږي
- د جنګ څخه به روغ راشي. مګر له خنګله څخه نه
- د جنګ خوږې خبرې ساعت یې تریخ دی
- د جنګ شپې دی وی د غم دی نه وی
- د جنګ میدان په پښو نه وهل کیږي
- د جولامنډه ترموری پوری وی
- د جولاټوپ ترشا میخه دی
- د ځوانی یوه نیشه وی نه چې همیشه وی
- د ځوانی بیکاری د سپین ږیر توب خواری
- د چا اول د چا آخر
- دچا چې یوه سترګه ړنده شي پر بله لاس ږدي

- د چا زویه څه دی بویه.
- د چا دروازه مه ټکوه په ګوته. ستا به ووهی په لغته
- د چا عیب مه وایه' چی عیب دی ونه ویل شی
- د چاودی په پلمه د صوفی غوړه شوه کولمه.
- د چادی نه شی په ناسړی کار. چی پلار زوی شی او زوی پلار.
- د چرګ په آذان نه سهار کېږی.
- د چرګ غوړه ښوروا په مرچو په دنیا
- د چنګښو من نه پوره کېږی.
- د حریص کاسه چپه ده.
- د حق ښښتن ډاډه وی.
- د خپل خپلوی ښه ده نزدیکت یی ښه نه دی
- د خپل کاله خور او لورکرمیږ نه وی.
- د خپل کور غل نه نیول کېږی.
- د خپل لاس تیا که مرغلره ده.
- د خپلو آزاریده شته بیزاریده نشته.
- د خپل وطن ګیدړه د بل وطن ترزمری ښه ده
- د خپلی کمبلی سره پښی غزوه.
- د خدای په چارو د چاوس نه رسېږی
- د خدای داسی رضاده.
- د خدای کاږه دی خدای سم کړی.
- د خدای ګناه ګار په توبه خلاصېږی او د بنده په ناغه.
- د خدای نظر یا پرزهیر وزړو دی یا پرنړیدلو قبرو
- د خدای چی رضاشی ورځ یې سمه خی.
- د خره بار چی دروند وی ښه خی
- د خره مینه لغته ده.

- د خره مړی د سپو اختر دی
- د خره لکې چې له هرې خوالویشت کې دوه لویشتې ده
- د خره نه یې کته لویه ده
- د خوار په لاس کښې غلمینه ډوډې بده ایسي
- د خوار خپله خواري بس ده
- د خوار کاله وړې دې خدای ماړه کړي
- د خوارانو برخې پراغزیو څرخي
- د خوار انځور پوښتنه رحمت دی د بدای سړی منت
- د خوار ملا مسئله څوک نه اوري
- د خوار ملا په آذان څوک لمونځ نه کوي
- د خوار سړي ځای به په زوړ ګلیم وي
- د خوار ښه دغه دی چې پر خپلو پښووولاړ شي
- د خوارې دونه توان دی چې پرخپلو پښوروان دی
- د خوارې کونډې زویه خپله روټې ژویه
- د خوارې ښځه ژړنده ساتي د کبره نه یې مزد نه اخلي
- د خوار یوه وزه وه هغه هم ګوډه ړنده وه
- د خوالې شرپ د ګیډې ویر
- د خوریې خاوره د ماما د نغرې ښځه ده
- د خولې او زړه وینا چې یوه شي یارانه ترې جوړیږي
- د خطا یا ناغه وي یا توبه
- د خیاله د لونګولونه کوي د لوږې ځابنت پاځي
- د خیرات سرد جنګ پای
- د خیرات زویا لنډې وي یا بوچې
- د خیره مې دې توبه. کاسه مې په لاس راکړه
- د داسې سړي په لاس مړ مه شې چې سل یې نه وي وژلي

- د دسترخوان پرلمن څه دوست څه دښمن
- د درواغجن تر کوره پوری
- د درواغو مزل لنډ دی
- د ښمن کره خکه خم، چی دوست می ګرودی
- د ښمن د غصی غم شرم په تماشی
- د دنیا پیغور د آخرت تراور کم نه دی
- د دنیا څخه چی وفا غواړی لکه د مړو څخه چی خندا غواړی
- د دوبی سخی، دژمی صوفی نه دی په کار
- د دوبی کور د اختر په ورځ ګوره
- د دووخرو وربشی نه شی ویشلای
- د دوست په منت خپه نه شی د دښمن په خنداونه غولیږی
- د دوست پوستین می وکیښ خود دښمن د روازې ته ورنه غلم
- د دوست لاس درد نه لری
- د دیوال عمرله اخیره پوښته
- د دی کلی خوزه ده، په دی کلی واده ده
- د ډنډ او به چی ډیری و دریږی ګنده کیږی
- د ډمګر سترګی به تل په نغری وی
- د ډول اواز دلری ښه خوند کوی
- د ډیر کار ډیره ګټه وی
- د ډیوی لاندی تیاره وی
- د ډیرو ډیر مری دلږو لږ
- د ډیر لرګی د یوه
- د روغوته د ربنتیا رنګ ورکول ګران دی
- د ربنتیا ګوی د خولی سرسوری وی
- درواغ د ایمان زیان دی

- دروا غجن سړی شرمیږی
- درواغ وایه پر شرع برابر وایه
- درواغجن درواغ وایي. عاقل دی قیاس کوی
- درواغجن دی درواغ وایی هوشیار دی قیاس کوی
- دروغجن حافظه نه لری
- دروغجن د خدای دښمن دی
- دروغجن هیرجن
- درویبار په دواړومخ تور دی
- دریاب که لوی دی ځپه یې خپله ده
- دریاب په لپه نه کمېږی
- د ریاب لوته نه خړېږی
- دربدلی په چانه دی چلېدلی
- د ړانده له نیولو د کاڼه اوربدلی دی خدای ساته
- دړندو بازار دی
- د زاړه غوایی یودچو په ده
- د زړه مینه په لاس ښکاره کېږی
- د زړه نه زړه ته لاروی
- د زرګر راستی دغه دمچه غلاورخخه ونه کی
- د زرو په قدر زرګر پوهېږی
- د زرو قدر زرګر سره دی
- د زمری غاربی هډوکی نه وی یا په دری ژبه چی وایی
خانهٔ کفتار بی استخوان نیست
- د زورور اوبه په پیچمی هم خېژی
- د زورور باری د خره سپرلی ده
- د زورور د ځنګه مه کښینه زړور

- د زور ورو دی زور اوبه شي د کمزوري دی وخېږي بېخ
- د زور ورالبنته نه پوردي نه پيغور
- د زورور خپلي د خوار ککري
- د زوی په هیله مورد میره ووته
- د زوی ناره پر هغو ده چې خدای باندی پیرزوده
- د زوی مورد تندی څخه معلومېږي
- د زوی په میرانه مور شوه د سره خوانه
- د ژاولن په کور کښې خپلوان شرمېږي په ګور کښې مردګان
- د ژمي په توده د دښمن په خوږه مه غولېږه
- د ژرندی زه راغلم له واره ته خبرېږې
- د ژرندی زه راغلم ته وايي چې ډول خالي ۀ
- د ژمي په لمر مه نازیږه د دښمن په ورین تندی
- د ژمي پیتاوی دی هغه کوی چې کندویې ډک وی
- د ژمي اور هر څوک خان ته را کاږي
- د سبا خبره سبا کېږي
- د سپو د بی غیرتی نه شغالانو په کور کښې ځای ونیوه
- د سپوله خواری، ګیدړ پر بام کوی بازی
- د سپي په خوله دریاب نه مرداریږی لکه په ترکی ژبه چې وایی:
ایت اورمکلی دینیز میندار اولمز
- د سپي دم زده کړه خو کوتک له لاسه مه غورځوه
- د سپي خوله چې په هډو کی ورسېږي غنیمت دی
- د سپي ترلکی لاندی عمر هم تېرېږي
- د سپي تراشنایې د خان خواری ښه ده
- د دستر خوان پر لمن د دوستانو انجمن
- د سترې یوه دمه، دوړې یوه مرې

- د ستنی له سوری چا بارنه دی ایستلی
- د سر پرخای می پښی وایې د ژی خوله را نږدی وایې
- د سرنه چی تېر شی قلندر شی
- د سلو بللو ځای کېږی او د یوه نابللی ځای نه
- د سلو کولبو خاوند یوه لنډی نه ودرېږی
- د سلو مرغانو د پاره یوه ډبره کافی ده
- د سلو هو. نه یوه. نه. ښه ده
- د سلو کالو وږی به په سل کاله موړنه شی
- د سلو غرونو پناه ښه ده نه د یوه سیند
- د سوال په اوبو ژرندہ نه گرځی
- د سورناچی څه ځی یو پوف
- د سوی دی خپلی غوښی دارو شی
- د سیال خواږه یا پور دی یا پیغور
- د سیل ځای گودردی
- د سیند مړی چاکتلی
- د شپی که ولاړنه شی دورځی به مزله ته ونه رسېږی
- د شپی هر څوک ډاریږی. څوک حال وایې څوک یی نه وایی
- د شگوبند همیشه اوبه وړی
- د شرمښ زوی شرمښ وی
- اویا: د لیوه زوی لیوه وی
- د شلو کالو یار یوه ورځ شی په کار
- د شنی مېږی وری که شین نه وی شین ټکی به لری
- د شوم په شومی وسول تول پټی
- د شوقدر شپه په شو گیر لېدل کېږی
- د ښار دروازی تړلی کېږی د ولس خولی نه تړلی کیږی

- د ښاره زه راغلم د نرخه ته خبریږ
- د ښارنه ووځه د نرخه مه وځه
- د ښځی واته یو شرم او نه واته یې بل شرم
- د ښځی چی میړه راست وی د کور ژوند یې په درستی وی
- د شغال تر ناری د زمری څپړل ښه دی
- د شغال کور بی چرګه نه وی
- د ښکار غوښی د خان غوښی
- د ښکاری وارورباندی نه جوړیده، د ننداړچی ورته بیړه وه
- د ښمن دی چی په شا تو مری په زهرو مه وژنه
- د د ښمن په خوږه خبره مه غولیږه
- د ښمنی په سلام نه ورکېږی
- د ښمن هغه دی چی اول یې، هو، وی اخیریې، نه
- د ښمن یاسر ته ګوری یا پښوته
- د د ښمن خواږه یا پوردی یا پیغور
- د ښو به ښه وایې د بدو به څوک څه وایې
- د ښو څخه ښه زېږی د بدو څخه وا ښه
- د ښو روا دی مروریم د غوښو دی پخلا
- د ښو غوښو ښه ښو روا وی
- د ښه خوی ښایښت په ښایښتو نه ګڼېږی
- د ښی ورځی می یار، د بدی ورځی می بېزار
- د صبر میوه په مراد پخېږی
- د صحرا موږک راغی د کور موږک یې وویست
- د عالمه سره غم نه غم دی
- د علم برخه درند د ده
- د عقل وسه په عشق نه رسېږی

- د عقل مې کمبود نشته خوبخت نه لرم
- د عقل وړی چالیدلی نه دی او د دنیا موړ
- د عقل وړی نشته د دنیا موړ
- د غرض څښتن لیونی دی
- د غاښ درد چاره ایستل دی درد دندن باید کندن
- د غرو ځنګلو بې زمریا نو نه وی
- د غریب په مرګ څوک نه ژاړی
- د غریب ملا آذان ته څوک غوږ نه نیسی
- د غریب سرې به د خیرات په ورځ غوا ورکه وی
- د غریب غاښ به په حلوا کې ماتیږی
- د غلو ده ښه یاری بده یې بیزاری
- د غلومې کلی نه دی لیدلی، د شګومې څلی
- د غله په ړیره خلی غله لاس ورته نیولی
- د غله خای په غره کښی نشته
- د غله سره یاری لره خپل خر خینی خوندی لره
- د غله کلا چالیدلی ده
- د غله میړانه تیښته ده
- د غنمو له برکته خوزعم اوبه کیږی
- د غنمو لاړ د ژرندې تر خولی ده
- د غنی که زړه سوی وشی خوار غریب به پاتی نه شی
- دغه نوره د پاچا وزیر میله
- د قاطری ترشا مه تیریږه د ملک ترمخ
(از پشت قاطر و از پیش‌روی آمر تیر نشو)
- د کاږه تیکی سره کږه توره چوریږی
- د کال خپله مې نه یې خپلې شپې به د رسره تیروم

- د کال ښه والی د پسرلی څخه معلومیږی.
(سالی که نکوست از بهارش پیداست).
- د کاله خور او لور کړ میز نه وی.
- د کاله کشر مه شی د کاروان مشر.
- د کان یې مه ګوره مال یې ګوره.
- د کبر کاسه نسکوره ده.
- د کږی توری کوږ چړتون وی.
- د کم اصل لوی تیا د اصل سپکتیا وی.
- د کوټه یوه غوټه.
- د کور توریالی دی خود بیابان خندنی دی.
- د کور خبره د باندی مه کوه.
- د لور له حاله یو خدای خبر دی.
- د کور ګټه د لاهور ګټه.
- د کور غم به صحرا ته یوسم د صحرا غم به چیرته.
- د کور غم د ګور غم.
- د کور غم نه ګلول کیږی.
- د کور نوم نیستی نه ورکیږی.
- د کونډی دوه غوایې وو یووت نه بل ننه ووت نه.
- د کونډی هم زړه کیږی هم یې ساړه.
- د کونډی نه دین شونه دنیا.
- د کونډی غم د خان وی. د لوریې د خان وی.
- د کونډی کره زوی نه وه چی زوی پیدا شو مرګو ګډه شوه.
- د کونډی یوه لوروه په سکونډلو کښی یوړه.
- د کونډی زویه څه دی بویه.
- د کونډی زوی نیم باچا دی.

- د کلال په کور کښې روغ لوښې نشته.
- د کوهی ختبه په کوهی لگېږی.
- د گتبی او توری خای توپیر لری.
- د گور خاوری په گور لگېږی.
- د گوډی لار په ژرنده ده.
- د گور شپه نه په کور کېږی.
- د گوملی مرې له گوملی غواړی.
- د گونگ په ژبه گونگ پوهېږی.
- د گونگ په ژبه مور پوهېږی.
- د گیدړ اوزمری اشنایې نه کېږی.
- د گیدړ کور بې چرگه نه وی.
- د گیدړ ترناری د زمری څېرل ښه دی.
- د لاس غوټه په غاښ مه خلاصوه.
- داټ غوایې آخر خاوند قصاب دی.
- د لړولړ ډ ډیرو ډیر.
- د لښکر په اخر څه دماتې په سره.
- د لندو به څه لانده شی.
- د لندو ختبولړی او به دارو دی. ده خانهٔ مورچه شبنم طوفانست.
- د لورمی دی میره مرشی. د زوی می دی اورته. زه دی تبوله بمه سمته
- د لوگری چې رضا نه وی لور په لوټه تیره کوی
- دلیری دی لیدی نه شم د نږدی درته کتای نشم.
- د لیوه چې خوله سره شی په لسو پسو بندنه دی.
- دلیوه سره چې غوښې خوری له څښتنې سره تندی وهی.
- د لویو و یالو څخه خیزمه وهه چې لوند به شی.
- د لوی منگی او به خوږی وی.

- دماغ دی پیل وړای نه شي په کور کښي دی موږ کان له لوږی روژی نیسی.
- د ما رانولاړی چابندی کړی دی.
- د ماړه کور به سترګی وږی وی.
- د ماهی چی اجل راشی چجی ته نژدی کیږی.
- د مرچوپه څټه ناست دی.
- د مرد خواړه د نامرد په نس کی پاتی کیږی.
- د مرګ دارو ګران دی.
- د مرګه مخ کښبی ځان مه وژنه.
- د مرور برخه یا درنه ده یا تالا.
- د مرور برخه د نور دوه.
- د مریانو لښکر څه وی؟ د خرو چر چر څه وی؟
- د میری خیږه داور لمبه ده.
- د مړوبه لاڅه ښادی وی.
- د مړ کله په قیامت نه وه رضا.
- د مړی قدر په ژوندی باندی وی.
- د مړه څخه شیطان لابیزاره دی.
- د مړه مال په مړی پسی ځی.
- د مجبوری یو نوم صبر دی.
- د مسافر د شپو حساب مه کوه؛ د سر خواست یی کوه.
- د مسافر ویر سوړ وی.
- د مستی په میچن څه وربشی څه غنم
- د مسجد سری به مسجد کښبی لتیوه.
- د مسخرواخر جنګ دی
- د مشکو بوی نه پټیږی

- د مکې لار په منډه نه لنډېږي
- د ملخ وروریې نه خواږه ګوري نه ترخه
- د ملغلري يواب دی چې توی شي نور په کار نه دی
- د ملک لور په نامه غوښتل کېږي
- د ملنګ کچکول پاتېږي د پاچا پاچاهي نه
- د منګري سر په ډبرن تو کوه
- د وچی خونه هسی خوساوه چی باران پری وشوه ډوزی یې لاړی
د مورزړه پرزوی د زوی پروچ کاڼی
(دل مادر به بچه از بچه به سنګ خارا)
- د مورغیږی د زوی زانګو ده
- د موریې شړی لنګ وګوره دلوریې شرنګ پرنګ وګوره
- د موږک څه غم دی په ژرنده کښې یې کور دی
- د میړانی اوسپیناني يو ګام ترمنځ دی
- د میړو په مغزو کی تل د توری شرنګ وی
- د میړو پرده دی خدای کوی
- د میړه زوی سترګی غټی وی
- د میړو یو لاس په چاړه بل په خواړه
- د میړو ژوند د توری ترسیو ری لاندی وی
- د میړه سیالی کوه! د بخت یې مه کوه!
- د میړه یا خرپ وی یا ترپ
- د میړ یا نوله غمه نه خلاصېږي
- د میلمه بیګامه ګوره سبایې څټ
- د میلمه جواب پاتی دی
- د میلمه میلمه بدایسی د کور به دواړه
- د مین کام د شهادت جام دی

- د مینځې مات سرته ګوري د بي‌بي زړه ته نه ګوري.
- د میو غوندي په یومخ کولېږي.
- د نااهلو ښځه پټ مه غواړه.
- د ناپوه وی درواغ دي.
- د نازخواړه یا تاوده وي یا بلمنګي.
- د پروت زمري نه ګرزنده ګیدړه ښه ده.
- د ناکسه اشنایي د خره سپاري.
- د ناوختی میلمه یي له خپلی تېږی خوری.
- د ښار ښځه ووزه: له نرخ ښځه مه وزه!
- د نژدي ورته کتلای نه شم دلری نه پرېښودلای نه شم.
- د نړورخته د خسرو نغدي ښځه وي.
- د نس پرسته لاندي په خپله کنبی تمامېږي.
- د نشت نه موزي ښه دي کټ پر ډک وي.
- د نغری غم ځوک نشی ګاللی.
- د ننګرهار له تویی نه سري سر توري ښه دي.
- د نورو نیمه، دانا یوه نیمه.
- د نورو تلوار دي ماته یي په ځمکه راواچوه.
- د نوک پرخاي سوک منډي.
- د نوي په هوس زاړه یي کړه خس خس.
- د نه میږو ملک شوبلو.
- دنیا بلبل ده کله د یوه کله د بل ده.
- دنیا په دوو سترګو، خپله په دوو پر دي.
- دنیا په دنیا پسی خي.
- دنیا په امید خوړل کېږي.
- دنیا ترسر جار سر تر ناموس جار

- دنیا خپله لری روی پر عالم
- دنیا داره چی دنیا دی ډېروله سپین کفن دی یوور
- دنیا ډېرېږی زړه تنګېږی
- دنیا هغه ته معلومه ده چی خښنه کړی یې ده
- د نیستی هرساعت مرګ دی
- د نیکانو له قدمه بدان وویل له غمه
- د نیمی ورخی حکومت د سلوکلو کور خرابوی
- دواده نه وروسته سندری څه په کار دی
- دوبی د خوارو غریب جامه ده
- دوچوله امله لانډه سوځی
- دوړان پرهر ګوروان
- دورځی د توتوپه خوږلوشرمېږی. د شپی یې له پچو سره خوری
- دورور خورمی کی محتاجه می مه کی
- دورور ځخه ګټه څه ګټه نه ده
- دوروره دی وراره شو. دوراره سره دی څه شو
- دوره پوری ولاړی دمنی ورځ وی ولاړی
- دوړی ترپام سړی غوښی دی
- دوړی سترګی په دسترخوان کی وی
- دوست او دښمن په یوه سترګه مه ګوری
- دوست اشاری ته ګوری. دښمن وارته
- دوست به دی وژړوی. دښمن به دی وخندوی
- دوست ته حال وایه دښمن ته لاپی
- دوست ته دومره تمه کوه چی د لاسه یې کېږی

(طمع را نباید توچندان کنی — که صاحب کرم را پشیمان کنی)

- دوست دی کوم دی. چی سهار دی اوروینی ماشام دی کور

- دوست زور نه غواړی دښمن تر ټنه
- دوست د سختی ورځی د پاره دی
- دوستی د سلو کالو لاره ده
- د وطن په قدر مسافر پوهېږی
- دولت له اتفاقه پیدا کېږی
- دولت د لاس خبره ده
- دولت دی د خان دی عزت دی په جهان دی
- دولی میوه لاس ته نه راځی
- دومره مه لوئېږه چی مانه ګوری
- دومره تپوپ وهه چی د پښو ونه لوېږی
- دونی سل کاله عمر دمرغی پری یوه شپه وی
- دوه به سره جوړشی که دریم یې ترمنځ نه وی
- دوه یک هغه هم سره ورک
- دوه ورونه دریم حساب
- دوه که لامچان شی د یوی پلا تمام شی
- دوه ګوتی می توری کړی په تاخوار می پوری کړی
- دوه لوښ نه سره پتېږی
- دوه لوښ په حمام کښی ښه سره ایسی
- دوه مرغان یوه یې ځاله. خبر نه دی یو د بل له حاله
- دوه وړی چن په یوه وټ کښی بد سره وړی
- دوه غوایې چی ښکر په ښکرشی زیان د بوټو ګانو دی
- دوه هندوانی په یوه لاس کښی نه نیولی کیږی
- د هر چا سره خپل سیوری مل دی
- د هر چاښه د خپل ځان دی
- د هر چا په سر کی یو پیاله ښګ دی

- د هر سر د پاسه سر دی
- د هر سر د پاسه سر دی
- د هر سړی عزت په خپل لاس کښی دی
- د هر شی خوند په مالګه ښه کېږی. د مالګی خوند به په څه ښه شی
(هر چه بگندد نمکش می زنند. وای به آن حال که بگندد نمک)
- د هیلی مخ تور دی
(دست طمع که پیش کسان میکنی دراز. پل بسته ای که بگذری از آبروی خوش)
- د هیلی بچی ته لامبو مه زده کوه!
- د یار ترخی خبري خوږی لګېږي
- د یار سره یاری کړه! په عیبویي غرض مه کړه
- د یتیم اوښکه په خپله موپا کېږی
- د یوال نم زړ وي انسان غم
- د یوالونه هم غوږ ونه لري
- د یوې ونی لرګی څه لوی څه ککی
- د یو ستوري نه دوې پچی ښی دی
- د یوزر طلاو نه یو بخت ښه دی
- د یوه زبان د بل تکیه
- د پوه سپاهی به څه دوږه وی
- د یوه ګل څخه نه پسرلی کیږی (په یو ګل نه پسرلی کیږی)
- د یوه لاس څخه ټک نه خېږی
- د یوه مریې د سلو بادار
- د یوی ورخې حاکم د شلو کالو کور خرابوي
- د یوې سپږې د پاره پوستین ته اور مه اچوه!

ډ

- ډال چې ګرزوي خان په ساتي
- ډ بره چې پر خای پرته وي درنه وي
- ډ بره د یتیم له سره نه چیبږي
- ډ بره راځي د یتیم په سر لګیږي
- ډ بره یوه نیک مرغه یو بد مرغه
- ډ برې اړوي لړم تر لاندې غواړي
- ډ که کاسه خامخاخړپیږي
- ډک لوښی چې څو ښوروي او به یې توئیږي
- ډم چې ډول وهي زوریې لري
- ډم خومړ شو څه پاتی کور شو
- ډمه ګډیدلی نه شوه. ویل یې ځمکه کږه ده
- ډم له خدایه یا غم غواړي یا ښادي
- ډم یې د یتیم په سرزده کوي

- ډوډۍ په خپله خوري سترګې به د نورو پرې سرې وي
- ډوډۍ خپله خورم دعا ستا سرته کړم
- ډوډۍ که د بل ده نس خو دې خپل دی
- ډوډۍ پر دې شورواته مه وړه کوه
- ډوډۍ د نانوای ځی زور بتیاری ته ورکوې
- ډوډۍ زما خوري، تو تو د سلاخان کوي
- ډوډۍ دی زما پر ډوډۍ باندی کېنېږ ده زړه دی له پورته خوری که له کښته
- ډوډۍ د لوښی له مخی خوړل کېږی
- ډول په بیه، کبروړیا
- ډولو نه مې تر سرتېر شوی دا یې ډمیکی دی
- ډول سوري ګوته پکښې
- ډول په تیرا غرېږی مامندی کور ګډ ېږي
- ډول مې تر ځنګ دي، نو وهل یې څه ننګ دي
- ډول یې د لیونی په لاس کښې ورکړ
- ډېر ځله ایمان په ګمان ځی
- ډېر کار ډیره ګټه
- ډېر مولاړه لږه ولاړه
- ډېره مه وایه چې لږ خېږي
- ډېر ویل څه په کار دی
- ډېر ویل د قرآن ښه دی
- ډېره ګټه د مالی سر خوری
- ډېرېی نه موندل لږیې نه خوړل
- ډېرې خبری د قرآن ښی دي
- ډېری ټوکی آخر خفګان دی

ر

- راتګ په اراده بیرته تګ په اجازه
- راست او سه په لویه لار ناست اوسه
- راستي زوال نلري
- راکه زما چوتي بیزاره یم د ګتي
- رښتیا ویل تر خه دي
- رښتیا وایی په کوچنی یې وایه
- رښتیا که نه وایم الله می نیسی. که یې وایم عبدالله می نیسی
- رښتیا یا زورور وایي یا لیونی
- رښتیاني یاران په سختي کي معلومیږي
- راغلي پکښی کینوتی. ډنډو پکښی پریوتی
- رضایې کړه. ملایی ماته که
- اخستلی له منځه وتلی
- رمه که له شپانه خوشي ده. له ښتن خونه ده خوشي

- رنځوران تمام شو چې لقمان پرې نادان شو
- رنځونه د ګرمی علاج یې د سردی
- رنګ دې د غله. ناستې دی د څه
- رنګ می ګوره حال می پوښته
- رنګ یې د ګل خوند یې د پیاز
- رنګ د ملانور یې بلا
- رنګ یې د ملا نور عمل یې د بلا
- رنګ یې مه ګوره خوند یې ګوره
- روپی روپی پیدا کوی
- روپی که کوچنی ده کارونه غټ کوی
- روته نه د کاله خوښیږي نه د میلمانه
- روځ که یوه ده و ختونه یې ډېر دی
- روح می واخله نوم می مه اخله
- رود له ویالو جوړیږي
(قطره. قطره جمع گردد و انگهی دریا شود)
- روزی چا په منډه نه ده پیدا کړی
- روغ صورت پاچاهی ده
- روغ صورت نه پټیږي

ړ

- ړانده ته شپه او ورځ یو شان ده.
- ړانده ته د خولې لار معلومه ده.

(بی عصا راه دهن معلوم باشد کور را)

- ړانده ته مه ګډېږه کانه ته ډول مه وهه
- ړوند خوړوندیم - سترګو ته مې ولې ډکې راوړي
- ړوند په خپل سترګو بینا دی.
- ړوند په خپل کور ښه پوهېږی.
- ړوند په ګوډی پورې خاندی
- ړوند په موږي هره ورځ نه لوېږي
- ړوند څراغ څه کوی.
- ړوند دوست او دښمن ته په یوه سترګه ګوری.
- ړوند له خدایه څه غواړی دوه بینا سترګی
- ړوندیو واري امساور کوی
- ړومبی د وروستی پل دی.

ز

- زاړه په خواږه دی.
- زلمیان په سپین میدان مری.
- زړه په زړه آئینه دی.
- زه له تاجارته له ما.
- زړه چې مین شي ښائیست نه غواړي. خوب چې راشي بالښت نه غواړي
- زړه په توره کتو سپینېږي
- زور چې د زورور شي. پتې له حاصله سره خپل شي.
- زوم چې روپۍ شیندي. د کلي ټولي پیغلې به يې خدمت کوي.
- زوم چې جیب تړلی وي په خواښې او خوابنيني به يې قدر خورا لږ وي.
- زه د مړي ژاړم ته مې په ماته خوله پورې خاندې.
- زهر څه خروار څه مثقال.

ژ

- ژبه لمده لښته ده.
- ژرنده او جومات نه پیژني.
- ژړا هم ښه زړه غواړي.
- ژرنده په چل ګرځي.
- ژرنده چې بارنه لري په څه به ګرځي.
- ژرنده که د پلار ده هم په وار ده.
- ژرنده که هر څومره ګړندی شي لانده غنم نه اوړه کوي.
- ژرند ګړی خدای خوار کړی ځته پرته مزد یې خوړلی.
- ژرنده وګرزي چې اوړه وکړي.
- ژرنده ماته شوه ټکټکني یې لاښوري.
- ژمی کله وی چې بادباران وی.
- ژمی د توری مه شه دوبی د سوه.
- ژمی د خوار انو زیان دی.
- ژوند دی ورک شه له مرګه بتر.
- ژوندیې ګران مرګ یې ګران.

س

- سپاهی کار دي څه دي لړایی.
- سپر هغه ګرزوی چی توروته اوږه سموی.
- سپما سپما. نه له ادي نه له ابا.
- سپمولی سپوخوړلی
- سپینسی په نری خای شکېږی.
- سپور د پلی په حال څه خبردی.
(په تورکی ژبه وایی: آت مینګن آته سی ګه قره میدی)
- سپور خور. خاوری خور
- سپور خور مردار خور.
- سپور سپوریې کاوه ترپیاده بی همته.
- سپوژمی ته له اوله دوا کېږی.
- سپی په هدو کی نه خوږېږی
- سپی په خپلو مینخو کی سره خوری سارا ته یی سلایوه وي.

- سپی چی ایسارشی - یا - یا غاپی.
- سپی چی څومره غاپی هومره نه تراپی.
- سپی چی ګرزوی په هډو کی یې وله.
- سپی چی غاپی څه وینی.
- سپی ته یې ویل دچاله لاسه په عذاب یې؟ ویل یې دخپله کاسه (کازه).
- سپی خپل خاوند نه پیژنی.
- سپی د هغه و خوره چی پیژنی دی.
- سپی د هر کور له پاره غاپی لږ د ځان د پاره.
- سپی غپی کاروان تیرېږی.
- سپی کور په کور اخته وی. خوار فقیرته یې یوه وی.
- سپی سری سپینی خبرې.
- سپی که هر څومره بدشی بیاهم د څښتن کور ساتی.
- سپی بانجن سارې نه وهی.
- سپی می کړی کشر نه.
(ترکمن نی کیچیگی بولگونچه، کوچیگی بول).
- سپی هډو کی خوری ځان ته یې نه انگیری.
- سپی یې وهه چی خاوند یې و وېرېږی.
- سپی یې د کوره په زغا سته تیرېږی.
- سپی طمع د خدای له کرمه څخه لری ده.
- سپین ټکی د هر چاخوښ دی، مګر د پشوور پسی کولمې لوېږی.
- سپین غربی و اوری نه وی.
- سپین والی د زړه ښه دی نه دویښتو.
(دولت اگر دولت جمشیدی است. موی سپید آیت نومیدی است).
- سپین ویښته د مرګ استازی دی.
- سپین ویل یا لیونی کوی یا زورور.

- سپی ته وایه چغه شه د چا د مخه.
- سپین پګړی سړیوته ښځوور په سر کړی دی.
- ستا څه کمی دی چی په لاس دی سورغمی دی.
- ستا دا به خورو زما دا به ساتو.
- ستاله خبره می توبه ده سپی دی ګرزوه.
- ستاپی وانښ زمایې غاړه.
- سترګه لونده ښه ده نه لاړ کوره.
- سترګی پټوه شمکی تېروه.
- سترګی په ښو نه د رنېږی.
- سترګی د سترګونه شرمیږی.
- سترږوو ګټېل هوساووختل.
- سخاوت کوه چی مخورشی.
- سخت ساعت یو ساعت.
- سخ دهغه چاچی غم یې پر بل وی.
- سخوندر د موږی په زور غورځی.
- سر په خپلو وینښتانو نه د رنېږی.
- سر ترلی من ځوړلی.
- سر چی د شال لایق وی له کشمیره ورته راځی.
- سر چی بی جنجاله شی کدوشی.
- سر خریلی ښه دی نه میږه شړلی.
- سر د سوی بوی یې نه دی درغلی.
- سر د مېږی جنګ د منده غوایې.
- سر دی آسمان ته رسیږی او عقل دی ترپښو لاندی دی.
- سر می ګاټه غوږ می بایلود.
- سړی غرونه دی. ښځی اړمونه.

- سړی کسه جامه یې پری نیسه.
- سړی یونور جامه یې بل نور.
- سل بللی خوندی کېږی یو نا بللی نه.
- سلام یې نه اچاوه چی وایې چاوه پرهندو وخوت.
- سل په لالی پور یویې د بنګړو.
- سل جادو ګر یو غیبت ګر نه دی سره برابر.
- سل خره په سویه کی ښه دی نه یو ... په مر که کی.
- سل خویونه نور کړی یو به د مور کړی.
- سل دی تنورونه دی یو موتی دی اوره ښته.
- سل د پور یوه ایکی د کور برابره نه دی.
- سل څټکه د زرګریو د آهنګر.
- سل دی ومره سردی مه مره.
- سل روپی پور که زوی په بازار لوی که.
- سل روپی پور که. د اختر شپه په کور که.
- سل روپی پور که یوزوی د تر بوره له څنګه لوی که.
- سل ورځی بیکاره یو روځ په کار.
- سل سمند ښندلی له بې عقله ځان ساتلی.
- سل کاله دونی یو شپه د مرغی.
- سل کاله بندی وایې خو سایې دژوندی وایې.
- سل کاله عبادت یو خبره د حقیقت.
- سل کاله دی تیر شوه جمعی شپه دی ونه پیژندله.
- سل کسه هندوان و وبدر ګه یې لانوره غوښته.
- سل مړی پردی کوی. یومړ نخری کوی.
- سل مڼی خوره یوه به دی زهرشی.
- سل یې ګوره' یویې غواړه.

- سل یې مړه کړه لابدی یې نه بولی
- سلواغه هره ورځ په ځاکې نه لوېږی. (کوزه هر روز نمی شکند)
- سود په لاس پیسی ترکاله
- سوردی سوریدلی تراووکنووتلی
- سور سپی د سور لنډی ورور دی
- سوی چی باری شی باربه یې څه شی
- سوی چی خوری شی څوک به وخوری
- سوی د خاوندوی سپی هسی منډی وهی
- سیالی می د خانانو سره کړه کورمی وران شو
- سیال می یې مخې می نه یې
- سیرلی په خپله مور پوری ځملی
- سیلاب لوی کانی رغړوی کمکی پرخپل ځای پرېږدی
- سین په وښونه بند ېږی
- سین چی په ویالو شی هم وچېږی
- سین د سپی په خوله نه مرداریږی
- سین که پلن دی د سپی په ژبه ده
- سینه د دریاب کړه خوله دېږی

ښ

- ښادي د رباندي غم دي چي په تاپسي لړم دي
- ښادي د ياردي غم يې دو راري
- ښايسته په سلو کښي يووي
- ښايسته مخ د خوږو زړو مرهم دي
- ښخه په کور ښه ايسي. ژرنده په شور
- ښځه چي زړه شي خوله يې بسته شي
- ښځه د ميړه په خوښه ده نه د کلي

(زن خوب با عفّت پارسا . کند مرد درويش را پادشاه)

- ښځه يا په کور يا په ګور

(طلب علم بر هر مرد و زن مسلمان فرض است)

- ښځه مي دي نجل وي او زامن مي دي سل وي
ښکار تازي و کړ خوشحالي کوښه کوي

- ښور وادبی همنه سړي لړبړی.
- ښه انګور چغال خوری.
- ښه باران په ناوه معلومېږی.
- ښه بدی لوړکی بد به دی څوړ کی.
- ښه پرچانه ورکېږی.
- ښه په بدو هم معلومېږی.
- ښه په ښه دی بد په بدو.
- ښه پر دی دنیا وی.
- ښه پر دنیا ګټه. پر عقبی تونښه ده.
- ښه پر بدو د میړو کار دی.
- ښه پوهېږم خونه پوهېږم.
- ښه جالوان د طوفان په ورځ معلومېږی
- ښه حال به دی سودمن کی بد حال به دی هم پک پمن کی.
- ښه چی څوک پیژنی بد به ولی کوی.
- ښه چی یاد کړی نویی برباد کړی.
- ښه خپل خان ته ښه راوړی.
- ښه خدای ښه بللی دی.
- ښه خدایه زوروره. مورمه کړه د مور مزدوره
- ښه خوی به دی سلطان کړی. بد خوی به دی په خان پوری حیران کړی
- ښه خوی د سړي ګانه ده.
- ښه دوښت په بد ورځ معلومېږی.
- ښه دی د نورو بد دی زما.
- ښه د خپل وی. چی تل ترتل وي.
- ښه دی هم د میړه بد دی هم د میړه

- ښه د هغه چاسره خوند کوي چې پرې پوهېږي.
- ښه زوال نه لري.
- ښه ژبه د خزانې کونجي ده.
- ښه ښځه د کور برښه ده.
(زن خوب با عفت پارسا کند مرد درویش را پادشا)
- ښه ښځې نه ښه ملاتړ نشته.
- ښه ښه دی بد بد دی.
- ښه عمل د لارې مل دی.
- ښه کوه بد مه کوه!
- ښه کوه له باچا مه ببرېږه.
- ښه کوه چې بد نه وینې.
- ښه کوه بد به نه در رسیږي.
- ښه مه پرزاږه کوه مه پرواږه
- ښه میره له موره زیاته ده.
- ښه مې غواړه ښه یې دې غواړم
- ښه وکه په تاخچه کښې یې کښېږده! یوه ورځ به دې په کار شي.
(تو نیکی میکن و در دجله انداز. که ایزد در بیابانت دهد باز)
- ښه وکه و دریاب ته یې واچوه

ش

- شاباز گړه د سترو ځای دی.
- شجاعت د میړونو پسول دی.
- شپه به وی باران به نه وی.
- شپه که تیاره ده مینی په شمار دی.
- شپه یوه ده غله یې ډېر دی.
- شپه می هم تیره کړه انامی هم مړه نشوه
- شپی ورخی لکه دارهټ منګوتی کله غم راوړي کله ښادی
- شپنی د لیوه کار نه دی
- شر چی غواړي پرینښ به شی.
- شرح زړه منی که خوله.
- شرح ښه ده د ښومیړوپه ښه ده.
- شرم په سترګو کې دی.
- شرم د هغوی و ساتی چی په شرم پوهېږی

- شرم د بدی چاری نه بنه دی.
- شرم د ایمان پوښ دی
- شرم می کوت بیخ می خوت
- شرمښ څه غواړی باد او باران.
- شرمښ هغه میږه وړی چی به رسی څخه جلاوی.
- شرمښکی دمار سره غزیده پر منخ و شلیده
- شری سړی په مکه کی ارام نه لری.
- شګون که حلال دی رنګ یې د مردار دی
- شلومبی وړه مستی راوړه.
- شلومبی اوشورواد بی خونده سړی لرېږی
- شنی په غلانه چیچلی کیږی.
- شنی که انسانه وای سپرو به پلو ته نه ورکولای.
- شوده راوړه شلومبی وړه، کور دی خپل دی
- شولی می دی شډلی وی خود سیال سره می دی سمی وی.
- شیخ پریده: پته خوله دی بهتره ده
- شیر په شیوه خوړل کېږی نه په کنبلی توره.
- شیطان ته یې ویل خاوری خوری و پوښته چی غوړی لری؟
- شین د شانه معلوم وی.
- شین سپی د لیو ورور دی.

ص

صبر که تریخ دی میوه یې خوږه ده

او یا: صبر که تریخ دی خوږې میوې هم لري

صبر درنه برخه لري

صبر سرور دی

صبر د میړو لوی هنر دی

صفره و وته بلاو وته

صورت یې غټ په کار کښې لټ

ع

- عاشق تل لوغړن وي
- عاشق سرنه لري غم د لښکر نه لري
- عاشق سرنه لري
- عاشق سترګی نه لري
- عاشق یم مګر خان نه وژنم
- عاصی پوهېږي او دوزخ
- عاقلان بدی ورکوي بی عقلان په بدي خان اخته کوي
- عاقل به خان ناپوه بولی. بی عقل خن پوه بولی
- عاقل پر مخ خی ترشا ګوري
- عاقل ته اشارت کم عقل ته کوتک
- عاقل د هر چا خوښ دی
- عزیزه خدای دی لوي لره

عشق او مشک نه پټېږي
- عشق يې چې پټ که ځان يې سټ که
- عذر دي جوړ شه عذر دي را جوړ کې
- عقل په سر دي نه په کال
- عقل په پيسو نه اخيستل کېږي
- عقل چې يې کم وي پر کور به يې تل غم وي
- عقل داسې شی نه دي چې څوک يې په لاس در کړي
- عقل د عزت وروړ دي که عقل لري عزت يې پور دي
- عقل که نه لري څه نه لري. عقل که لري هر څه لري
- عقل که څوک مومي دولت کورلره ور د رومي
- عقل عقلمند غواړي. هنر هنرمند غواړي
- عقل د بې عقله زده کېږي
- علت پريښو کېږي. عادت نه پريښو کېږي
- علت پرېښودل کېږي. عادت نه پرېښودل کېږي

غ

- غاتري ته يې ويل پلار دې څوک دی؟ دې ويل اس غوندې ماما لرم
- غټه ګوله کومې څيري
- غټې سترګې خان ويني. وړې سترګې جهان
- غربه د ر پښا کړم توان به دې پيدا کړم
- غر په غره نه ورځي. سړي په سړي ورځي
- غر په پرېټوي
- غر په پرنه پټيږي
- غر که هر څومره لوړ دی په سر يې لار ده
- غر ولاړ غشی يې يووړ
- غريب سړي او پرک يې سپی
- غريب ته يوه ګېډه مستې پسرلی دی
- غړي زمريان ماتوي غوښې ګېډو خوري
- غړ که هر څو چې شاربل کېږي کوچ يې د برېږي

غلاتا کړه بلا دی پر ما کړ
غلامه کوه له هیڅامه بېرېږه
غل اوسه په انصاف
غلبیل ولاړشو کوزی ته یې ویل سوري
غل په غره کښی نه ځایېږی
غل په غلانه شرمېږي. ته یې په نیولو شرمېږي
غل په غوجل کښی پټیږی
غل تر کوره پوری مه شړه
غل چی غلا ته ځی قسم په ښ گرزوي
غل څه غواړي د خان مله غواړی
غل غل پیژنی
غل که نه تښتی مل دي وتښتی
غل که هوښیار دي قافله والا بیدار دي
غل له خپل سیوري څخه وېرېږي
غل له خپل ترپ نه هم وېرېږي
غل له څوکی داره نه ډارېږی
غل له غلو غلا کوي
غل هم وايي خدا یو دی. مل هم وايي خدا یو دی
غل یوه غلا کوي. د مال څښتن یې سل گومانه
غلو سل کورونه وران کړل. خپل یې و دان نه کړ
غلو قافلی وهلی. نو نه چی کوتی یی وهلی
غله ته وايي غلاکوه؛ د کور څښتن ته وایي بیدار اوسه؛
غله دړي وهی بدبختی پلی وهی
غله کورونه وهی بدبخت زورونه وهی
غلیم چی ژوبل دي. دوستان به یې ډېروي

غلیم که دي سروي، تر خپل منافق بهتر وي
غم به دي غمجن بد دي. دوست غوارم دښمن بد دي
غم دي دالي په سرمسته دي تازه ګرځي
غم له غمه نه شرمېږي. پرون ابی مړه وه نن توره چرګه
غوا که توره ده شودي یې سپینی دی
غوايې حلال نه دي ښانک په سر ګرزوي
غوايې چی سره ښکر په ښکر شی. زیان د بوټو او کانو دي
غوټه چی په لاس خلاصېږي په غاښویې مه خلاصوه
غوږ په غوږوتوېږي. نه پر خوارد چاو ده
غوږي په ګوتی اوږه په موټی
غوږي د زیږي غوا . کوچ د سپینی غوا
غوږي لاغوږي
غوږیې کاته. سریې بایلوه
غښتو پلمه غوښته. د ښی خوله وخته
غوښی چی پر قصاب ارزانه شی. پر جهان ارزانه شی
غوښی خانانو و خوږلی. پر هډوکویې سپی جنګ کوي
غوښی دی هغه خوری چی توری وهی
غوښه په هر چاګرانه ده. خو پشی ایمان پری راوړی
غوښه که وسوځی هم له سېږنه ښه ده
غوندی ګلیکی تشوی. جوالونه کوچنی تشوی
غویی چی زوړشی په خوب کښی کو نجاړه وینی
غویی د بزګر ملاتړ دی
غویی دی چی په ندرلوی شی. غاښونه یې مه ګوره

ف

- فقیرانو کوڅې مه بنیه
- فقیر ته یو ورپوري سل او یا ورونه ورته پرانستی دی.
- فقیر خو فقیریم کچکول مي مین دی.
- فقیره کور دی چیری؟ دي ویل یې هر چیری
- فقیری هم بې مکر د نه کېږی.
- فیل په مالګه څه پوهېږی.
- فیل چې ژوندي وي. یو لک. چې مړ شی دوه لکه
- فیل چې مړ شی هم په بس کی یو زنګون او به ولاړي وی.

ق

- قابلیت د لمر سترګه ده.
- قاضي ملامتولم زه نه ملامتېدم.
- قام له قامه نه بېلېږي
- قام قام ته ځي او به خپل مقام ته ځي.
- قدیمي یار زین کړی اس دی
- قربان له خپله کوره. چې خبري شي په زوره.
- قصابان چې ډېر شي. غوا مرداریږي.
- قصاب قصابي کوي. یتیم شپه ورته تیره کړه.
- قلم تې چې جاري شي. مور او پلار به یې راضي شي.
- قند او کورت په یوه نرخ دي
- قول یې چې خطا وي. په قرآن به یې څه ویساوي.
- قیاس انا کاوه. چې ملایې غوټه شوه.
- قیاس بابا کاوه. سوګندې یې مات شو.

ک

- کاراسان دی. پیل یې ګران دی
- کادانه خو سیان خلاصوی. کندوان کوچنیان
کارته مثل دی پاسته. خوراک ته تند رست دی
- کارته شل دی خوراک ته ډیر تکړه
- کارد بابا خو راک د لالا
کار زده کړی بنه دی د بنسن وژلی
- کار کړه خدای یادوه
- کارکه ویل زما سپین ککیه زویه ځزکی ویل زما پستیکه زویه
کارکه مرداری خوری. مښو که خنډی
او یا کارغه مرداره خوری مښو که خنډی
کارکه غونډی هوشیار دی
او یا کارغه غونډی هوښیار دی
- کارغه د زرکی تګ تقلید کاوه خپل یې هیر شو

- او یا: کارغه د زرکی تګ را ین داوه خپل یې هیر کړ
- کارګه په پسرلي څه خبر دی؟
- او یا: کارغه له پسرلي څه خبر دی؟
- کارګه ته کندوهم باغ دي
- کارګه له اصله تور دی. سپین به نه شي
- کاروان په باج نه ورکېږي
- کاروان تېرېږي سپي غپېږي
- کاروان بندېږي خلکو خولې نه تړلی کېږي
- کارونه ازلي دي. نه په زور نه په زاري دي
- کارمې د بل خوښ. خوراک مې د خپل
- کارمې له لاسه واخله؛ لقمه مې له خولې
- کارګر کور مړ وي. لټ مور ژړوي
- کاږه باږونه خدای سموي
- یا: کږه خوله سوک سموي
- کاسه په کاسه ده کړده په کړده ده
- کاسه چې په کاسه شي. د خدای وجه څه شي
- کاسه که د بل ده. نس خودې خپل دی
- کال به داوي شپې به نوري وي
- کال د کاختې دی شامت د بوډۍ وي
- کال دې په لکړه تیر کړ که په ګګرد؟
- کاله کې اوړه نشته. ادې سندرې وايي
- کاله ته به تیرشي خلک به دې بنه نه یادوي
- کالي چې اوبووړه څوباړي ماور پسې خوشې کړ
- کام پسې ناکام دی
- کام کام لره خې. وریجې لغمان لره خې

- کامیابي د استقامت ملګرې ده
- کامه یې لوټ کړه. بیراګان یې اوس خبرېږي
- کاڼی به پوست نه شي. دښمن به دوست نه شي
- کاڼی د یتیم په سرلویږي
کاڼي خې‌خې او د یتیم په سر لویږي
- کبرجن د خدای دښمن دی
- کتابونه دریابونه دي
- کټ دې سترې کړ. چې پاتې مناشوه
کټو چې په سر رانشي نه تویېږي
- کټوری چې مات نه شو ازانکه بن ولاړه
- کټوی کولال جوړوي. نیت یې مربې بدوي
- کډې مې لاړې زوې مې راملاکړه
- کراسته داسې خاې خرڅوه چې پرې کښېني
- کرک خو کرک یې دالته دي خوله وچوم چې خولې اچوي
- کرمیه غم دی نه ؤ غم دي راوړ
- کرې اور بشې غواړې غنم
کرې وړې چاره یو اس غواړې درې ناله
- کړدی په خپلو مراندو ولاړه ده
کړې چارې به خدای سمبېږي
- کشتۍ په نیت چلېږي
- کلاله وکه خپله سیاله
کلپې روپۍ په زرګر نه چلېږي
کله دریاب کله کریاب
کلې دو دان وي. لیوان دې پرې روان وي
کلې په مشر ممبر په ملا ښه ښکاري

- کلی کور به اور واخست. پچلوناوو به غږ نه کړ
- کمان زده که په تاخچه کښې بې کېږده
- کمبختی ښځی په کال کی دوه واره لنګېږی
- کچنی ته یی ویل یاردی مړشو. ویل یی د کمی کوڅی
- کم اهل چی بسیا شی. عقل یی خطا شی
- کم بخت سړی د پردی خیرات سرخان وی
- کمیس می روغ کړ په یخی. خیال می خپل ګوتی پر دی
- کنز خو هر څه وایی. که یی څوک ومنی
- یا: کنز خو هر څه وایی. که ملافاروق یی ومنی
- کوتک وهه د ورور د پاره. خبری کوی د خدای د پاره
- کوټ کوټ دلته لری. هګی بل خای اچوی
- کوټه وسوه دیوالونه یی پاخه شول
- کورت او غوړی وایی ناست ورته مړنی وایی
- کورت دی وی غوړی دی وي. په منت یا په سوتی دی وی
- کور د هغو ګران وی. چی ګټلی یی په ایمان وی
- کور دی کور کی سو چی دی دړګنی ښو
- کور کښې دی جوار نشته. له تیغ دی د پلو بوی ځی
- کور می در جار کړی. تروره د باندی
- کور می در جار. له بازوانو پورته
- کور می د تالاشی. بول می دی بالاشی
- کور و دان ورور و دان
- کوزده له کوره وکړه واده له پوره کړه
- کوږبار تر مزله نه رسېږی
- کوږ لرګی په بار کښې نه ترل کېږی
- کونډی هم ژاړی رنډی هم ژاړی بریې راوړی په ناورین ژاړی

- کونډه د لیوره په تمه د میړووته
- کونډه چی سترګی توری کړی میړه به وکړی
- کونډه د میړه په تمه شوه له وړو تولولو ووته
- کوڼ دوه واره خاندی
- کوم شی چی نه پایی زړه ترل پری نه ښایی
- کوهی مه کینه وچاته چی به وکیندل شی تاته
- او یا کوهی کنی پخپله به ورولویږی
- که اغامری که بی‌بی زما دی وی پخه ډوډی
- او یا که خان مری که بی‌بی زما دی وی پخه ډوډی
- که او به هر ځومره لوړی شی تر پله لاندی بهیږی
- که باران وی که ږلی میلمه غواړی ښه مړی
- که باغ خرابوی الو پکښی ږده
- که باجوړ نه خوری بد مه پری وایه
- که باجوړ نه خوری بد پری مه وایه
- که باز په پیسه شی چی پیسه نه وی نو یی څه کوو
- که اوښ په پیسه شی چی پیسه نه وی څه به یې کړی
- که بی ښښتنه ډیر بدای د غروغرڅه به ډیر وایی
- که پورته ګورم پاڼ دې که کښته ګورم پړانګ دی
- که پرتا واوری پرما به وڅاڅی
- که په خپل وطن کښی خان وی پر بل وطن اریان وی
- او یا که په وطن خان یی. پر بل ځای اریان یی
- که به ژړا خوک ژوندی کیدای. مړی به ټول ژوندی شوی وای
- که په سبا ناری ښاد شوم. غرمی ته به هم پاتی شم
- که پیل په پیسه شی. چی پیسه نه وی څه یې کوم
- که پیو ته د زړه کیږی. غوا واخله

- که پی خوری. غوا واخله
- که تا وهی زمایې. څه که تاشړی زمایی څه
- که تاویل ته یی او ماویل چی ته یی هم به زه یم هم به ته یی
که تا ویل چی زه یم. او ما ویل چی زه یم. نه به ته یی نه به زه یم
- که تل لوونه وی خوانان به نه وی. که تل غوبلی وی غوایان به نه وی
- که ته کړی سمی چاری، تا به څوک باسی دلاری
- که ته یی زما خیکریې
که ته غریې زه غونډی. که ته ماریې زه لنډی
- که ته مری ماخوبه وړی. که خرمری دیګان به وړی
که ته کتبو یی. زه دی بر غولی
- که ته تیک یې زه تیک مار
- که ته ناز وشی. نو میرخان به څوک زېږوی
- که ته یې عالم شیر. یو څپک یم ترتاتیر
- که تبوله دنیا او به ونیسی. د هیلی ترپړ کی پوری وی
که جنک نه کوی. هم لکی خو دینګه ونیسه
- که عالی نه یی نولګی جنددوړه
که څوک نه شرمیږی څوک به یې وشرموی
- او یا په شرم دی هغه وشرمیږی چی پوهیږی
که څه وایی څه به واوری
- که خان په عذابوی. له بی عقله سره آشنایې کوه
- که خان وژنی ګازره خوره. که ګازره وژنی اوبه پسی چیښه
- که خغلی له جنجاله. نو تاک مه پرده بی دیواله
- که خانی غواړی دیر ته لاړشه
- که خوری اخلی. نوله لوی ډیران یی اخله
- که خر څوړی می زاړه دی. هډوکی مه درانه دی

- که خره یې نه وړی. په کوټی بی بار کړد
- که دا بلاویم. انګی می ښه زده
- که غوا مړه شی. په تاوړه شی
- که دبیدیا کانی پاسته وای. ګیدړانو به هم نه وپړی ایښی
- که دبیدیا کانی پاسته وای. ګیدړانو به ټول خوړلی وای
- که دنیا ډیره شی هم. اخر به تیره شی
- که سر کار د کوره تیل قو شو لمن ورته نیسه
- که دلوړی ولوېږم د مځکی خونه لوېږم
- که دی په ښویادول په ښو به یادشی
- که دی تربور خرشی. مه پری سپریږه
- که د سهار ورک مابنام کورته راشی. ورک نه دي
- که دښمن ګیدړ وی هم. تا بیا ورته د زمری نیسه
- که دښمن دي هر څومره خوار شی قوي یی بوله
- که دومره بهادر وای. نوم به دی فتح خان و
- که د کاله رنګ بدېږی د میلمه هم بدېږی
- که د مور زوی میړه کم دا تور طالع به څه کم
- که دیک د سروشی بیخ بی سوری
- که د فصل خواریم د اصل خوار نه یم
- که روزی په عقل وای بی عقله به له لوږی مړو
- که زور په بازو نه لری زر په ترازو نه لری
- که زه نه وایم دا ګوډه پښه می وایی
- که زه مړ نه وای زما خر په تابیوی
- که زمری وږی پاتی شی. د ګیدړی پاتی شونی نه خوری
- که سا ړه دی په ټول ښار دی
- که سر غواړی سرمه پاشه

- که سل کاله ژوندی یې. عاقبت د ګور بنده یې
- که سند لوی دی. خو سپی ورته ژبه وروړل دی
- که شپه تیاره ده منې په شمار دی
- که ښه شپه وی په خوارانو هغه شپه وی
- که غاپی نه څک خو اوسه
- که غرلوړ دی. په سریې لار ده
- که غوا راغله په پی که نه راغله پر دی
- که ګنبیناستی خوله پته په لاس به رانه وړی هیڅ ګټه
- که کتو خوتېرې. خپلی شونډی سوځې
- که لاړشی تربلخه. د رسره ده خپله برخه
- که لعل هر څومره خراب شی. له جستونه دی
- یا لعل په ایرو کښی نه پټیږی
- که لیوه ډیر میړه وی. خاتته دي سوګلی جوړی کړی
- که ما چاړه درلودای. سر به می ولی داسی بیر وای
- که ماوپونښتی. ته به وتښتی
- که مځکه تولة وربشی شی. د خره په ګښی لپه ده
- که اوړ شی. د روپی خروار شی. د خره په کی لپه ده
- که مړی خبری کولی نوولی به مړو
- که مشر مشر توب غواړی. کشر هم د دنیا دودغواړی
- که مرګ غواړی. کندوز ته لاړ شه
- که مرغه غوندی پرېږی تر خپل قسمت به نه تېرېږی
- که میلمه یې. مړ خونه یې
- که نه پوهېږی خوان مال اخله
- که نړیږ و دانه ده. په مړی قیامت دی
- که والوزی مرغه شی. خود نصیبه به تیر نه شی

که ور وردی په مخه دی ګور دی

- که وږی یم سړی نه خورم

- که ورځ د زور ورده. شپه ده کمزوری ده

- که هر څو هوښیاریې. نادانه پوښته

- که هرې ښځې میرخان زیږولای. نو میرخان به ولی یادیدای

- که هین کړی، که پین کړی. دا پټی به شین کړی

- که یار نادان وی. نو کار ګران وی

- که یاری نه کوی بهانې ډېری دی

ګ

- ګامینه د ګل په بوی څه پوهېږی
- ګټه بی سترېیانه کېږی
- ګټه په تاوان کېږی
- ګټه په سړه سینه کېږی
- ګټه یاد وړی یا دهګی
- ګټی تر ګټو لاندی وی
- کټی درو اوو دی
- ګرګه بل علاج دی نشته بې له مرګه
- ګرګه چی زړېږی اور پړی لګېږی
- ګړنګ یې څڅیده چی خدای ورکړه ستا یې څه
- ګیدړ چی ایسار شی، یا ایخ وایې یا سیخ

- کیږی که مات نه شو . تنګ یې بوږ نه شو
- ګز راوړه خمتا یوسه
- ګلاب بوټی کی ښه ښکاریږی
- ګل د کدو ګل ګوره' یو پورته کوه تری لاندی بل ګوره'
- ګل چی دماغ دی هم ښه دی
- ګل د ګل سره ښه ښکاریږی
- ګل شی خو عمر دی د ګل مه شه'
- ګل هم بی اغزی نه وی
- ګله له یاره نه له ماره
- ګلیګی د موری په زور خوړ خی
- ګنجی که داکتر وای . د خپل سر علاج به یی کړی و
ګل اگر طبیب بودی . سر خود دوا نمودی،
- ګور که ګران دی . د مړی ناکام دی
- ګوړه ګوړه وایه خوله به دی خوږه دی
- ګومل که وچ دی رود یی بهیږی
- ګیدړه چی څه پیدا نکړی . څکولی پټوی
- ګیدړه د اوښ په سیوری تلله ویل یی دا زما دی
- ګیدړه تر هغی د ښادی ده چی څولمر نه دی ختلی
- ګیدړی ته خپل پوستکی اور دی
- ګیدړی سترګی پټی سړی سپی ونیوله
- ګیدړ په نعمت شکر ویسته . چرګه یی د خولی ووت
- ګیدړ ویل که ما مړکړی نو قیامت به شی
- ګیلانه څه بلاشوی . چی دلوی و کم د خندا شوی
- ګیله له خپله کیږی

ل

- لاړ په مزله لنډېږي
- لاړ میندلی. ماهی پرتللی
- لاړ وهه. د خدای لاړ ګوره
- لاړ یوه کوه. قدم لری ږده
- لاس چې تر سخرې لاندې شي. په دردیې را کاږه
- لاس چې مات شي. غاړې ته خي (دست شکسته. تاوان ګردن)
- لاس چې له لاسه خطا شي. بیا یې چاره نشته
- لاس د برې کار دی
- لاس مې تور. مخ مې تور
- لاس لاس پېژني
- لاس مې توري پشوڅه تلې دي

- لاس په ایرو کښې نه پټیږي
- لالپوره په میږو یو ده
- لامبو په ږیره نه ده
- لانده کړی در ښښلی. وچ می لانده نه کړی
- لټ د دوبی سیوری غواړی. د ژمی پیاوی
- لټ یې د کور په وره کښې غواړي. که نه وی نو بیا یې ژاړي
- لته ښځه ولور نه لري
- لخ د اوبو نه بېرېږي
- لخ په خوب خمتا وینی
- لرګی یې توږه سړی خپنی جوړوه
- لری شی. بری شی. په باغوان رابرابر شی
- لری له سترګو. لری له زړو
- لری می واده کی. چی دابا کنډولی شاکاسی وبولم
- لری مه خه چی لیوه دی ونه خوری
- لړم ته یې ویل کوچ. دی لکی په شاواړوله
- لږ به خورم هو سابه اوسم
- لږ خوره هو سابه اوسی (نیم نان. راحت جان)
- لږ خوره تل خوره ډیر خوره زهرو ګنډیر خوره
- لږ و خوره نو کرو نیسه
- لږ خوراک ډیر عبادت
- لږ خوراک د خان کومک
- لږ خوره ډېر ګټه
- لږ خوره طبیب ته نه خی
- لږ لږ ورکه ډیره وګټه
- لږ ویل خو ښه ویل

- لړ غړېړه ډېر کوه
- لړ کتېه. تل کتېه
- لړ مې دړ کړه خونديې دړ کړو
- او يا لړ مې دړ کړو. خونديې دړ کړو
- لعلپوره' په خير و پوره
- لکه ابا. هغسې يې قبا
- لکه ادی. هغسې يې پايځی
- لکه بخت. هغسې تخت
- لکه پړ. هغسې وراشه
- لکه تنده لښته په هره خوايې کړوی
- او يا تنکی لښته په هره خوا کړېږی
- لکه جولا خپلو پېښو ته ګوری
- لکه چرګ آذانونه ډېر کوی. لمونځ يې هيچا نه دي ليدلی
- لکه خان هغسې جهان
- لکه خنګل هغسې يې چغال
- لکه د آسمان کټ، چې د شپې پيدا شي دورځي ورک شي
- او يا چې د شپې پيدا شی. دور خې ورک شی
- لکه د تبې ډوډی. نه مخ لری نه شا
- لکه د ښت. هغسې کښت
- لکه ژرنده. هغسې يې دوړه
- لکه ژړه. هغسې سود
- لکه غر. هغسې خناور
- لکه غر هغسې کربوړی
لکه غوايې چې سريې واخيست. يا به ديوال ړنګوی يا به جغ ماتوی
- لکه ګور کې د مور د مخه زغلی

لکه لیونی خپل خان ته خاندی

لکه لیونی له کوره په ساراخوښ دی

- لکه میندی هغسی یې لوڼې

- لکه مړک په کورتو پسی مه زغله

- لکه ورغومی. هومره یې کومی

- لکه لوړ. هغسی خوړ

- لمر په دوو ګوتونه پټیږی

- لمر خیره وهی. خرکار پټیره

- لمر د کمو نیکبختانو له رویه راخیږی

- لنډ کلونه. اوږده یې پیغورونه

- لنډی له مار غزیده. پر منځ دوه خایه شوه

- لنډیې داوږده سره برابر وه. د بیخه ووت

- لکه لنډه څمڅه د کاسی منځ ته لویږی

- او یا: لکه مچ د کاسی منځ ته لویږی

- لوخی د کام سپکه غوښته. سریې په دریاب کښی وچ شو

- لوړ په لوټه تیره کوی

- لوړ چی ښه شی. د مور کوښی یې په پښه شی

- لوړ د موره بیلوی. تنګه بلاده

- لوړ د مور د غیږې کاږی. نوم یې تنګه دد

- لوړ چی د مور دغیږی کاږی نوم یې تنګه ده

- لوړ د لویه کوره غواړه. کوچنی ته یې ورکوه

- لوړ پریږده کوریې کښیږده

- لوری تا ته وایم. نږوری نږوری ته واوره

- لوی می کړی لویې رامه کړی

- لوی د خدای په هیله ؤ. وړو کی د لوی په هیله

- او به ګوله بنه ده. چې دنس پکښې تنبه ده
- لویه کول بنه دی. چې ګیډه په کښې خړېږي
- لویه کوله ثواب لری. چې دنس هم پکښې خیر دی
- لویې یو خدای لره ښایي
- لویی پر کور کوی. کوچنی یې پر صحرا
- لویی پر کور کوی. کوچنی یې په بیدیا
- لویې غاپی. کم یې تراپې
- له اخرت نه څوک نه دی راغلی
- له بارانه جګ شوی. ناوی ته کښیناستی
- له بازاره زه راغلم له نرخه ته خبری کوی
- له ښاره وو څه! له نرخه مه وڅه!
- له بدو څخه یا غلی اوسه یا لري
- له بدو سره چې اوسې که بد نه کړی بد به یوسی
- له بد سره ګرځې بد به پرځې
- له بله به خپل ته وژاړی. له خپله به چاته وژاړی
- له بوسو لاندی اوبه مه تیروه
- له بی با کوچې څه پاک شی. چې پر دی کوریې اتاک شی
- له بی کاری نه بیګاری ښه ده
- له پلالی لاندی اوبه مه تېروه!
- له پلارنه یې زوی غټ دی
- له پر دی سرې ګیله نشته
- له پر دې ښځې. له نریدلی دیواله. له لیونی سپی. څخه خان ژغوره
- له تر بوره می زړه ګرم دی
- له تشې تویکه ده وکسه ډاربږی
- له تناره یې موری لویه ده

- له جاهل سره چې وایی. لکه میخ چې په تیږه ببایې
- له خزانې سره ماروی
- له خولې دی وخه: په ګریوان دی ننوځه
- له خیره دی بیزاره. سپی دی درکوری کړه
- او یا: خیرمه راکوه خوسپی در کوری کړه
- له خیره می دی توبه. سپی دی دروګرزوه
- او یا: له خیره می دی توبه. خو سپی درکوری کړه
- له خوراک نه یې تمه بنه ده
- له خوند نه یې شخوند بنه دی
- له ځاځکونه سیند جوړیږی
- له ډکه لوښی هرومرو تویبږی
- له سختی مرګ نشته
- له غم یې خلاصیږم نه. له ښادی څخه یې خبریږم نه
- له کنډو څخه یې موری لویه ده
- له کور نه په صحرا خوښ دی. له ویشه په تالا
- له کوره به در سره یم. نه تر ګوره
- له کوم میلمه نه چې نه خلاصیږی. هغه ته دوه واری هر کلی وایه
- له کوره یولیونی وی. نه تول
- له کونډی سره چې هر څومره ښه کوی. دا پخوانی میړه یادوی
- له ماپاتی وتاته. له تاپاتی وماته
- له ما پیدا شو. راته بلاشو
- له ماره مار بچی زیږی
- له ماده. چې پر تا ده
- له موره یې نمسی غټه ده
- له موره که یویم. له کامه خویونه یم

- له ليوني سپي څخه هر څوک وېرېږي
- له نادانه دوسته هوښيار، دښمن ښه دی
- له نړيدلي ديواله وېره په کار ده. (از ديوار شکسته حذر)
- له نيا نه يې لمسی غټ دی
- له ورخه تېری اوبه، بېرته نه راګرځي
- له وزګاري څخه د کرتو چيچل ښه دی
- له وړی نه دوړدی غواړی (آچ بچه غر دن. قاچ بچه غر)
- له ويش نه يې په تالاخوښ دی
- له هغې بلاچې نه خلاصېږی، دوه کرته په مخه ورځه
- له يارانو سره مرګ اختر دی
- ليلي ته د مجنون په سترګه ګوره
- ليوني په ژمي کښي پالوده غواړی
- ليوني کلي پوری خاندی، کلي ليوني پوری
- ليوني ته نه څه ورکوه مه! نه څنې غواړه
- ليوه په خلاصه خوله وهنه کوي، ملک يې په پټه خوله
- ليوه ته يې نصيحت وکړ. په هغه ورځ يې شل وداړل
- ليوه ته يې نصيحت کاوه ويل ميږی ولاړي
- ليوه که سوګلي جوړولای اول به يې خپل ځان ته جوړي کړي وې

م

- ما پر آسمان غوښتی. خداي پر مخکه راکړی
- ما پور غوښته. تا نور غوښته
- او یا خاځی پور غواړی. توری لانور غواړی
- ما چی ته لالا بللی. ماویل ته به ټاټکی په ګوته راوکاږي
- ما خواست. کی تا راته لاس کی
- ما ویل چی زما نشته د دی خیالی خولانشته
- ما ولیږلی کلانه ته لاړی مشغولانه
- ماهی ویل ما به خبری کړی وای. مګر خوله می د اوبو ډکه ده
- مچ نور څه نه کوی. خپله خوا بدوی
- مچه خپل حق دی وچه
- مچی په لوی لاس مه لونوه
- مځکه هغه سوځی چی اور پر بلیږی
- مځکه مور ده زر زر زېږوی
- مځکه سره زر ده
- مخامخ زوی ته څوک نه وایی چی زوی

- مخ کی خه، خو شاته هم گوره
- مردار پوړنی اوږنه اخلی
- مرغان هغه سره کښينی چې ښی يې سره ورته وی
- مرغی چې په بوټی تنوزی ځان ورکوی
- مرګ او خوب يو شی دی
- مرګ دی وی خو په مړه ګېډه
- مرګ دول او سورنی سره نه راځی
- مرګ ته ځوان او زوړ يو شی دی
- مرغلری په دریاب کښی وی
- مرګ حق دی ماخو کفن په شک کښی دی
- مرګ حق میراث حلال
- مرګه د ټوپک ښه دی، نه د تلتک
- مرګ کله پردی کوی، کله لوړی کوی
- ما د برش روژې داختر د پاره نیولی
- مارته چې بدبختی راشی، تولاري ته راشی
- مارته لستونی کی ځای مه ورکوه
- مارچې خپل غارله ورشی، نو سمېږی
- مارچې سوری‌لره ورشی، نوسمیږی
- مارچې دی وخوری ماردی، شرمنبکی دناسوړ داغ دی
- مارخوړلی له پړی هم وېرېږی
- مارخونه بې چې خاوری خوری
- مار راوړی، مارخوړلی
- مار دلنډی کړ مړدی نه کړ
- مارد شینشوبی بد راتله، شینشوبی دغار په خوله کښی ورته شین شو
- مار وژل او بچی يې ساتل

- مارهم د دښمن په لاس مه وژنه
- مارچې لنډې شي. د رسره خولې اچوي
- مار که اوږد دی سمساره پر سورورده ده
- ماره ته یې کتی نه شم. وږي ته یې ورکوی نه شم
- مالاجوړولی. لالاغزولی
- مال په دهقان سپاره دهقان په خدای
- مال په مال پسې ځي
- مال چې وخاوند ورته نه وی حرام دی
- مال یو ځای ایمان سل ځایه
- مال خپل ساته. همسایه غل مه نیسه
- ماما ځان ګروی. د خوریې ورته تمه کېږي
- مامونده بیادی مونده
- مرګې د اوبو واردی. نن پرما سبا پرتا دی
- مرګې نژدی اندیښنې لری
- مرور دوی برخې لری
- مریې په مستومست وی
- مریې غوندی یې وکته. ساووغوندی یې ځته
- میراته د میړو جوهر دی
- مړونه یې په خولو ګټې. اسونه یې په سوو ګټي
- مړونه مړی. نومونه یې پاتې کېږي
- مړی به ډیر څه وایي. که تې څوک ومنی
- مړی په ژړانه ژوندی کیږی
- مړی په ګور ژوندی په کور
- مړی و. و یریې نه وه
- مړی ایری مه شینده

- مړی پر کابل وشو. تندی یی زما په وسو
- مړی څوک په لغته نه وهی
- مړی ته شپه او ورځ یوه ده
- مزی تاو کړی ګیدړی چی همیش دی شوندی غوړی
- مزدور چی له کال نه تیرشی. د کاله واکدارشی
- مزدور چی نور کار نه لری. وریه پوری کوی
- د مزدور نه چی نور کارونه ورک شو. وریوری کوی
- مږک په غارنه شو ننوتلای چچ یې په لکی پوری لوته کړی وه
- مږک ګنګری جوړ کی دپشی په غاړه کنبی به یې څوک اچوی
- مږک چی کور په ژرنده کنبی لری. څه غم لری
- مږک واده لری پشی پری راخبره کړی چی غم پری جوړ کړی
- مسافرله خیره پوښته. له شپویې مه پوښته
- مسافری سړی پخوی
- مسافری سړی باتجربه کوی
- مستی دغلمینی بانه بنګ دی
- مستی ګیدړو خوری خوله یې دازګړی ککړه کړه
- مسجد دخوب ځای نه دی
- مسجد که ونړېږی. محراب یې پرځای وی
- مشر مشره برخه لری. کشر. کشره
- مغزی زمریان ماتوی. غونبی ګیدړان خوری
- مکه په منډه نه لنډېږی (جوینده. یابنده ست)
- مطلبی ژوند باله کېږي
- ملابانک اوچرګ بانک فرق لری
- ملا ځنګلی ته نه ځی. میلو هواری ته نه راځی
- ملا هم پاک مسواک یې هم پاک

- ملا ګوره کوريې مه ګوره
- ملا ګيډه دخيرات لپاره غوړوي
- ملا لورنه خوځوي، هسې يې سر لوړوي
- ملا ملا تلبردي، يوملګري مې بردي
- ملامې کړي، دخپل خان بلامې کړي
- مميز بې خلې نوي
- من خوړم سير ګنيم، بې بې اوسم که درخم
- منډې به لالا وهي مړې به عبدالله وهي
- منکر نردي قايل خردي
- منګې هره ورځ نه ماتيږي
- منګې، کله کله ماتيږي
- منه دې وي له ولې دې وي (دوه) از بيد بيار آلمه (سيب)
- موچي د نورو څپلې ګنډي، مګر خپلې يې څيرې بيرې وي
(خانهٔ نجار دروازه ندارد)
- مورچې يې موټکې وي، لوريې اشوکې وي
- مورچې روې شې، لاډ زوي ژړه نه خوري
- مور او پلار چې زاړه شي، له شکر ولا خواږه شي
- مور او پلاريې پر قاضي، هلکان پر بازي
- مور نه ده، ميره، ده راته کنبلې يې چاړه ده
- مور يې په کلې شلومبې غواړي، لوريې په نيم من کوچو سرنه غوړوي
- موريې داسې به دي وادوم چې څوک دي نه کوي
- مور نه ميره کيږي
- مور يې پيدا نه و، لور يې پر بام ګرزيده
- مور يې چې درخاني وي، لور به يې بناپيرې وي
- موږ بز ګردې په کور ميلمه مه شه

- موږ دوړې د حاله څه خبر دي
- موږ چې نس ګرو وي دوړې ورته طبع وي
- موږ ټول د يوه لاس ګوتې يو
- موذي په راځي
- موزي لايق دي، د شړې کربړه مه پرا غوندي
- مه پوري خانده، چې در پوري و به خاندي
- مه چاته څه ورکړه، نه د چا زړه بد کړه
- مه خوره هغه کراړه، چې پرې نيسي دي تر غاړه
مه داسې خوږشه چې څوک دي وخوري
- مه داسي تريخ شه چې څوک دي وغورځوي
- مه د چا را پاته کړې، مه مې چاته ور پاتې کړې
- مه راوړه تر خولړه، در به شي خوږو لړه
- مه غوندې تشود، مه وړې ژړوه
- مه غولبه کړه مه شيداره، خداي بې درکړي په تياره
- مه کولبه کړه مه شو د ياره، خداي بې درکړه په تياره
- مه کرل که، مه ريبل که، توري ختيې اړول که
- مه کړه هغه چاره چې نه دې مور کړې وي نه پلاره
- مه کړه د رويشه، پر تابه درشي پس و پيشه
- مه وهه چې به ووهل شې
- مه وايه پرما چې ور بشي پرتا
- مه وايه ماته چې دربشي تاته
- مه کوه په چا چې و به شي په تا
- مياشت په لومړي ورځې معلومېږي
- ميراث د هغه ته پاتې شه، چې هم يې خوري هم پرې ژاړي
- ميراث خورنه دي که آموخته خور

- میړه مې نه لیده تر مور مینه
- میړوته کوره: برخې وینبه
- میړو له خندا موندلې ده.
- میړونه که څه نه وی. له خدای لرې نه دی.
- میړه څه وهلی څه پوری وهلی
- میړه ته وایه میړه ګیه
- میړه یا نیکنام یا بد نام.
- میړه په خواری بد ته ښکاری
- میړه مری میړانه یې نه مری.
- میږ مداره پورتر غاړه.
- میږه که ډنګره شي. هم دوری ورته هیله ده.
- میږه دی په لیوه و سپارله.
- میږی ته چې خدای په قهر. شي نو وزرور کړی.
- میږی تر خان لوی باروری.
- میږی پړانګ ماتوی. غوښې ګیدړان خوری
- میږی پړانګان ماتوی غوښې ګیدړان خوری.
- مینه په خوب کې تاپوګان وینی.
- میلمه په ننګ ښه ایسی. کور به په ست.
- میلمه به دی شم مګر نه مې بازوی نه به مې بندي کوی.
- میلمه خپل نصیب خوری.
- میلمه څه خوره. څه پریږده
- میلمه شړلې ښه دی. نه په کنډه نهار.
- میلمه د کور د خاوند اس دی.
- مینځه چې توده شي هلته بیده شي.

ن

- نا بلده غل کادانه وهی
- نابلده غل د بوس خونه وهی
- نابلده غل په بوساړه ننوخی
- ناپوه یې دومره په بل نه کوی لکه په خان
- نا پوه یې په سلو کلو گټی. په یوه ورخ یې بایلی
- ناخبره د مر کی لیوه دی
- نادار پوروړی. چانه دی وژلی
- نادیده تلتک نه درلود. چی پیدا یې کړ. تر غرمی پکښی پروت وه
- نا راسته سړی په وچه خمکه ښوېږی
- ناسته ښځه کار کوی. ولاړه ښځه څار کوی
- نان گدای ښه دی نه خای گدای
- نان هوسی یویې خوری. بل ورته مری
- ناوی تللی په خړی ورایې. پنده په نغری

- ناوې په پسول نه ایسي. پاچا په خول
ناوې هسې هې لري. خو په زړه ګوړې ماتوي
- نخل به هلته نخل شي. چې په ځنویې وربل شي
- نر پسه د حلالولو د پاره دی '
- نرخ ته ګوره، ګولۍ وهه
- نر زوی په دوبي کښې معلومېږي
- نر دی مړه، نر دی زېږه!
- نر مه غاړه توره هم نه غوڅوي
- نسته داسې لوری چې وروتښتي کمزوري
- نصیب په ګټه کړي خردی
- نصیحت ومېن ته ګټه نه لري
- نعمت قدر پس له زواله معلومېږي
- نعمت یې وهغو کسانو ته ورکی چې پرښو خوړویې توزن لوښي
نسکورکي
- نغری د کهول مشر دی
- نغری له د شمنانو ډک نه دی. نه له دوستانه نو خالي
- نن پر ما سبا پر تا
- ننګ د ګورستانه پاڅېدلی دی
ننګ له میړو ولاړ. شرم له ارنینو
- ننګرهار نیم بهار
- نر پسه خدای حلالولو ته پیدا کړیدی
- نر بیعقل سړی نه نیولای شي
- نور جوړ. کارته ناجوړ
- نور یو منزل کوي. سپی دوه منزله کوي
- نوریې ترمړېدو خوري. خېټور ترلېدو خوري

نوک او اوری نه سره بېلېږي

- نوکر داسې دی د دښمن په کور دړېږي.
- نوم یې لوړ کوریې ډګر.
- نوم د نامه نه پیری کېږي
- نوم دی فتح خان اینبی دی. تر کور دی سپی په تاخت تېرېږي.
- نوم یې خان کوریې وران.
- نوم یې خان دی کوریی وران دی.
- نو نس شل کیدای نه او بیړ اخستی نه.
- نه به تل داسره او ښان وی. نه به تل دانا صر خان وی.
- نه به درته ووایم چی پر مخ دی څوکله دی.
- نه پوهېږم چی ورتنګ شو. یا نه غټ شو
- نه تاخه راته کښېښوود. نه ماخه پکښی پرېښوه.
- نه تا کړی. نه ماکړی. پرڅه باندی پخلا کړی
- نه جغ کوم نه سپاره. خدای بی راکی په تیاره.
- نه څه وونه څه وشوو.
- نه چالېدلیې نه باد وهلی.
- نه خان دی. نه مان دی. زما د اوړو زیان دی.
- نه خر وهلی. نه لښته ماته.
- نه خرمړ کیدد. نه سپی ځنی ته.
- نه خوړلی. نه ځښلی. پښتورګی درد نیولی.
- نه دبی مالګی خوړو مزه شته. نه د پر دی زویه ګیله شته.
- نه د چا کور. نه د چا کلی.
- نه دی ښه الوت شته. نه دی بد حاله مرګ.

نه دلی شوم. نه هوری. تر منځ شوم خاوری ایری

- نه د مړو د ژړادی. نه د ژوندو د د لاسا.

- نه دی پاتی خورم. نه دی سری چلوم
- نه دی غیلی بیایم. نه دی کاړی خورم
- نه دی کورت خورم. نه غوړی. نه دی سوک خورم. نه سوتی
- نه دی وی هغه غوړی. چی ویبی نه خوری سړی
- نه زما پلار ستا تر بور دي. نه ستا پلار زما مزدور دی
- نه سیخ سوی نه کباب
- نه شرم نه حیا. لعنت پر بی حیا
- نه کرم. نه ریبم. توری ختبی اړوم
- نه کم. نه کمتر. سلامت د غوایې سر
- نه کور ورک. نه دود ورک
- نه گندم چوتی. بیزاره یم د گتبی
- نه ملا شوی. نه امی شوی. د پلار مینه دی ورکه کړه. چرسی شوی
- نه یو خان نه سل علاجه
- نه یې تر خولی شود. نه یې تر نسه
- نه یې خوری. نه یې خورندی ته ورکوی
- نیت سم نیسه، اول یې پر دښمن نیسه
- نیت سم کړه لومړی په دښمن کړه
- نیت می وتاړه پر بړی. مانوگیت وهل په کلی
- نیستی اشخارونه ډیریږی
- نیک بخت یې پر بل وینی. کم بخت یی په خان
- نیک عمل به دی باچا کی. بد عمل به دی رسوا کی
- نیک عمل به دی سلطان کی بد عمل به دی په خان پوری حیران کی
- نیکی د دښمن سره کوه چی تور پمه یې ووخی
- نیمه ډوډی د کوتی پای
- نینی په غلا نه چیچل کیږی

و

- واده. اسانه دی. جل و جهازيې ګران دی.
- واده اسانه دی. ټک و ټوک ئې ګران دی.
- واده په سازښه ښکاری. مړی په ویر
- واده د الله داد دي په کښی غورخی مولاداد.
- واده د نه ستنی کریاب دی.
- واده دی د پر دی. پکښی غورخی لیونی.
- وانښکی پرنړی خای شیلړی
- وانښکی د سمی خوری. هوا د غره لری.
- وای ملک تور و خوږ که دوږو؟ وای دوږو
- وباسی پیسی و خوره پتاسی.
- وباسه پیسی. پس نو و خوره پتاسی.
- وبه یی پوښتم. واک اربه یی نه کړم
- وتلی ښه دی. نه ترلی

- وتلی ښه دی. نه ترپلی
- و جنګ ته یوه لوینبت د مخه کیدل. د سلو کالو لار ده.
- وچ اوړه په د یوال نه نښلی.
- وخت چی د بری شی. هر ګیدړ زمری شی.
- وخت چی دختمی شی. د یتیم پزه وینی شی.
- وخت سره زر دی.
- وخوره اسالب. چی حاصل دی شی مطب.
- وخوره ګلبخور. چی دی وشی میراث خور.
- ورانول آسان دی. خو جوړول ډیر ګران دی.
- ورجی غوښه ترماړه نسه وی. ارمان چی بوکو کیریې سړی نه وهلای شی چراغ یې په اوبو کښی بلېږی.
- ورکړه په لاس ګرزه په پښو.
- ورکه که نیستی. سړی باسی له سیالی.
- ورور چی هر څومره بد شی. د میری له زویه ښه دی.
- اویا: سکه ورورچی بد شی د میری له زویه ښه دی.
- ورور چی تنګیالی شی. د خور پر سر تیکری شی.
- ورور چی سپور شی. د خپل کور شی.
- ورور دی وی. په لاهور دی وی.
- ورور دی وی. د میری دی وی.
- ورور وژلی ښه دی. که ګومل پری اینبی ښه ده.
- ورور یې ګوره. خوریې غواړه'
- وروریې کسه. خوریې نسه
- وروری به سره کوو. حساب تر منځه.
- وروریې مه و هه په توره. خوریې ناسته ده حضوره
- وروریې ورورته ګتی. شریک یې شریک ته ګتی.

- ورونو جنګ وکړ. ساده ګانو باور
- وریښم که زاړه شي. د خره کته لانه شي
- وریندارې خواره به دې غواړم. نه د ورور له مرګه
- وړوکی دښمن. د اور بڅرکی دی
- وړو کی دښمن. لوی و ګڼه
- وړه چې په مینده شي. هغه لالو په فتنه شي
- وزه ننه وزه. جنګې لالا واده دی
- وزه ننوزه وړسک وخوره لیمه دی وزه
- وزه د شپون د پاره نه ده. شپون دوزې د پاره دی
- وزې چې د شپانه ډوډۍ خوري. دانګ به په ښکر خوري
- وژاړه' چې وخاندې
- وږی په خوب دسترخوان ویني
- وږی پښو د زمری سره جنګیږي
- وږی د ډوډۍ تپهار اوري
- وږی ته پا خه تیر ښه دی. نه سپین زر
- وږی ته چاویل دوه دوه څوکیږي. ویل یې څلور ډوډۍ
- وږی ته د پړانګ پوست. سنګکی ډوډۍ ښکاري
- وږی د ملغلرو همانې پیدا کړه. د نینو ګمان یې پرې وکړ
- وږی نس مړیږي خو وږې سترګې نه
- وږې سترګې نه مړیږي
- وږی نس بلا دی
- وږې ګیډه بلا ده
- وږی لره. نیمه ګوله هم غنیمت دی
- وږی نه یم قدر غواړم
- وسله هغه ده چې په لاس در غله

- وسله که سل کاله بارده، په سخته ورځ په کار ده.
- وطن په دوو ستر ګو خپل دی، په دوو پر دی.
- وګټه، پیل وخوره.
- وګوره سړی، تري لاندی واچوه کالی.
- ولاړی او به ژر زیړیږی.
- او یا: اوبه په ډانګ نه بیلیږی، ولاړی اوبه ژر زیږیږی.
- وماته خندا راځی، ستا د پلاره نه هه هه.
- ومی بوله، ومی نړه،
- ونه خوری هغه غوړی، چی وباسی مرغیږی.
- ونه چی زړه شی، د هری پلا پری شپه شی.
- وهم د چیری ډبادی چیری خیژی.
- وهم دی چیری ډب دی چیری خیژی.
- وهو شیار ته نیمه کوه، وبیعقل ته بشپړه،
- ویشلی ورور، تربور دی.
- ویل دی ښه، کول دی بد.
- ویل، خره، خره، چیری ځی؟ ویل مالګی لره خم.
- ویل ستا عمل نشته.
- ویل شته دی، عمل نشته.
- ویل لکی ښه دی، که پتی ویل پتی.
- ویل یی تر لاس به دی ونیسم پرګرده دنیا به دی وګرزوم ویل یی ته خوبه هم راسره یې.
- وینی می دویالی ترغاړی بدا یسی، په کور کی راته شین شو.
- وینی په وینو نه مینځلی کیږی.
- ویی واهه په سر وی چا ودیدی تلی.

هـ

- هډ په پیوند جلا کېږي
- هډ وعمریې مه حسابوه؛ حال ته یې ګوره.
- هر چا ته خپل وطن کشمېر دی.
- هر چا ته خپل مزی مرغلین ښکاري.
- هر چا ته خپل زوی شهزاده دی.
- هر چیري چې ښه، هلته دی شپه.
- هر چیري چې خوري، هلته به مري.
- هر څوک له ځان خوښ تیره بیا بنګښ.
- هر څوک پوهېږي چې غوا توره ده شیدې سپینې.
- هر څوک چې وزګار شي، یا غل شي یا بیمار شي.
- هر څوک چې هوښیار شي، نادان لا پوښته.
- هر څه چې درته وایم ته خپله غږ که شاوي.
- هر څه چې کري، هغه به ریبي.

- هر څه خپی خو. عادت نه خپی
- هر څه مې د بل خوښ دی. عقل مې خپل خوښ دی
- هر سړی خپل غم ژاړی. نه چې د بل غم
- هر سړی تر خپلی مدعا پوری یار دی
- هر لوړ ځوړ لری
- هر سور ږیری ملا شاه ګل نه دی
- هر شی چې غبرګ شی لنډېږی. خبره چې غبرګه شی اوږدېږی
- هر نوی قدر لری. بې له مرګه
- هر مرغه خپله یې ځاله. خبر نه دی یو د بل له حاله
- هر مرغه چې دانه اخلی ځنګونه یې زېږوی
- هر یو پر خپله تیکی او را ړوی
- هستی کوی. مستی. نیستی، کوی سستی.
- هسې مه کوه انسانه. چې زوی ګران کې لور ارزانه
- هغه آش، هغه کاسه
- هغه بنده به څه کړی. چې خدای زیرمه نه کړی
- هغه چرګه مړه شوه. چې برګی هګی به یې اچولی
- هغه چې الوځی، تپولی چوغکی دی
- هغه خوردی ارمان نه کړی. چې ورورېې واده کړې
- هغه چې نن غران کړی، نه یې خپل نه یې خپلوان کړی
- هغه کار چې په عقل کېږی. زورورته عاجز دی
- هغه هغه خرک درک
- هغه ساعت هغه مصلحت
- هغه سترګې دې ړندې شی. چې د خپلو او پردو توپیر نشی کولی
- هغه سړی نه دی. چې له ځانه خبرنه دی
- هغه سپی دی خوری. چې پیژنی دی

- هغه شپې لاړې، چې ما او تا به کړې کرواړې
- هغه ورځې ولاړې، چې دې لوکاوه په ولاړې
- هغه ناوې چې په ښان ښایسته نه وي، څوک يې کوي ښايست د مور او پلار
- هلته به دې زده شي، چې ده خوار په حال دې شپه شي
- هلته به دې زده شي، چې په ادرک بدرګ دې شپه شي
- هلته خه؛ چې قدر دې کېږي
- هله به زاريږم چې له کاره وزګاريږم
- هله به خبرشې، چې تاړو چې له ورشې
- هم اوړه پېښي هم اور پوکي
- هم بوره هم بد نامه
- هم در څخه مرم، هم در پسې مرم
- هم سفر دي، هم جعفر دي، هم غرمه ده، هم تود لمر دي
- هم لرې، هم ناوې، هم ناوخته راستولي
- هم يې پر ميخ وهي، هم يې پر نال
- هم يې سکني، هم يې رغوي
- هم يې کړي، هم يې ربېي
- هندو پيسې ګټي — پښتو قصې ګټي
- هوتکه در بې زه ګم
- هوده د شرمښکې نه لري، لاس ښامارته اچوي
- هوږه مې خوړلې ده، په ښان مې ازمويلې ده
- هوسې هوا د غرو وهي، وابنه دسيمې خوري
- هوښياران زهر د ترياکو په ګومان نه خوري
- هوښيار ته اشاره ده، ناپوه ته ډنډه
- هوښيار عقل، له کم عقل زده کړي دي
- هوښيار نه غوززېږي، چې و غوززېږي غبرګ غاښونه يې وخې

- هوښيار مرغه. په دوولو موښند يږي
هوښياره مرغی په دوولو موکښې نښلي
- هوشياره مرغی نښلي چې نښلي بيا دوه ځايه نښلي
- همسايه غل مه بوله. خپل کور دې ساته.
- هم بوري ژاړي، هم وراري.
- هيڅوک نه وايي چې زما د غړکي خوند بد دی.

ي

- يا انامي يا غړ کي څېري.
- يا به تخت يا به تخته شي.
- يا تخت دی. يا تابوت.
- يا به کلاله ونيسه! يا به مالداره ونيسه.
- يا مې په ساروان وی. يا په کاروان.
- يا به يې کولاله کړی. يا په يې مالداره کړی.
- يا خپل کور. يا خپل ګور
- يا حوری توری دی.
- ياد به دی زه کړم. مور به دی خدای کړی
- ياد به دی زه کړم بناد به دی خدای کړی.
- يا: د چلم سرياد پلاوبيخ
- ياد مورتی دی. ياد چلم نی.
- يادمی ته که! مور به مې خدای.

- یاد خدای قدرت دی. یاد میړو غیرت دی
- یاد مه وایې پوهولای. یادی مریې کړی مه وای
- یاد مه وایې پیدا کړی. یادی مه وی پوهولای
- یارانه ډوبه جاله ده
- یار ژوندی صحبت باقی
- یارتر کوځی تېره که، رنګ بی هیر که
- یارترما پوری رنګ زیړی ښه دی. نه زه تر یاره
- یار چی هر ځای شی. رنګ دی ورک شی
- یار د یار د پاره خوری. د غوایی غوښی
- یار دشپی لره دی، دوست د تنګی لره دی
- یار له یاره بلا ریبړی
- یار میلی لره دی. دوست تنګی لره دی
- یارمی دی بیدار وی. زما دی استراحت وی
- یالویو کوروته ورځه، یالویو غروته
- یامړ. یا موړ. یا جک په غوایی سپور
- یامی ابابوله یا کتبوه ماتوم
- یا نه کوی یاد خره کوی
- یا نه ځم. یا منډی وهم
- یا نیک پلو. یا نیک جلو
- یاووړ پوښته یازوړ
- یاوینه ژاړی. یا مینه
- یا یار ښه، یا بیزار ښه
- یتیم ته یو نس مستی هم سپرلی دی
- یتیم په ژړا پوښ دی
- یرحمک الله هم خای لری

- یو انار او سل بیمار
- یو بام او دوه هوا
- یو بهلول، یو یې کچکول
- یو به مړ نشی، بل به موړ نشی
- یو په اوبنکرژاړی، بل په وینو ورسره ژاړی
- یو په سل په هیڅ
- یو په ست بنه ایسی بل په تگ
- یو پتی شکه یې وخوړه وایی دالامزه ده
- یو څه زه لندیم، یو څه می دی کوډي اوړده ده
- یو خان شرموی بل قام
- یو خود وړه منگر په زکات کی خویی و بوله
- یو خواته پان، بل خواته پړانگ دی
- یو زوی نه زوی
- یو سر، نه سر
- یو ښار او دوه نرخه
- یو کارو کړه چی سل وارزی
- یو لاس په چاړه، بل په خواړه
- یو لاس دی خدای هغه بل ته نه اړوی
- یو لمونځ په هفته کښی، هغه هم بی امامته کښی
- یو مټ دی اوړه نشته، سل دی تنورونه دی
- یو مټ اوړه به کور کی نه لری، تنور یې پر بام جوړ کړی دی
- یو ممیز، په سل عزیز
- یو نس، دوه منته
- یو نو کی غیرت ترسلو میړو ښه وی
- یوواریی شل کړه! بیایی په جوال کې واچوه

یووارچی زوړشی. بیا خدای خبر چی جوړ شی

یو وایی مړیې دی یم. بل دی فکر و کی چی په څویې اخستی دی؟

یو وار مرګی وایی خوبیا لیدی وایی

یو تنګه دوړی په سترګو د آسمان دایره معلومیږی

یوه چاره دوی کی دا چاره به په بری کی

یوه خطا. دوه خطا. نه چی جمله خطا

یوه خور خر څوله. بل په پوز غوښته

یوه د ږداور کا. دوه بنی کور

یوه ربنتیا ویل به سمه کښی یی ځای نه و

یوه ژونده ختله. بل یی لکی ختله

یوه سترګه پر دین. یوه پر دنیې

یوه ودېږی. سل او یا وزیمی کیږی

یو د مور د میړه سره هم تېرېږی

یوه غونډی که هوارشی. ډیر خندکونه په ډک شی

یوه ګیډه د بل زړه کاږی

یوه کوه. دوه اوره

یوه لوېښت ناوکی. دوی لوښتی یې کوځی

یوه منه واچوه تر بلی بیا خدای شته

یوه میږو ترسلو کونډو ښه ده

یوه ویل کورمی د رجار هغه بل وانبکی ورنه وغوږ اوده

یو یی خوری بل ورته مری

یویی واهه. بل پری په نارېده

یویی کتی. سل یې ختی

یویی ژرنده ماتوی. بل یی پارچاغو اړوی

یویی بروهی. بل یی ریښتی

یو یې سروهی. بل یې پې پلی
یو یې پر نال وهی. بل یې پر لم
یو یې پڑی پیایې. بل یې کا ژغتی
یو یې پر کور کوی. بل په صحرا
یوی د غمه ژړل. بلی د خوشحالی پوری خندل
یوی بلا. بلی بلا ته ویل اخ
یوی پښی بلی ته ویل چې نه خم

کتابخانه تخصصی ادبیات